

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

№ 104 (30798) 21 may 2025-ci il, çərşənbə

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

Macarıstan Azərbaycanın Avropada ən yaxın dostu, strateji tərəfdaşdır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstana işgüzar səfəri Budapeşt Beynəlxalq Hava Limanında qarşılanma

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanın dəvəti ilə mayın 20-də Macarıstana işgüzar səfərə gəlir.

Paytaxt Budapeştin Ferents List adına Beynəlxalq Hava Limanında dövlətimizin başçısının şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb.

Azərbaycan Prezidentini Macarıstanın Avropa İttifaqı məsələləri üzrə naziri Yanoş Boka və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Sülh şərtlərimiz dəyişməzdir – Ermənistan yerinə yetirməlidir!

Azərbaycanın mövqeyi barışın maksimum təminatıdır

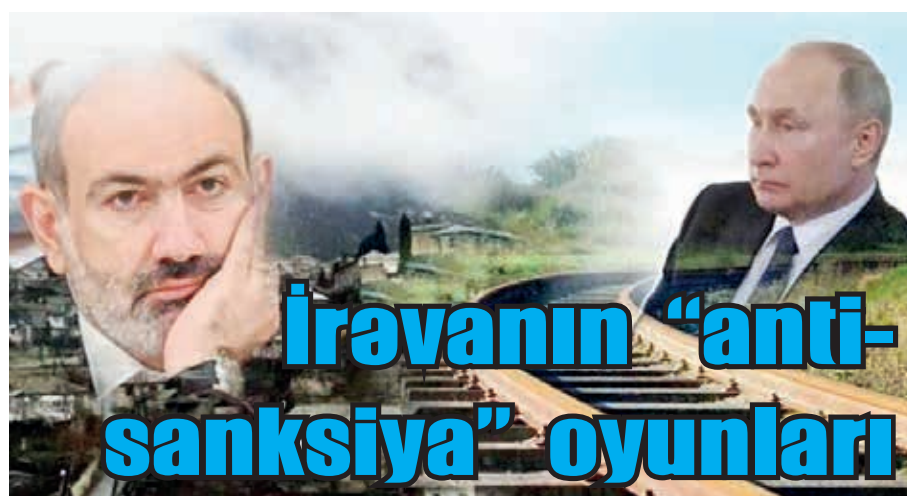
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın mayın 16-da Avropa Siyasi Birliyinin Tiranadakı Sammiti zamanı görüşməsi və tərəflərin Cənubi Qafqazda sülhə sadıqlıq fonunda səsləndirdikləri bəyanatlar pozitiv ovqat yaradır.

Məlumdur ki, hər iki ölkə barış sazişinin bütün bəndlərini razılaşdırıblar. Yəni ilk baxışdan sənədin imzalanması üçün heç bir maneə qalmayıb. Amma ilk baxışdan. Çünki problem var. Əslində, Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev də (İranın Təmsil İnformasiya Agentliyinə müsahibəsində - red.) problemdən danışdı, Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan da həmcinin.

(ardı 6-cı səhifədə)

“3+3”: Cənubi Qafqazda yeni nizama doğru

Səhifə → 6

Səhifə → 7

Asiyada qarşılıqlı fəaliyyət və etimadın yeni hədəfləri

Səhifə → 11

Türk Birliyinin dünya iqtisadiyyatında çəkisi artır

Beynəlxalq dəhliz və kəmərlər bu ölkələrin global önəmini yüksəldir

Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) 2009-cu ildə Naxçıvan şəhərində keçirilən Zirvə görüşündən indiyədək qurum səmərəli inkişaf yolu keçib. Ötən müddətdə TDT 160 milyona yaxın insanın yaşadığı böyük bir coğrafiyada və global miqyasda güclü təşkilat kimi tanınıb. Prezident İlham Əliyev TDT ölkələri ilə bütün sahələrdə əlaqələrin möhkəmləndirilməsini Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas prioritetlərindən biri elan edib.

(ardı 10-cu səhifədə)

Məhdud coğrafiyadan global məkana

Türk Dövlətləri Təşkilatının geosiyasi mövqeyi möhkəmlənir

Macarıstanın ev sahibliyi etdiyi Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) növbəti zirvə görüşü XXI əsrin çoxqütblü və sürətlə dəyişən beynəlxalq münasibətlər sistemində türkdillli dövlətlərin daha integrasiyalı, əlaqələndirilmiş və pragmatik bir regional güc kimi formalaşmaq cəhdində mühüm mərhələdir.

Budapeşt görüşü Türk Dövlətləri Təşkilatının fəaliyyət coğrafiyasının ənənəvi Orta Asiya məkanının hüdudlarını aşaraq, Avropa siyasi müstəvisinə integrasiya tendensiyasını göstərən mühüm mərhələ kimi qiymətləndirilməlidir. Görüş təşkilatın ortaq etno-mədəni yaddaş çərçivəsində deyil, funksional regional əməkdaşlıq prinsipləri əsasında formalaşan çoxşaxəli bir institusional platformaya çevrilməkdə olduğunu təsdiqləyir. Xüsusilə, Macarıstanın təşkilatda müşahidəçi statusunda iştirakı Avropa ilə Türk dünyası arasında geosiyasi kəsişmə nöqtəsinin yaranması baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir. Qeyd edilməlidir ki, bu iştirak TDT-nin beynəlxalq legitimliyinin gücləndirilməsi baxımından önəm daşıyır, həm də təşkilatın çoxtərəfli siyasi arxitekturasının Avrasiya məkanında yeni integrativ tendensiyalar fonunda təhlil edilməsinə imkan yaradır.

(ardı 5-ci səhifədə)

Sülh ritorikasının kölgəsində mühakimə

“Biz Alma-Ata Bəyannaməsinə əsasən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıraq, Bakı ilə sülhün əldə olunmasına çalışırıq, sülh sazişini və ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvinə dair təşkilatın katibliyinə müraciəti eyni anda imzalamağa, həmçinin sazişi dərhal ratifikasiya etməyə hazırıq” kimi sözlər son vaxtlar Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyanın dilindən düşmür. Hakimiyyətə gəldikdən sonrakı iki ildə yol verdiyi ardıcıl təxribatlarla İkinci Qarabağ müharibəsinin başlanmasında həlledici rol oynayan Paşinyan, son aylarda, necə deyirlər, “sülh göyərçini”nə dönüb. Nikolun sülhsevar ritorika ilə beynəlxalq arenada diqqəti cəlb etməyə çalışdığı günün reallığıdır.

Mayın 16-da Albaniyanın paytaxtı Tirana şəhərində Avropa Siyasi Birliyinin VI Zirvə toplantısında, orada Azərbaycanın İctimai Televiziyasına müsahibəsində, daha əvvəl Brüsseldə, digər Avropa paytaxtlarında da Paşinyan bildirmişdi ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı heç bir ərazi iddiası yoxdur və ölkəsinin konstitusiyası da bu reallığı əks etdirir. Hətta, Ermənistan konstitusiyaya məhkəməsinin müvafiq qərarı (səhəbət 2024-cü il 26 sentyabr tarixli qərardan gedir–S.H.) da Paşinyanın sözlərini təsdiq edən rəsmi sənəd kimi təqdim olunur. Ancaq reallıqda baş verənlər, xüsusilə də İrəvanda başlanan bəzi məhkəmə prosesləri bu “sülh ritorikası”nın nə qədər süni olduğunu üzə çıxarır.

(ardı 7-ci səhifədə)

Ukrayna cəbhəsində atəşkəs olacaqmı?!

Səhifə → 15

Liderlərin məhdud tərkibdə dialoqu

Mayın 20-də Budapeştdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban ilə məhdud tərkibdə görüşü olub.

Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Azərbaycan Prezidenti və Macarıstanın Baş naziri birgə foto çəkildilər.

Tərəflərin geniştərkibli görüşü

Mayın 20-də Budapeştdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban ilə geniş tərkibdə görüşü olub.

Viktor Orban həm Macarıstana işgüzar səfər etməsinə və səfər çərçivəsində keçirilən ikitərəfli görüşlərə, həm də Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının qeyri-rəsmi iclasında iştiraka dəvəti qəbul etdiyinə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Baş nazir vurğuladı ki, ölkəsinin Türk Dövlətləri Təşkilatında müşahidəçi dövlət olaraq bu tədbirə ev sahibliyi etməsi Macarıstanın təşkilat çərçivəsində əməkdaşlığa sadıq olduğuna böyük əhəmiyyət verməsinin növbəti göstəricisidir.

İkitərəfli əlaqələrimizin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etməsindən məmnunluğunu bildiren Viktor Orban Macarıstan iqtisadiyyatının çətin vaxtlarında Azərbaycanın dost

ölkə olaraq göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini dedi.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin olduğunu vurğulayaraq, mütəmadi qarşılıqlı səfərlərin həyata keçirildiyini qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının qeyri-rəsmi iclasının keçirilməsini vacib bir addım kimi qiymətləndirdi. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün Şuşa şəhərində keçirildiyini xatırladan və bunun artıq ənənəyə çevrildiyini deyən dövlətimizin başçısı ikinci bu cür tədbirin müşahidəçi dövlət

olaraq Macarıstanda keçirilməsini məmnunluqla vurğuladı.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Macarıstan arasında sıx siyasi dialoqun mövcud olduğu, mütəmadi şəkildə məsləhətləşmələrin aparıldığı və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində ölkələrimizin bir-birini dəstəklədiyi qeyd edildi. Azərbaycanın və Macarıstanın beynəlxalq səviyyədə öz ölkələrinin milli maraqları əsasında müstəqil siyasət aparan dövlətlər olduğu vurğulandı. Cəbrayılın Soltanlı kəndinin, həmçinin məktəb tikintisi layihəsinə görə Macarıstana təşəkkür bildirildi.

Humanitar sahədə uğurlu əməkdaşlığa toxunuldu, azərbaycanlı tələbələrin Macarıstanda təhsil almaları və onlara təhsil təqaüdlərinin ayrıldığı qeyd edildi.

Söhbət zamanı enerji, investisiyalar, ərzaqlıq, qida sənayesi və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafından məmnunluq ifadə olundu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Macarıstan Baş naziri Viktor Orbanın mətbuata bəyanatları

Mayın 20-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. Əvvəlcə Macarıstanın Baş naziri bəyanatla çıxış etdi.

Baş nazir Viktor Orbanın bəyanatı

– Mən hər birinizi salamlayıram və Prezident Əliyevi Budapeştdə xüsusilə səmimiyyətlə salamlayıram.

Biz bu gün Macarıstanın köhnə dostunu görürük. Dost dar gündə tanınar və artıq 20 ildən çoxdur ki, Macarıstanın qarşılaşdığı istənilən sahədə – diplomatiyada, neft-qaz sənayesində və digər sahələrdə üzlaşdığı istənilən çətinlik zamanı həmişə Prezident Əliyev bizim yanımızda olub.

Tarixdə ilk dəfədir ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının Zirvə toplantısı Macarıstanda keçirilir. Biz bu təşkilata tamhüquqlu üzv deyilik, biz müşahidəçi ölkəyik. Ancaq istənilən şəkildə biz bu gün bu Zirvə toplantısına ev sahibliyi edirik. Bizi sevindirən digər bir amil odur ki, bu gün beynəlxalq diplomatiyada qasırğanın hökm sürməsi, vəziyyətin gündən-günə dəyişməsi, təhlükələrin və çağırışların artması fonunda dost ölkələr bir araya gələrək beynəlxalq münasibətləri müzakirə edirlər.

Macarıstanın qonşusu olan ölkədə artıq üç ildir ki, müharibə gedir. Bu gündəlik Macarıstanın iqtisadiyyatının itkisi 20 milyard avrodan artıqdır. Hər kəsə məlumdur ki, müharibə başlayan gündən bəri Avropa İttifaqı müharibəni genişləndirmək seçimini etmişdir, növbəti sülhü bərqərar etmək. Bundan əlavə, Avropa iqtisadiyyatı olduqca mürəkkəb vəziyyətdədir. Çünki sanksiyalar bazar iqtisadiyyatını və Avropanın inkişafının təməlini sarsıtmışdır. Bazar iqtisadiyyatı, əlbəttə ki, Avropa iqtisadiyyatının təməl prinsipləri idi və bunlar artıq sarsılımsız vəziyyətdədir. Deyə bilərəm ki, bu gün Avropa iqtisadiyyatının gəmisini kompas olmadan səyahət edir. Onu

da qeyd etmək istəyirəm ki, biz mütəmadi olaraq enerji böhranı şəraitində yaşayırıq. Biz Amerikadan fərqli olaraq, Avropada qaza 3–4 dəfə daha çox pul ödəyirik və bu şəraitdə rəqəbatqabiliyyətli iqtisadiyyat qurmaq çətinidir.

Biz dənizə çıxışı olmayan bir ölkəyik. Bizim nailiyyətimiz ondan ibarətdir ki, biz

Xanımlar və cənablar, beləliklə etibarlı tərəfdaşın dəyəri məhz bu cür ölçülür. Türk ölkələri olmasaydı, bu gün macar əhali enerjiyə 3–4 dəfə daha çox pul sərf etməli olardı. Cənab Prezident bizi əmin edib ki, ötən il olduğu kimi, bu il də Macarıstanın qaz təminatı təmin ediləcəkdir. Azərbaycan bizi əmin etmişdir ki, bizə lazım olan həcmdə qaz veriləcəkdir. Macarıstanın MVM və digər şirkətləri Azərbaycanda neft-qaz yataqlarında, boru kəmərlərində səhmlərini artırma bilər. Mən şadam ki, müəyyən həcmdə qaz ehtiyatları və neft barelləri bizim ixtiyarımızdadır. Ola bilər ki, Azərbaycan üçün çox böyük həcm deyil. Ancaq bizim üçün bu, çox vacib bir məsələdir ki, Azərbaycanın neft yataqlarında payçısıyıq. Bu, təkcə iqtisadi baxımdan deyil, sırf mənəvi baxımdan da vacibdir. Bu dostluq sayəsində biz özümüzü daha az mürəkkəb vəziyyətdə, həssas vəziyyətdə hiss edirik.

Eyni zamanda, iqtisadiyyat məsələlərindən başqa, biz Azərbaycana yatırılan Macarıstan sərmayələri haqqında danışdıq. Biz sülh haqqında da danışdıq. Çünki sülh təkcə müharibə şəraiti üçün vacib deyil, iqtisadi baxımdan da vacibdir. Biz razılığa gəldik ki, bu müharibənin dəyiş meydanında həlli yoxdur. Bu, yalnız danışıqlar masasında olmalıdır. Bu, təkcə Rusiya–Ukrayna müharibəsinə deyil, digər münaqişələrə də şamil edilə bilər.

Mən Prezident Əliyevi təbrik etmək istəyirəm ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin mətni üzərində razılıq əldə olunub. Ümid edirəm ki,

Rusiya ilə enerji münasibətlərini qoruyub saxladıq. Bizim üçün istisna tətbiq edilməmişdir. Ancaq Ukrayna bizə məhdudiyyətlər tətbiq edir. Türkdillli dövlətlərin dəstəyi olmasaydı, bu gün bizim enerji təhlükəsizliyini təmin etməyimiz çox çətin olardı. Ancaq biz əlimizdən gələni edəcəyik ki, iqtisadiyyatımızın dayanıqlılığı təmin olunsun.

sülh müqaviləsinin imzalanması tezliklə baş tutacaq. Bu, olduqca vacib bir məsələdir.

Cənab Prezident, Sizi burada bir daha salamlayıram.

Sonra Azərbaycan Prezidenti bəyanatla çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin bəyanatı

– Hörmətli cənab Baş nazir, əziz dost. Hörmətli xanımlar və cənablar.

Cənab Baş nazir, ilk növbədə, dəvətə və qonaqpərvərliyə görə Sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Mən Macarıstana

keçirilmiş görüş zamanı bir daha gördük ki, bir çox məsələlər üzrə mövqeyimiz üst-üstə düşür. Bu gün dəyişən dünyada gedən proseslərə nəzər saldıqda, yenə də mövqələrimizdə ələ bir böyük fərq yoxdur. Azərbaycanla Macarıstan arasında bir çox oxşarlıqlar var. Birincisi, bizim tarixi köklərimiz. Bilirəm ki, macar xalqı öz tarixi köklərinə çox bağlıdır. Ölkələrimizin əhalisinin sayının, təxminən, eyni olması, ölkə ərazisinin sahəsi də demək olar bir-birinə çox yaxındır. Oxşarlıqlardan biri də Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Macarıstan açıq dənizlərə çıxışı olmayan ölkədir. Azərbaycan da ələ ölkələrdəndir. Düzdür, biz Xəzər dənizinin sahilində yerləşirik, ancaq açıq dənizlərə bizim də çıxışımız yoxdur. Bir də Siz qeyd etdiniz ki, Macarıstan müharibə aparan ölkə ilə həmsərhəddir. Biz də eyni vəziyyətdəyik. Siz müharibə aparan bir ölkə ilə, biz isə digəri ilə həmsərhədik. Yəni, bu oxşarlıqlar təbii olaraq qarşılıqlı anlaşma üçün də gözəl zəmin yaradır. Çünki biz demək olar ki, eyni çağırışlarla üz-üzəyik.

Azərbaycan, eyni zamanda, dörd il yarım əvvəl müharibə aparan ölkə olmuşdur. Biz öz ərazimizdə müharibə aparmışdıq. Ermənistanın 30 illik işğalına son qoymuşduq. Düzdür, bizim müharibəmiz Rusiya–Ukrayna müharibəsi kimi 3 ildən çox yox, cəmi 44 gün ərzində aparılmışdır. Hər gün biz irəlilə gedirdik, bir addım geri atmamışdıq, ordumuzda bir dənə də olsun fərari olmamışdır. Ermənistan ordusunda isə onların özlərinin etirafına görə 12 min fərari olmuşdur.

İkinci Qarabağ müharibəsi beynəlxalq hüquq çərçivəsində – BMT-nin Nizamnaməsi əsasında aparıldı. BMT-nin Nizamnaməsinin 51-ci maddəsində hər bir ölkənin özünümüdafiə hüququ var. Biz də bu hüquqdan istifadə edərək, uzun illər işğal altında olan torpaqları düşmən qüvvələrindən azad etdik və 2023-cü ildə öz suverenliyimizi tam bərpa etdik.

(ardı 3-cü səhifədə)

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər

(əvvəli 2-ci səhifədə)

Ermənistan-Azərbaycan sülh prosesi ilə bağlı onu deyə bilərəm ki, sülh danışıqlarının İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra təşəbbüskarı da biz olmuşuq. Sülh müqaviləsinin mətninin müəllifi də biz olmuşuq və məhz bu mətn bu gün Ermənistan tərəfindən qəbul edilib, təbii ki, müəyyən düzəlişlərlə. Amma prinsip etibarilə bizim təklif etdiyimiz məsələ bu gün artıq Ermənistan tərəfindən qəbul edilib. Qaldı ki, sülh müqaviləsinin bağlanması, burada iki əsas şərt var. Birincisi, Ermənistan konstitusiyasında bu günə qədər Azərbaycana qarşı ərazi iddiası vardır. Bu, dəyişdirilməlidir. İkincisi isə Qarabağ münacişəsini həll etmək üçün yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupu ləğv edilməlidir. Bu, artıq de-fakto fəaliyyət göstərmir, de-yure bunun ləğvi zəruridir. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan tərəfi hələ ki, bu iki şərtimizi qəbul etmək istəmir. Ancaq son illərin hadisələri və proseslərin gedişatı onu göstərir ki, gec-tez onlar bizim təklifimizlə razılaşmağa məcbur olacaqlar. Çünki bu təkliflərdə qeyri-adi heç bir məsələ yoxdur.

Bizim ikitərəfli gündəliyimiz də kifayət qədər genişdir. Biz bu gün bunu geniş müzakirə etdik. Energetika sahəsində uğurlu əməkdaşlıq edirik. Macarıstan şirkətləri Azərbaycanın əsas iki neft və qaz layihəsində pay sahibidir - "Azəri-Çıraq-Günəşli" və "Şahdəniz" yataqlarında. Gələcək ilin əvvəlində növbəti kontrakt imzalanacaqdır. Bu barədə də bu gün fikir mübadiləsi aparıldı. Azərbaycanın qurudakı neft yataqlarında Macarıstan şirkəti fəaliyyətə başlayacaq. Biz keçən ildən etibarən Macarıstana təbii qazın ixracına başlamışıq. Mən bu gün qeyd etdim və Baş nazir burada qeyd

etdi ki, biz Macarıstanın tələbatı səviyyəsində qaz təminatı təşkil edə bilirik. Bizim qaz resursu bazamız kifayət qədər genişdir və genişlənir, yeni qaz yataqları istismara verəcək. Biz bu gün 12 ölkəyə təbii qaz ixrac edirik. Onlardan 10-u Avropa ölkəsidir, 8-i isə Avropa İttifaqı üzvüdür. Avropa Komissiyası Azərbaycanı Pan-Avropa qaz təchizatçısı ölkə və etibarlı tərəfdaş kimi tanıyır. Əgər biz qaz ixracının coğrafiya-

sına baxsaq, görərik ki, burada nəinki Avropa məkanında, dünya miqyasında boru xətti ilə nəql edilən qazın coğrafi əhatəsinə görə Azərbaycan dünyada qabaqçıl yerlərdədir. Bizim gələcəkdə qaz ehtiyatlarımızın işlənilməsi nəzərdə tutulur. Biz, eyni zamanda, Macarıstanla yaşıl enerji üzrə fəal işləyirik. Azərbaycanın çox böyükmiqyaslı yaşıl enerji gündəliyi vardır. Biz növbəti beş il ərzində 6 min meqavat

gücündə yaşıl enerji istehsal edəcəyik. 500 meqavat son iki il ərzində yaradıldı, 6 min meqavat beş il ərzində təmin ediləcək. Mən bütün bu rəqəmləri kontraktlar əsasında deyirəm, yəni bu, reallaşacaq layihələrdir. Beləliklə, təkcə bu layihələr bizə təqribən 3-4 milyard kubmetr qaza qənaət etmək üçün imkan yaradacaq ki, bunun da əsas istiqaməti təbii ki, Türkiyə və Avropa ölkələri olacaqdır.

Bütün başqa məsələlərdə də biz iki dost və tərəfdaş ölkə kimi birgə fəaliyyət göstəririk. Bildiyiniz kimi, Macarıstanın təşəbbüsü ilə sabah ikinci qeyri-rəsmi Zirvə görüşü keçiriləcək. Birinci Zirvə görüşü keçən il Şuşa şəhərində keçirilmişdir. Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi Zirvə görüşlərinin keçirilməsinin təşəbbüskarı Azərbaycan olmuşdur və bu estafeti bizdən Macarıstan alıb, biz bunu alqışlayırıq. Bu, bir daha onu göstərir ki, Macarıstan öz tarixi köklərinə çox bağlıdır, bu, bizi də çox sevindirir.

Çıxışımın sonunda Macarıstanı bütün əldə edilmiş uğurlar münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Biz bilirik ki, Macarıstan müstəqil siyasət aparan nadir ölkələrdən biridir. Xüsusilə Avropa İttifaqı çərçivəsində müstəqil siyasət aparmaq kifayət qədər çətinidir. Çünki bir çox qaydalar var, bir çox oturmuş prinsiplər var və Avropa İttifaqının vahid xarici siyasəti təbii olaraq prinsiplərdən biridir. Buna baxmayaraq, dostum Viktor Orban həmişə Macarıstanın dövlət və milli maraqlarını hər şeydən üstün tutub. Biz bunu alqışlayırıq. Hər zaman Macarıstanın maraqlarını qoruyub və Macarıstan üçün nə xeyir gətirirsə, o təşəbbüslərə qoşulub, nə xeyir gətirmirsə, o təşəbbüslərdən həmişə uzaq olub. Yenə də deyirəm, Avropa İttifaqının içində ola-ola bu siyasəti aparmaq, deyə bilərəm ki, doğrudan da böyük qəhrəmanlıq tələb edir, siyasi iradə tələb edir və düşünlülmüş siyasət tələb edir. Bütün bunlar da Macarıstanda var. Biz Macarıstanı çox sevirik, o cümlədən bu amillərə görə. Sizə və bütün dost macar xalqına bu istiqamətdə yeni uğurlar arzulayıram.

Sağ olun.

AZƏRTAC

BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Hüquq-Mühafizə Orqanlarının Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsinin (GLOBE Şəbəkəsi) 6-cı Plenar iclasının iştirakçılarna

Hörmətli iclas iştirakçıları!

Sizi BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Hüquq-Mühafizə Orqanlarının Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsinin Bakı şəhərində keçirilən 6-cı Plenar iclasında salamlayıram.

Bu tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunun bariz göstəricisidir. Dünyanın müxtəlif hüquq sistemlərini təmsil edən peşəkarları bir araya gətirən bu toplantı korrupsiyaya qarşı mübarizədə ortaq iradənin təəcəssümüdür.

Azərbaycan Respublikası korrupsiyaya qarşı mübarizəni hər zaman həm milli, həm də beynəlxalq prioritet kimi qəbul etmişdir. Bu istiqamətdə hüquqi və institusional çərçivə Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya və Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi əsasında formalaşmışdır. Bu qurumlar rəqəmsal transformasiya, açıq hökumət prinsipləri və beynəlxalq əməkdaşlıq vəsaitlə şəffaflıq və hesabatlılığın möhkəmləndirilməsində vacib rol oynayır.

Azərbaycan uzun illər ərzində Ermənistanın hərbi təcavüzünə məruz qalmışdır. Torpaqlarımızın işğalı dövründə xalqımıza qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparılmış, çoxsaylı müharibə və insanlığa qarşı cinayətlər törədilmişdir. Bu faktlar beynəlxalq hüququn fundamental prinsiplərinin və insan haqlarının açıq tapdalanması idi.

İşğal olunmuş ərazilərdə illər ərzində təbii sərvətlərimizin qanunsuz istismarı, genişmiqyaslı korrupsiya və infrastrukturun məqsədlə şəkildə dağıdılması hərkəm sürmüşdür. Nəhayət 2020-ci ildə Vətən müharibəsi və 2023-cü ildə antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam şəkildə bərpa olunmuşdur. İşğala son qoyulması suverenliyin və ədalətin bərpası ilə yanaşı həmçinin ərazilərdə həyatın və qanunçuluğun qaydışı ilə müşayiət olunan yeni bir mərhələnin başlanğıcı olmuşdur. Azad edilmiş torpaqların tərəqqi məkanına çevrilməsi dövlət siyasətimizin əsas sütunlarından biridir. Azərbaycan bu gün də regionda davamlı sülh və sabitliyə nail olmaq üçün öz konstruktiv səylərini qətiyyətlə davam etdirir.

Bakıda ötən ilin noyabrında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) keçirilmişdir. Bu mötəbər tədbirə ev sahibliyi edən Azərbaycan dünya liderlərini, beynəlxalq təşkilatların

nümayəndələrini və müvafiq sahələrin mütəxəssislərini bir araya gətirməklə qlobal iqlim çağırışlarına qarşı mübarizədə həmrəylik nümayiş etdirmiş, çoxtərəfli diplomatiyaya sadiqliyini bir daha təsdiqləmişdir.

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyindən ötən dövr ərzində böyük yol qət etmişdir. Bütün sahələrdə, o cümlədən hüquq-mühafizə sistemində aparılmış genişmiqyaslı islahatlar nəticəsində davamlı inkişafa, sabitliyə nail olunmuş, qanunun aliliyi, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması təmin edilmişdir. Bu gün ölkəmizin hüquq-mühafizə orqanları xarici tərəfdaşları ilə səmərəli əməkdaşlıq edərək transmilli cinayətkarlığa və bütün növ təhdidlərə qarşı mübarizəyə töhfə verirlər.

Ötən ilin payızında dünyanın müxtəlif ölkələrini təmsil edən hüquqşünasları birləşdirən Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu illik Konfransı və Ümumi Yığıncağının Bakıda keçirilməsi cinayətkarlığın bütün növlərinə qarşı birgə mübarizə aparmaq və bunun üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq etmək əzmimizi bir daha nümayiş etdirdi.

Hazırda süni intellekt, rəqəmsal maliyyə sistemləri və kibermühitlə bağlı texnoloji inkişaf korrupsiya və digər cinayətlərin yeni formalarının yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu mürəkkəb və sürətlə dəyişən çağırışlar hüquq-mühafizə orqanları üçün qlobal miqyasda yeni və çoxşaxəli vəzifələr müəyyən edir. Azərbaycan bu təhlükələrin qarşısını almaq üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla sıx əməkdaşlıq çərçivəsində öz imkanlarını gücləndirməyə sadıqdır.

Ölkəmiz BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsi ilə əməkdaşlığa xüsusi önəm verir. Gələcək platforma olmasına baxmayaraq, GLOBE Şəbəkəsi qısa müddət ərzində müxtəlif ölkələrdən antikorrupsiya sahəsində çalışan peşəkarları birləşdirən səmərəli və inklüziv beynəlxalq mexanizmə çevrilmişdir.

Öminəm ki, bu Plenar iclas korrupsiyaya qarşı beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi üçün yeni imkanlar açaraq bu sahədə qarşıya qoyduğumuz vəzifələrin icrasına və ortaq məqsədlərin reallaşmasına əhəmiyyətli töhfə verəcəkdir.

Bir daha hamınızı Azərbaycanda salamlayıram, iclasın işinə uğurlar arzulayıram.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 20 may 2025-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab İlham Əliyevə

Hörmətli cənab Prezident!

Həyat yoldaşım və mən Zati-alinizə və Azərbaycan xalqına milli bayramınız münasibətilə ən səmimi təbriklərimizi çatdırmaqdan məmnunuq.

Mən çox şadam ki, ölkələrimiz belə sıx əlaqələrə malikdir və dostluğumuzun daha da möhkəmlənməsini səbirsizliklə gözləyirəm.

Ümidvaram və əminəm ki, ölkələrimiz qlobal miqyasda hamımıza təsir edən iqlim dəyişikliyiinin və ətraf mühit problemlərinin müsbət həlli üçün əməkdaşlıq edə biləcəklər.

Həyat yoldaşım və mən bayram münasibətilə Sizə və bütün azərbaycanlılara ən xoş arzularımızı yetirməkdən böyük məmnunluq duyuruq.

Hörmətlə,

Əlahəzrət III ÇARLZ,
Böyük Britaniya və Şimali İrlandiyanın Kralı

Əs-səlamu əleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhu!

Zati-aliniz ölkənizin Müstəqillik Günü münasibətilə böyük məmnuniyyətlə təbrik edir və ən xoş arzularımızı çatdırırıq.

Sizə möhkəm cansağlığı və xoşbəxtlik, qardaş Azərbaycan xalqına isə davamlı inkişaf və rifah arzu edirik.

Zati-alinizə ən dərin hörmət və ehtiramımızı bildiririk.

Qardaşım,

Salman bin Əbdüləziz Al Səud,
İki Müqəddəs Ocağın Xadimi, Səudiyyə Ərəbistanının Kralı

Hörmətli cənab Prezident!

Azərbaycan Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırmaqdan böyük məmnunluq duyuram.

Bu yaxınlarda Azərbaycanın və Ermənistanın sülh sazişi ilə bağlı razılığa gəlmələri ümid mənbəyidir və biz perspektiv vəd edən bu inkişafı alqışlayırıq. Biz yalnız Ermənistanla müqavilənin mümkün qədər tez imzalanmasını təşviq edə və bununla da hər iki ölkənin xalqlarının qarşılıqlı rifahı üçün bu münacişəni qəti şəkildə başa çatdırırıq.

Fürsətdən istifadə edərək, Sizin və ailənizin rifahı, eləcə də Azərbaycan xalqının əmin-amanlığı və xoşbəxt gələcəyi ilə bağlı ən xoş arzularımızı çatdırıram.

Hörmətlə,

Aleksander Van der BELLEN,
Avstriya Respublikasının Federal Prezidenti

Hörmətli cənab Prezident!

Azərbaycanın Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və dost Azərbaycan xalqına ən səmimi təbriklərimi, ölkənizin daha da inkişafı və rifahı naminə ən xoş arzularımı çatdırmaqdan böyük məmnunluq duyuram.

Misir Azərbaycanla illər ərzində uğurla inkişaf edən və ortaq maraqlarımızın irəlilədilməsinə yönəlmiş güclü öhdəliklə möhkəmlənən səmimi və yaxın ikitərəfli münasibətləri yüksək qiymətləndirir.

Fürsətdən istifadə edərək, qarşıdakı illərdə Misir-Azərbaycan əlaqələrinin daha da dərinləşməsində və dost xalqlarımızın qarşılıqlı rifahı naminə əməkdaşlığımızın şaxələndirilməsində Misirin maraqlı olduğunu bir daha vurğulamaq istəyirəm.

Hörmətli cənab Prezident, Sizə səmimi-qəlbən möhkəm cansağlığı, dost Azərbaycan xalqına davamlı inkişaf və firavanlıq arzulayıram.

Dərin hörmət və ehtiramla,

Əbdülfəttah əs-SİSİ,
Misir Ərəb Respublikasının Prezidenti

Zati-aliləri!

İcəzə verin, Azərbaycan Respublikasının Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və ölkənizin xalqına ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Çex Respublikası Azərbaycan Respublikası ilə qarşılıqlı münasibətlərin səviyyəsini, eləcə də əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi və dərinləşdirilməsi sahəsində ortaq maraqlarımızı yüksək qiymətləndirir.

Zati-aliləri, Sizə möhkəm cansağlığı və uğurlar arzulayıram.

Hörmətlə,

Petr PAVEL,
Çex Respublikasının Prezidenti

Hörmətli cənab Prezident!

Azərbaycan Respublikasının Müstəqillik Günü münasibətilə Zati-alinizə ən səmimi təbriklərimi çatdırıram.

Sizə cansağlığı, xoşbəxtlik, Azərbaycan xalqına firavanlıq arzu edirəm.

Hörmətlə,

XVI Karl QUSTAV,
İsveçin Kralı

Zati-aliləri, əziz Qardaşım!

Azərbaycan Respublikasının Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə ən səmimi təbriklərimi çatdırmaq, xalqınıza daha çox tərəqqi və firavanlıq arzulamaq mənə böyük məmnunluq verir.

Ölkələrimiz arasında qardaşlıq münasibətlərinin və qarşılıqlı ehtiramın daha da möhkəmlənməsini səbirsizliklə gözləyirəm.

Mən, həmçinin xalqlarımızın rifahı naminə əməkdaşlığımızı bütün sahələrdə daha da dərinləşdirmək və genişləndirmək üçün Zati-alinizlə birgə işi davam etdirməkdə maraqlıyam.

Hörmətlə,

VI MƏHƏMMƏD,
Mərakeşin Kralı

Zati-aliləri!

Azərbaycan Respublikasının milli bayramı - Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə, Azərbaycan hökumətinə və xalqına şəxsən öz adımdan, Avstraliya hökuməti və xalqı adından ən xoş arzularımı çatdırıram.

Əmin olduğumu bildirirəm ki, ölkələrimiz arasında dostluq münasibətləri gələcək illərdə də inkişaf edəcəkdir.

Hörmətlə,

Samanta MOSTİN,
Avstraliya İttifaqının General-Qubernatoru

Zati-aliləri!

Milli bayramınız – 28 May – Müstəqillik Günü münasibətilə Sizi və Azərbaycan xalqını Malavi hökuməti, xalqı adından və öz adımdan təbrik etməkdən məmnunluğumu bildirirəm.

Fürsətdən istifadə edərək, ölkələrimiz arasında mövcud olan dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin xalqlarımızın rifahı naminə qarşıdakı illərdə də möhkəmlənməsinə ümidimi ifadə edirəm.

Zati-aliləri, Sizə cansağlığı, Azərbaycan xalqına firavanlıq və rifah arzularını qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

Hörmətlə,

Lazarus Makkarti ÇAKVERA,
Malavi Respublikasının Prezidenti

Əs-səlamu əleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhu!

Ölkənizin Müstəqillik Günü münasibətilə Zati-alinizə ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı çatdırıram.

Sizə möhkəm cansağlığı və səadət, qardaş Azərbaycan xalqına daha sürətli inkişaf arzulayıram.

Hörmət və ehtiramla,

Məhəmməd bin Salman bin Əbdüləziz Al Səud,
Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının vəliəhdi, Baş nazir

Azərbaycan–Macarıstan strateji müttəfiqliyi: Avropanın kənarında, Türk dünyasının içində

Dəyişən beynəlxalq düzəndə Azərbaycanın xarici siyasət prioritetləri global oyunçularla yanaşı, regional güc mərkəzləri ilə də möhkəm əməkdaşlıq zərurətini ortaya qoyur. Bu baxımdan, Mərkəzi və Şərqi Avropanın mühüm ölkələrindən biri olan Macarıstanla münasibətlərin dinamika xüsusi diqqətə layiqdir. Son illər bu əlaqələr təkcə ikitərəfli dostluq və iqtisadi əməkdaşlıq çərçivəsində inkişaf etməklə kifayətlənmir, həm də yeni geosiyasi reallıqlar fonunda strateji tərəfdaşlığa çevrilir.

Münasibətlərin kökü: Dəyərlərə əsaslanan tərəfdaşlıq

Azərbaycan–Macarıstan münasibətləri 1990-cı illərin əvvəllərində qurulsada, onların strateji mahiyyət qazanması son on ildə müşahidə edilir. 2014-cü ildə imzalanmış Strateji Tərəfdaşlığa dair Birgə Bəyannamə və 2023-cü ildə bunun genişləndirilmiş forması artıq təkcə diplomatik akt deyil, iki dövlətin qarşılıqlı maraqları və uzunmüddətli niyyətlərini ifadə edən konseptual çərçivəyə çevrilir. Enerji təhlükəsizliyindən tutmuş, təhsil və humanitar sahələrə qədər əməkdaşlıq spektri bu tərəfdaşlığın dərinliyini nümayiş etdirir.

Tərəflər suverenlik, bərabərlik və daxili işlərə qarşımama prinsiplərini əsas tutaraq, həmçinin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birini dəstəkləməklə geosiyasi münasibətlərə özünəməxsus töhfə verirlər. Macarıstanın Avropa İttifaqı daxilində Azərbaycanın maraqlarını dəstəkləyən ölkələrdən biri olması respublikamızın Avropaya inteqrasiya səyləri üçün əhəmiyyətli diplomatik dayaq yaradır.

Enerji – geosiyasi körpü və strateji dayaq

Macarıstanla enerji sahəsində əməkdaşlıq Azərbaycanın Avropa enerji bazasında artan rolunu təsdiqləyir. “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsində Macarıstanın iştirakı niyyəti, “yaşıl” enerji layihələrinə qoşulması və dörd ölkənin birgə imzaladığı strateji saziş bu əməkdaşlığın təkcə ticarət deyil, strateji aspektlərini də gücləndirir.

Xəzər küləklərindən Qara dənizin dibi ilə Avropaya uzanan enerji infrastrukturunu yalnız texnologiyə layihə deyil – bu, regionlar arasında etimadın, qarşılıqlı inamın və siyasi iradənin nəticəsidir. Azərbaycanın

enerji ixracı artıq neft və qazla məhdudlaşmır, həm də “yaşıl” enerjiyə keçidi sürətləndirir.

İqtisadi artımın müttəfiqi: qarşılıqlı sərmayə və ticarət

İki ölkə arasında ticarət dövriyyəsindəki artım və investisiya təşəbbüsləri göstərir ki, əməkdaşlıq sadəcə dövlətlərarası deyil, həm də biznes mühitləri arasında qurulur. Macarıstan şirkətlərinin Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərində həyata keçirdiyi layihələr, infrastruktur və təhsil obyektlərinin tikintisi, həm də postmünaqişə dövrü diplomatiyasının yeni mərhələsidir. Bu, Macarıstanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təkcə sözlə deyil,

əməli fəaliyyətlə dəstəklədiyini göstərir.

SOCAR ilə “MVM”, “MOL” və digər iri macar şirkətləri arasında imzalanmış müqavilələr isə enerji və sənaye sahəsində real iqtisadi modelin qurulduğuna dəlalət edir. Həmçinin dərman istehsalı, kosmik texnologiyalar, azad iqtisadi zonalarda əməkdaşlıq dost ölkənin texnoloji potensialından Azərbaycanı istifadə olunmasının başlanğıcıdır.

Təhsil və humanitar əlaqələr: gələcəyin təməli

Macarıstanın “Stipendium Hungaricum” proqramı çərçivəsində yüzlərlə azərbaycanlı tələbəyə təhsil imkanı yaratması, Macarıstanda Nizami Gəncəviyə büst

ucaldılması, Azərbaycan Dillər Universiteti və ELTE-də mədəniyyət mərkəzlərinin açılması əməkdaşlığın mədəni və humanitar səviyyədə də strateji xarakter daşdığını göstərir.

Bunlar sadəcə jestlər deyil. Bunlar xalqların bir-birinə inteqrasiya etməsinin, yaxınlaşmasının dərinləşməsi üçün atılmış səmimi addımlardır. Bu mühit isə həm mədəni diplomatiyanın, həm də uzunmüddətli qarşılıqlı hörmətin təməlidir.

Təhlükəsizlik və suverenlik: ortaq yaşayış

Macarıstanın 2023-cü ildə qəbul etdiyi “Suverenliyin Qorunması Aktı” ölkənin siyasi sistemində xarici müdaxilələrə qar-

şı dirəniş ruhunu əks etdirir. Maraqlıdır ki, bu qanunun fəlsəfəsi Azərbaycanda da müstəqil qərarvermə və daxili sabitliyin qorunması yönündə aparılan siyasətlə üst-üstə düşür. Bu yaxınlaşma iki ölkə arasında siyasi dəyərlərin uyğunluğu baxımından əhəmiyyətlidir. Xarici təsirlərə qarşı institusional dayanıqlığın artırılması hər iki ölkənin strateji müstəqilliyini qorumaq üçün əhəmiyyətli amildir.

Türk dünyası və Avropa arasında körpü

Macarıstanın Türk Dövlətləri Təşkilatında müşahidəçi statusu və Budapeştdəki Nümayəndəlik Ofisinin fəaliyyəti, bu ölkənin özünü həm Avropanın ən Şərq, həm də Türk dünyasının ən Qərbi dövləti kimi təqdim etməsi artıq diplomatik poetika deyil – bu, geosiyasi amildir.

Viktor Orbanın Şuşaya səfəri və Macarıstanın TDT-nin qeyri-rəsmi zirvə toplantısında iştirakı onu göstərir ki, bu ölkə Avropa ilə Türk dünyası arasında körpü rolunu oynamaq niyyətindədir. Azərbaycan isə bu körpünün təməlinə dayanan mühüm aktordur.

Prezident İlham Əliyevin TDT haqqında “bu, bizim ailəmizdir” fikri və bu ailənin sıralarında Macarıstan kimi qeyri-türk dövlətinin yer alması təşkilatın inklüzivlik gücünü və nüfuz potensialını artırır.

Gələcəyə baxış: əməkdaşlıqdan müttəfiqliyə

Azərbaycan–Macarıstan münasibətləri artıq sadəcə, əməkdaşlıq deyil, qarşılıqlı strateji maraqların təmin olunduğu çoxşəxli müttəfiqlik formatına çevrilməkdədir. Bu müttəfiqlik təkcə iki ölkə üçün deyil, region üçün də sabitlik, inkişaf və dayanıqlı tərəfdaşlıq nümunəsi təqdim edir. COP29 kimi global tədbirlərdə birgə iştirak, enerji, nəqliyyat, mədəniyyət, müdafiə və hüquq sahələrində əməkdaşlıq yeni geosiyasi modelin konturlarını cızır.

Bu əməkdaşlıq həm Azərbaycanın Avropadakı nüfuzunu, həm də Macarıstanın Türk dünyası ilə əlaqələrini gücləndirir. Əminliklə demək olar ki, bu tərəfdaşlıq modeli gələcəkdə daha geniş regional bloklaşmaların əsasını təşkil edə bilər – Avropanın kənarında, Türk dünyasının içində.

Renat DADAŞOV

Sahibə Qafarova İspaniyada

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova İspaniya Krallığına rəsmi səfəri çərçivəsində bu ölkənin Deputatlar Konqresinin sədri Fransina Armenqol ilə görüşüb.

Deputatlar Konqresinin sədri bu səfərin parlamentlərimiz və ölkələrimiz arasında əlaqələrin daha da genişlənməsinə öz töhfəsini verəcəyinə inamını ifadə edib. Qeyd olunub ki, iki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafı da mühüm əhəmiyyət daşıyır və bir sıra ispan şirkətləri Azərbaycanda işləməkdə çox maraqlıdır.

Görüşdə Azərbaycan–İspaniya iqtisadi əlaqələri haqqında da fikir mübadiləsi aparılıb. Milli Məclisin Sədri bərpaulunan enerji və digər sahələrdə əlaqələrin inkişafı üçün yaxşı perspektivlər olduğunu qeyd edib. Diqqətə çatdırılıb ki, həm Azərbaycan, həm də İspaniya bərpaulunan enerji sahəsində mühüm işlər görürlər. Azərbaycan hazırda bu sahədə mühüm layihələr reallaşdırır və əldə olunan enerjinin Avropaya ixracını təmin edir. Hazırda ölkəmiz Avropa ölkələrinin, o cümlədən İspaniyanın etibarlı enerji təchizatçısıdır və İspaniya şirkətinin TAP-da iştirakı da əməkdaşlığımızın uğurlu nümunələrindən biridir.

Söhbət zamanı Cənubi Qafqazda mövcud vəziyyət barədə də danışılıb.

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarovanın İspaniya Krallığına rəsmi səfəri davam edir.

Səfər çərçivəsində Madriddə Prado muzeyinə gələn parlamentin nümayəndə heyəti üzvləri muzeydə saxlanılan ekspozisiya

natlarla tanış olublar.

Məlumat verilib ki, muzeydə məşhur rəssamların tabloları, tarixi heykəl nümunələri və qədim sikkə pul vahidləri ziyarətçilərə təqdim edilir. İl ərzində üç milyona yaxın insanın üz tutduğu bu mədəniyyət ocağının kolleksiyasında təqribən 8600-dən çox rəsm əsəri saxlanılır.

XQ

Ankara Qərbi Azərbaycana Qayıdırsa dəstək verir

Bu gün Türkiyənin Ankara şəhərində “Qərbi Azərbaycana qayıdış insan hüquqlarının aliliyinin mühüm şərti kimi” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Ədalət Vəliyevin başçılığı ilə nümayəndə heyəti məclisdə iştirak edir.

Heyətə Prezident Administrasiyasının rəsmiləri, Milli Məclisin deputatları, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin, ADA Universitetinin, Qərbi Azərbaycan İcmasının və “Azərbaycan–Türkiyə Evi” İctimai Birliyinin nümayəndələri daxildir. Konfransda Azərbaycan və Türkiyənin 200-dən çox təmsilçisi iştirak edir.

Azərbaycan heyəti dünən Ankaradakı Heydər Əliyev Parkında ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək onunə gül dəstəsi qoyub, Ulu öndərin xatirəsinə ehtiramla anıb. Türkiyə Respublikasının banisi Mustafa Kamal Atatürkün Anıtmezarı da ziyarət olunub.

Türkiyə Böyük Millət Məclisində sədr Numan Kurtulmuşla keçirilən görüşdə Azərbaycan ilə qardaş ölkə arasında parlamentlərarası münasibətlərin sağlam təməllər üzərində qurulduğu qeyd olunub, bu dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin beynəlxalq müstəvidə göstərdiyi dividendlər, parlamentlərdə fəaliyyət göstərən dostluq

qruplarının fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi məsələləri haqqında danışılıb.

Türkiyə Respublikası Prezidentinin Administrasiyasında vitse-prezident Cəvdət Yılmazla görüşdə isə iki qardaş ölkə arasında münasibətlərin yüksələn xətlə inkişafı haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. Tərəflər Prezident İlham Əliyevin və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın yorulmaz və qətiyyətli addımları nəticəsində Azərbaycanın və Türkiyənin “Bir millət, iki dövlət” ideyasını hər zaman qoruduğunu, ən çətin anlarda bir-birinə dayaq olduqlarını xüsusi vurğulayıblar.

Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası sədrinin birinci müavini Efkən Ala ilə görüşdə hakim siyasi partiyaların gələcəkdə müxtəlif məsələlərlə bağlı qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin dərinləşdirilməsi haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

Beynəlxalq konfransa Azərbaycan və Türkiyədən 200-dən çox iştirakçı qatılacaq.

XQ

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Türk Dövlətləri Təşkilatı soyuq müharibədən sonrakı dövrdə yaranan siyasi və institusional boşluqları doldurmağa yönəlmiş ilkin ideoloji təşəbbüsdən zamanla transformasiya olunaraq mürəkkəb geosiyasi proseslərə adaptasiya qabiliyyətli, çoxşaxəli bir institusional struktur səviyyəsinə yüksəlməkdədir. Qlobal miqyasda geosiyasi güc mərkəzlərinin yenidən formalaşması, Şərq – Qərb qarşdurmasının yeni mərhələyə daxil olması, habelə beynəlxalq hüququn normativ sabitliyinin aşınması regional integrasiya təşəbbüslərinin əhəmiyyətini nəzərəcərpacaq dərəcədə artırmışdır. Məhz bu şəraitdə də TDT regional və global sistemdə alternativ güc qütbü formalaşdırmaq niyyətində olan üzv

dövlətlərin strateji və rəasional maraqlarının üst-üstə düşdüyü geosiyasi platforma funksiyasını yerinə yetirir.

Bu gün təşkilatın gündəliyində dil və mədəniyyətə yanaşı, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat dəhlizləri, rəqəmsal transformasiya, kibertəhlükəsizlik və müdafiə əməkdaşlığı kimi sahələr yer alır ki, bu da təşkilatın artıq klassik “mədəni forum” çərçivəsindən çıxdığını, siyasi-iqtisadi bloklaşma modelinə yaxınlaşdığını göstərir.

Politoloji baxımdan TDT-nin inkişaf dinamikasını “normativ gücdən funksional gücə keçid” prosesi kimi təhlil etmək mümkündür. Əgər ilk mərhələdə təşkilatın əsas məqsədi ortaq mədəni kodların qorunması və siyasi kommunikasiya platformasının yaradılması idisə, bu gün prioritetlər dəyişib: enerji resurslarının şaxələndirilməsi, global ticarət marşrutlarının üzərində yerləşən strateji mövqelərdən ortaq istifadə

Məhdud coğrafiyadan qlobal məkana

də və təhlükəsizlik sahəsində integrasiya ön plana keçir.

Macarıstanın bu prosesdə fəallığı da Avropa içində alternativ geopolitik vektorların, monolit qərbyönlü kursdan kənara çıxan və daha çoxşaxəli siyasət aparmaq istəyən aktorların da mövcudluğunu təsdiqləyir.

Türk Dövlətləri Təşkilatının əsası 1992-ci ildə Ankarada türkdillli ölkələrin dövlət başçıların ilk zirvə görüşü ilə qoyulanda bu təşəbbüs daha çox postsovet siyasi boşluğunun doğurduğu ehtiyac və mədəni kimlik axtarışlarının nəticəsi kimi qiymətləndirilir. O dövr üçün bu cür görüşlər ümumi türklük ideyasının yaşadılması, ortaq mədəni və tarixi dəyərlərin qorunması baxımından əhəmiyyətli idi, lakin onların praktiki geosiyasi nəticələri çox zaman arxa planda qalırdı.

Lakin 2009-cu ildə Naxçıvanda imzalanan saziş nəticəsində Türk Şurasının yaradılması bu təşəbbüsün ideoloji təməl üzərindən institusional çərçivəyə keçidini təmin etdi və bu mərhələ funksional əməkdaşlığın formalaşdırılması istiqamətində atılmış konkret bir addım idi. Naxçıvan razılaşması ilə türkdillli ölkələr arasında iqtisadiyyat, nəqliyyat, enerji və təhlükəsizlik sahələrində də dərinləşməyə başladı.

Ən mühüm strateji dönüş isə 2021-ci ildə İstanbulda baş tutan zirvə görüşündə baş verdi. Həmin görüşdə Türk Şurası öz inkişaf trayektoriyasını və geosiyasi iddiasını yeni bir adla – Türk Dövlətləri Təşkilatı ilə rəsmiləşdirdi və həmin dəyişiklik təşkilatın gələcək vizyonunu, siyasi cəhəsini və beynəlxalq münasibətlərdə iddia etdiyi mövqeni ortaya qoyan ciddi bir mərhələ idi.

İstanbul Sammiti həm də türkdillli ölkələrin global siyasi sistemdə daha koordinasiyalı və məqsədyönlü şəkildə çıxış etmək istədiklərinin siyasi manifestinə

çevrildi. Bütün bu inkişafırlar onu göstərdi ki, türk dövlətləri qarşılıqlı maraqlarla birləşirlər və bu maraqlar isə bölgə dövlətlərinin regional və global proseslərdə daha müstəqil və kollektiv şəkildə iştirak etmək istəkləri ilə üst-üstə düşür.

TDT daxilində ölkələrin hər biri bu integrasiyada öz spesifik gücü və strateji potensialı ilə iştirak edir. Qazaxıstan Orta Asıyanın aparıcı iqtisadi aktoru olaraq regionda sabitliyin və iqtisadi inkişafın lokomotivlərindən biridir. Onun geniş təbii ehtiyatları və logistik potensialı təşkilatın enerji və ticarət gündəliyində mühüm yer tutur. Türkiyə isə həm NATO üzvü, həm də Avropa və Asiya arasında yerləşən geosiyasi körpü kimi TDT-nin beynəlxalq nüfuzunun və təhlükəsizlik gündəminin əsas aparıcı qüvvəsidir. Hərbi-siyasi təcrübəsi və müdafiə sənayesi imkanları təşkilata strateji çəki verir.

Azərbaycan Xəzər hövzəsinin enerji nəhəngi kimi enerji resursları, beynəlxalq

nəqliyyat dəhlizləri və diplomatik manevr qabiliyyəti ilə TDT-nin enerji diplomatiyasının əsas sütunlarından biridir. Azərbaycanın Türk Dövlətləri Təşkilatındakı liderlik statusu daha çox realist beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin əsas prinsiplərinə uyğun olaraq, hərbi, iqtisadi və diplomatik güc elementlərinin balanslı istifadəsi nəticəsində formalaşmışdır. 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsində əldə edilən hərbi üstünlük Bakının həm də yeni bir geosiyasi oyun quruculuğunun başlanğıcı idi.

Azərbaycan öz “qələbə diplomatiyası” ilə bu uğuru daha geniş regional integrasiyaya çevirə bildi. Zəngəzur dəhlizi ideyası pan-türk strateji integrasiyası baxımından mühüm bir addımdır və bu dəhliz vasitəsilə türk dövlətləri vahid iqtisadi, siyasi və enerji məkanının formalaşdırılması istiqamətində irəliləyirlər. Prezident İlham Əliyevin çıxışlarında tez-tez vurğulanan fikir – “Türkdillli Dövlətlər Təşkilatı keçmişin yox, gələcəyin layihəsidir” – kons-

truktivist yanaşmanın bir ifadəsi olaraq ortaq identiklik və gələcək yönlü strateji əməkdaşlığın qurulmasına çağırırdır.

Azərbaycanın enerji diplomatiyası da bu kontekstdə xüsusilə əhəmiyyətlidir. Transxəzər dəhlizi, TANAP və digər regional layihələr vasitəsilə Bakı yalnız enerji ixrac edən deyil, həm də enerji təhlükəsizliyinin formalaşdırıcısı kimi çıxış edir.

Özbəkistan və Qırğızıstan daxili islahatları, siyasi çeviklikləri və regional təşəbbüslərə açıq yanaşmaları ilə təşkilatın dinamizmini artıran mühüm aktorlardır. Onların Orta Asiyada sabitlik və integrasiyaya verdiyi töhfə TDT-nin dərinləşməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Nəticədə, fərqli, lakin bir-birini tamamlayan imkanlar TDT daxilində bir mozaika yaradır.

Budapeştin TDT Sammitinə ev sahibliyi etməsi həm də Qərb siyasi dairələrinə ünvanlanmış strateji mesajdır: Türk Dövlətləri Təşkilatı artıq yalnız mədəni identiklik əsasında formalaşan passiv bir birlik deyil, regional və global təsir gücünə malik, çevik və funksional bir aktordur.

Macarıstan bu prosesdə Avropa İttifaqının üzvü kimi Brüsselə Ankaranı, Avropa ilə Türk dünyasını birləşdirən strateji körpü funksiyasını yerinə yetirir, Budapeşt öz təşəbbüsləri ilə TDT-nin Avropada siyasi legitimliyini və qavrayışını gücləndirir.

Nəticə etibarilə, Budapeşt görüşü Türk Dövlətləri Təşkilatı artıq yalnız Şərqi və mərkəzi Avrasiyanın səsi deyil, Avropa siyasi səhnəsində də öz mövqeyini formalaşdırmaq əzmində olan, çoxtərəfli əməkdaşlıqla irəliləyən bir güc mərkəzi olduğunu göstərir.

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemi çoxqütblü, qeyri-mərkəzləşmiş və qeyri-müəyyən xarakter daşıyır. Post-liberal dünya nizamı artıq təqəttüblü Amerikan yönümlü beynəlxalq sistemin zəifliyini və regional güc mərkəzlərinin önə çıxdığını göstərir. Son olaraq qeyd etmək istərdik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının gücləndirilməsi və institusional dərinləşməsi geosiyasi rəasionalizmə sөykənən bir zərurətdir. Əgər təşkilat öz strukturunda çevikliyi və çevrilmə qabiliyyətini təmin edə bilsə, Türk əsri – öz maraqlarını müdafiə edə bilən, yeni qayda yarada bilən bir regional gücün əsri – mümkün ola bilər.

Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

Ermənistan Azərbaycanda ekoloji terror da törədib

Ermənistan Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasəti ilə yanaşı, həm də ekoloji terror həyata keçirib. O, bioloji müxtəlifliyi, flora və faunaya, xüsusi mühafizə olunan təbiət qoruqlarına, yasaqlıqlara ciddi ziyan vurub. Geniş ərazilər yandırılıb, su resursları çirkləndirilib, qiymətli ağac növləri ilə zəngin olan meşələr məhv edilib.

Ümumilikdə, yeraltı və yerüstü sərvətlərin məqsədlı şəkildə talan edilməsi nəticəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə ekoloji tarazlıq pozulub və regionun ekosisteminə qarşı, beynəlxalq ekoloji cinayət törədilib. Bununla da Ermənistan qoşulduğu ekologiya və ətraf mühitlə bağlı beynəlxalq konvensiyaları, o cümlədən, “Ətraf mühitin dəyişdirilməsi üsullarının hərbi və ya hər hansı başqa düşmənsayağı istifadəsinin qadağan edilməsi” haqqında BMT Konvensiyasını pozub.

Bundan başqa, Vətən müharibəsinin bitməsindən 5 il keçməsinə baxmayaraq, hələ də Ermənistanın mina terroru davam edir, günahsız mülki şəxslər həyatlarını itirir və ya şikəst olurlar. Ən təhlükəli hal,

tokollarının, eləcə də Kunming–Monreal Qlobal Bioloji Müxtəliflik Çərçivəsinin mühüm rolunu yüksək qiymətləndirir.

Bundan əlavə, o qeyd edib ki, Ermənistan 2026-cı ildə BMT-nin Biomüxtəliflik Konvensiyası Tərəflərinin 17-ci konfransına (COP17) ev sahibliyi edən ölkə və sədr kimi qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olunmasına mühüm töhfələr verməyə çalışır.

Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin məlumatına görə, işğal illərində on minlərlə hektar meşə sahəsi (təkcə Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan və Şuşa rayonlarında – 60 min hektardan çox meşə) məhv edilib. Biomüxtəlifliyin itirilməsi, eroziya proseslərinin

228 min hektarı meşə ilə örtülü idi. Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etməsi həmin ərazilərdə bir çox bitki növlərinin məhvinə səbəb olub. Məsələn, 2012–2016-cı illərdə Qarabağda meşələrin qırılması faktı Ermənistanadakı göstəricidən 2,3 dəfə çox olub. 2014–2018-ci illərdə bölgədə 404 min 800 kubmetr meşə qırılıb. Həmin dövrdə bu göstərici Ermənistanda 175 min 300 kubmetr təşkil edib. Təkcə 2017-ci ildə Qarabağda 102 min 488 kubmetr meşə doğranıb.

Beləliklə, işğal altında olan ərazilərdəki 260,3 min hektar yaşıllıq örtüyün 60 min hektarı 30 illik işğal dövründə yer üzündən silinib. Bu müddət ərzində qiymətli ağac növləri – qoz, palıd, Eldar şamı, xurma və xüsusi mühafizə altında olan digər ağaclar oduncuq tədarükü üçün qırılıb, mebel, çaləklə və tıfəng qundağı istehsalı üçün Ermənistanə aparılıb.

Qədim tarixə malik Topxana meşəsi də ciddi dəyişikliyə uğrayıb. İşğaldan öncə meşə palıd, fıstıq, çinar, qarağac və s. kimi bitkilərlə zəngin idi. Onlardan yalnız mebel sənayesində deyil, həm də yanacaq kimi istifadə olunub. Bu məqsədlə Haça Yal adlanan meşə sahəsindən ermənilər 2 minə yaxın palıd ağacını kəsərək Xankəndiyə aparıb, mebel istehsalında istifadə ediblər. Xəlifəli, Qaybalı və Daşaltı kəndlərinin ərazilərində olan meşələr də eyni vəandalizmin qurbanı olub. Şuşa şəhərinin özündə də müxtəlif növ iri diametrlı ağaclar kəsilib”.

Meşələrin qırılması, kol-kosların yandırılması nəticəsində “Qırmızı kitab”a və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının “Qırmızı siyahısı”na düşmüş müxtəlif sayda turac, qırqovul və digər quşlar məhv edilib.

bu minaların sistemsiiz şəkildə basdırılmasıdır. Yəni döyüş şəraitində və ya müxtəlif dəstələr tərəfindən sistemsiiz, dağınıq basdırılmış minalar var. Ümumiyyətlə, haylar torpaqlarımızda 1,5 milyondan çox mina basdırıblar. Ölkə ərazisinin 12 faizi minalarla və partlamamamış sursartlarla çirklənib. Beləliklə, Ermənistan Azərbaycana qarşı həm ekoloji, həm də müharibə cinayətləri törədib.

Bunların fonunda, bu günlərdə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Beynəlxalq Biomüxtəliflik Günü (22 may) ərəfəsində ekosistemin qorunması ilə bağlı danışıması güllənc görünür. O, utanmadan ölkəsinə ətraf mühitin qoruyucusu kimi təqdim etməyə çalışıb. Bildirib ki, Ermənistan biomüxtəlifliyin qorunması, təbii sərvətlərdən səmərəli şəkildə istifadə edilməsi və bölüşdürülməsi üzrə global səylərin təməl daşı olan BMT-nin Bioloji Müxtəliflik Konvensiyasının, onun pro-

pisləşməsi sürüşmə riskinin artırır.

Azərbaycan Texniki Universitetinin dosenti, ekoloq Nəcibə Şirinova bu barədə bildirdi ki, Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərində 260,3 min hektar meşə fondu sahəsi olub: “Həmin ərazilərin

Nəticədə çay suları xeyli miqdarda sənaye və məişət tullantıları ilə çirklənir. illərlə davam edən bu proseslər nəticəsində Kür və Araz çaylarının sahiləyi və dib çöküntüləri kimyəvi və radioaktiv tullantılarla çirklənməyə məruz qalıb. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Monitoring Departamentinin məlumatına əsasən Məgri, Qaçaran, Qafan və Dəstəkert dağ-mədən kombinatlarının yüz min tonlarla qatı turş suları, ağır metal duzları və başqa tullantıları Arazın qolu olan Oxçuçaya axıdılır. Suda mis, molibden, kadmium və arsen kimi ağır metalların miqdarı icazə verilən maksimum həddən dəfələrlə çox olub. Çirklənmiş çay isə Arazla qovuşur.

Araz çayı boyu yerləşən kəndlərin əhalisinin istifadə etdikləri yeganə su mənbəyi isə bu çayın və arteziyan quyularının sularından ibarətdir. Ətraf mühitin təbii və antropogen çirklənmələrinin artması son nəticədə bu ərazidə canlı orqanizmlərin genofonduna öz mənfi təsirini göstərib.

Onu da qeyd edərk ki, Azərbaycan dəfələrlə beynəlxalq məkanlarda regionun ekoloji təhlükəsizliyi məsələsinə qaldırıb. Xüsusilə, 2021-ci ildə Azərbaycan tərəfi BMT-nin Ekologiya Komitəsinin iclasında Oxçuçayının çirklənməsinə dair sübutları təqdim edib.

Sonda qeyd edərk ki, 2020-ci ildə Vətən müharibəsi və 2023-cü ildə antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam şəkildə bərpa olunub. İşğala son qoyulması suverenliyin və ədalətin bərpası ilə yanaşı, həmin ərazilərə həyatın və qanunçuluğun qayıdışı ilə müşayiət olunan yeni bir mərhələnin başlanğıcı olub.

Pünhan ƏFƏNDİYEV
XQ

(əvvəl 1-ci səhifədə)

Ancaq tərəflərin yanaşmaları fərqli idi və mövcud durumda, istər-istəməz, gündəmə ölkəmizin sülh sazişinin imzalanması üçün irəli sürdüyü iki şərt gəlir. H.Hacıyev Ermənistan tərəfindən həmin şərtlərin yerinə yetirilməsinin vacibliyinə diqqət çəkdi. Simonyan isə buna qarşılıq xarakterini daşımasa da, bildirdi ki, Azərbaycanın şərtləri barış müqaviləsinin imzalanması üçün maneə ola bilməz. Həqiqətən, ölkəmizin şərtləri sülhə maneə deyil. Deyə bilmərik, Simonyan açıqlamasında məsələni məhz bu tərzdə qoydu ya yox, amma reallıq var. Başqa sözlə desək, şərtlərimiz reallığın diktəsidir. Söhbət konkret nədən gedir, bu barədə söz açacağıq. Əvvəlcə isə qısa arayış verək.

Azərbaycanın ilk şərti Ermənistan konstitusiyasına dəyişiklikdir. O konstitusiyaya ki, ölkənin İstiqlaliyyət bəyannaməsinə istinad edir və bəyannamədə “Dağlıq Qarabağ” ifadəsi fonunda Azərbaycana qarşı ərazi iddiası motivi var. İkinci şərtimiz artıq heç nəyə yaramayan ATƏT-in Minsk qrupunun rəsmən ləğvi üçün Bakı və İrəvanın müştərək müvafiq müəciət ünvanlamasıdır. Nəzərə alaq ki, Minsk qrupu otuz ilə yaxın müddətdə münaqişəni həll etmək adı ilə, faktiki olaraq, erməni işğalını leqallaşdırmaq yolunu tutmuşdu. Digər tərəfdən, belə bir təsisatın mövcudluğu Azərbaycanla Ermənistan arasında ərazi mübahisəsinin qaldığını təsdiqləyir. Bu kimi, düşüncəyə isə əsla yer olmamalıdır.

Bəli, Simonyanın bildirdiklərindən fərqli olaraq, Azərbaycanın irəli sürdüyü iki şərt heç də sülhün ön şərtləri kimi qəbul edilə bilməz. Tələbimiz, kifayət qədər, fundamental mahiyyət daşıyır. Bu mənada H.Hacıyevin “biz deyə bilirik ki, hazırda regionda sülh və sabitlik hökm sürür. Azərbaycan bütün səyləri göstərir ki, buna hüquqi çərçivə müəyyənləşdirsin və regionda tam və yekun sülh formalaşsın” kimi fikirləri prinsipial əhəmiyyətə malikdir. Ümumən, Bakı – İrəvan sülhünə fundamental yanaşmanı zərərlişdirən məqamlar çoxdur.

*

Birincisi, Ermənistan otuz ilə yaxın müddətdə işğalçılıq siyasəti həyata keçirib, heç bir mənəvi bəraət almayıb və bunu unutmaq olmaz.

İkincisi, ölkənin hazırkı iqtidarının bilavasitə 44 günlük müharibəyə rəvac verən mövqeyi vurğulanmalıdır. Paşinyan hakimiyyəti danışıqlar prosesini dalana dirəmiş, yeni təcavüzkar niyyətlər səsləndirmişdi. Axı “Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə” bəyanatını verən, “Yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə” şüarını irəli sürən həyaların hazırkı hakim komandası idi.

Üçüncüsü, 44 günlük müharibədən sonra Azərbaycanın sülh əlini geriəyə çevirən, ərazilərimizdə kəşfiyyat-diversiya fəaliyyəti gerçəkləşdirən, ən əsası, Qara-

Sülh şərtlərimiz dəyişməzdir – Ermənistan yerinə yetirməlidir!

bağdakı separatçı rejimi saxlamağa çalışan yenə Paşinyan hakimiyyəti olmuşdu.

Dördüncüsü, Nikol və komandasının üzvləri bütün beynəlxalq platformalarda anti-Azərbaycan fəaliyyəti həyata keçirmiş, var gücləri ilə Qarabağ üçün erməni varlığı məsələsini gündəmədə saxlamağa çalışmışdılar ki, bu, ölkəmizin yurisdiksiyasını heçə saymaq idi. Belə cəhdlər indi də var. Paşinyanın vaxtilə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanıdığını bildirməsi tam əhəmiyyətsiz olmuşdu. Yəni Nikolun pozitiv bəyanatı İrəvanın ərazi iddiasına köklənməsinə maneçilik törətməmişdi.

Beşincisi, Ermənistan rəhbərliyi indinin özündə də 44 günlük müharibənin nəticələrini təsdiqləyən 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatı məğlubiyyət aktı kimi qəbul etmir və sənədin müddəalarını yerinə yetirmir. Ümumən, rəsmi İrəvan erməni silahlı qüvvələrinin Kəlbəcərdən, Laçından və Ağdamdan çıxarılmasından başqa bəyanatın heç bir şərtinə əməl etməyib.

Altıncısı, bu gün Ermənistanda revanşist kəsim varlığını sürdürməkdədir və ölkə iqtidarı onun qarşısında gücsüz durumdadır. Nəinki gücsüz durumdadır, habelə bəzən onun direktivləri ilə hərəkət edir. Həmin kəsim isə bildirir ki, sülh sazişi imzalarsa belə, bu, gələcəkdə Ermənistan-

da iqtidara yiyələncək qüvvə üçün həmin sənədi mübahisələndirmək imkanlarını saxlayacaq. Çünki barış müqaviləsi Azərbaycanla erməni xalqı deyil, rəsmi Bakı ilə Paşinyan administrasiyası arasındadır.

Deməli, bilavasitə erməni xalqının ərazi iddiasından geri çəkilməsi mütləqdir. Bunun yolu konstitusiyanın İstiqlaliyyət bəyannaməsinə istinad kazusunun aradan qaldırılmasından keçir. Yəni erməni xalqı ortaya iradə qoymalı, səmimiyyət nümayiş etdirməlidir. Onun səmimiyyətini bütün dünya görməli və bu gördüti beynəlxalq ictimaiyyətin qarantına çevrilməlidir.

Yeri gəlmişkən, belə bir sual da verək: erməni spiker A.Simonyan diqqəti Azərbaycanın sülh üçün, guya, ön şərt irəli sürməsinə çəkir. Görəsən, o, nə üçün Paşinyanın barış sazişinin imzalanması ilə eyni vaxtda ATƏT-in Minsk qrupunun rəsmən buraxılmasına dair birgə müəciət ünvanlamaq təklifinə mövcud kontekstdən yanaşmır? Axı, əsl ön şərt budur və belə yanaşmada manipulyativ çalarlar var.

Bir anlıq təsəvvürə gətirək ki, hər şey Nikolun dediyi kimi oldu – sülh müqaviləsi imzalandı və Bakı ilə İrəvan sözügedən birgə müəciəti ünvanladı. Kim təminat verə bilər ki, Ermənistanın Avropadakı havadarları Minsk qrupunun rəsmən ləğvinin mümkünlüyünə dair “prosedurlar” düşülməyəcəklər? Məsələn, ola

bilər ki, ATƏT rəhbərliyi qrupun ləğvinə razılıq verməsin və məsələni müəfiəzəkarlıq prizmasında qələmə versin. Axı, Qərb qanunvericiliklərində işləməyən hüquqi aktların qüvvəsinin rəsmən dayandırılmağına dair təcrübə var. Eyni prosedur Minsk qrupuna münasibətdə də tətbiq edilə bilər. Nəcə deyirlər, başımızın altına yastıq qoymaq cəhdləri mümkündür və heç kəs sonradan həmin yastığın bombaya çevrilməyəcəyinə təminat verməyəcək. İndiyədək Qərbin çox oyunbazlıqlarını görmüşük. Görmüş, həmçinin arxayınlığımızın və laqeydliliyimizin cəzasını artıqlaması ilə çəkmişik...

Yeddinci məqama keçid alaq. Azərbaycan hazırda regional aktordur. Cənubi Qafqaz platformasında bütün nəhəng beynəlxalq layihələrin həm təşəbbüskarı, həm də icraçısı ölkəmizdir. Rəsmi Bakının beynəlxalq miqyasda yeritdiyi siyasət yaşadığımız siyasi coğrafiyanın dünya üçün əhəmiyyətini artırmaqdadır. Xarici aləm Cənubi Qafqaza əməkdaşlıq məkanı kimi yanaşır. Deməli, mövcud platformadakı layihə təşəbbüslərinə də həssas münasibət göstərilməlidir. Həssaslıq risklərin aradan qaldırılmasını başlıca vəzifəyə çevirir. Yəni erməni avantürizminin heç bir elementinə, azacıq da olsa, fürsət tanınmamalıdır. Ermənistan işğalçı siyasəti ilə otuz il ərzində Cənubi Qafqazın inkişafına ma-

neçilik törədib. Ölkədə regionun gələcək inkişafını ləngitməyə səbəb olacaq nıcaq qalmamalıdır.

Onu da bildirək ki, Cənubi Qafqazda potensial münaqişə təhlükəsindən uzaq, risksiz durum təkcə ölkəmizə deyil, bütövlükdə, regionda maraqlı olan qütblərə lazımdır. İkincilər mövcud istiqamətdə təşəbbüs qaldırıb, Ermənistan ambisiyalarını kənara qoymaq istiqamətində təsir göstərmir. Bu, başqa söhbətin mövzusuudur. Onsuz da beynəlxalq müstəvidə riyakarlıqlara öyrəncəliyin. Ancaq ölkəmiz öz üzərinə düşənə reallaşdırmalı, İrəvanın, bütövlükdə, erməni cəmiyyətinin gələcəkdə avantürist niyyətlərə köklənməyəcəyinə dair təminat almalıdır. Bakının irəli sürdüyü iki şərtin də başlıca məramı buna söykənir.

Bir anlıq Ermənistan konstitusiyasına dəyişikliyin həyata keçirildiyini, habelə ATƏT-in Minsk qrupunun ləğv olunduğunu təsəvvürə gətirək. Müvafiq olaraq, düşüncək ki, Bakı – İrəvan sülh sazişi imzalanıb. Əlbəttə, bu, gələcəkdə erməni avantürizminin yenidən baş qaldırmayacağına dair tam təminat deyil. Nəzərə alaq ki, 1988-ci ildə “Miatsum” hərəkatı və Ermənistanın Qarabağ iddiası vüsət alanda nə İstiqlaliyyət bəyannaməsi var idi, nə də ATƏT-in Minsk qrupu. Yəni hay millətçiləri heç bir siyasi düzən və istinadgah olmadan da meydana atıla və sonradan özü üçün bəhanələr uydura bilərlər. Sözümlüz ondadır ki, hazırkı durumda Azərbaycanın iki şərti erməni avantürizminin baş qaldırmayacağına dair maksimal təminatdır. Ölkəmizin irəli sürdüyü sülh şərtləri erməni qövmünü, belə demək mümkünsə, müasir dövrdəki ibtidai mərhələyə qaytarmağa hesablanır. Amma bir halda ki, erməni iqtidarı konstitusiyada dəyişikliyindən, ATƏT-in Minsk qrupunun rəsmən ləğvindən yayınır, istər-istəməz, başqa mərhələləri yada salmağa ehtiyac yaranacaq.

Sonda bildirək ki, Paşinyan iqtidarının Azərbaycanla razılaşmadığı hər ötən gün Ermənistan üçün itki deməkdir. Hay qövmünün təmsilçiləri hazırkı realılıqla barışmırlarsa, Azərbaycanın sülh müqaviləsinin imzalanması üçün irəli sürdüyü şərtləri qəbul etmərlərsə, məntiqi olaraq, ərazi iddiasını davam etdirirlərsə, deməli, vaxtilə qərarlaşdıqları, ancaq kifayətlənmədikləri daha ibtidai mərhələləri onların yadlarına salmaq şərtdir. Məsələn, 1920-ci illəri. Qane olmurlarsa, 1918-ci il də uzaqda deyil. Hələ 1830-cu il də var. Ona görə də yaxşı olar ki, rəsmi İrəvan səbrimizi sınağa çəkəsin. Çünki bir çox məsələlərin səbr kontekstindən çıxıb prinsip müstəvisində dəyərləndirilmə xarakteri var. Prinsipiallıq isə mahiyyətə sət təbiətə malikdir, geri dönüş və güzəşt tanımır.

Əvəz RÜSTƏMOV
XQ

“3+3”: Cənubi Qafqazda yeni nizama doğru

Mayın 18-də İranın paytaxtında keçirilmiş “Tehran dialoqu 2025” forumu Cənubi Qafqazda sülh və əməkdaşlıq imkanlarının növbəti dəfə müzakirəyə çıxarıldığı mühüm toplantıya çevrildi. Əlbəttə, sözügedən forum, ilk növbədə, ev sahibi kimi, İİR-in regional sabitliyə və inkişafa verdiyi önəmin göstəricisidir və mövcud məqam təqdirəlayiqdir.

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev toplantıda çıxış edərək, diqqəti “3+3” regional məşvərət formatına yönəltdi. Daha doğrusu, cənab Hacıyev həmin formatı sülh və əməkdaşlıq imkanları baxımından dəyərləndirdi. Hesab edirik ki, onun bildirdiyi fikirlərdə bir neçə vacib məqam var və bu barədə söz açacağıq. Ancaq əvvəlcə qısa arayış verək.

*

Məlum olduğu kimi, “3+3” regional məşvərət formatı Cənubi Qafqaz üzrə, mahiyyətə, yeni əməkdaşlıq təşəbbüsüdür və 2020-ci ilin 44 günlük müharibəsindən sonra Azərbaycan və Türkiyə Prezidentləri tərəfindən irəli sürülmüş. Əlbəttə, cənab Ərdəğanın təşəbbüsü Azərbaycanın da bu ideya ilə həmrəyliyi prizmasında dəyərləndirilməli hadisədir. Ölkəmizin ötən müddətdə “3+3”-ün gerçək əhəmiyyət mənasına çevrilməsinə böyük əmək sərf etməsi fikrimizin təsdiqidir. H.Hacıyevin Tehrandakı bu formatın üzərində geniş dayanması da rəsmi Bakının “3+3”-lə bağlı prinsipiallıq göstəricisidir.

Bəli, “3+3” bölgədə sülh, sabitlik və iqtisadi əməkdaşlığın inkişaf etdirmək məramından qaynaqlanır və özündə Cənubi Qafqazın Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan kimi “daimi sakinləri” ilə yanaşı, regiona tarixən bağlı olan Rusiyanın, Türkiyənin və İranın birgə fəaliyyətini, ölkələrin qarşılıqlı maraq və mənafelərini uzlaşdırılmasını hədəfləyir. H.Hacıyevin Tehrandakı gətirdiyi fikirlər isə sözügedən uzlaşmanın dəyişən dünyanın reallıqlarına adekvatlıq zərurətinin vurğulanması idi. Yəni, “3+3” dinamikliyini qorumalı,

Əməkdaşlıq ümidi, yoxsa rəqabət meydanı?

“Region region ölkələri üçündür” şüarını konkret əməl müstəvisində təsdiqləməlidir. Bu, gələcək üçün təminatdır.

“3+3”-ün işlək mexanizmi kimi özünü doğrultması, formatın iqtisadi, nəqliyyat və enerji layihələrinin birgə reallaşdırılması, siyasi dialoqun təşviqi, münaqişələrin diplomatik yolla həlli, xarici müdaxilələrin azaldılması və region daxilində qərarvermənin gücləndirilməsi immunitetinin artırılmasından asılıdır. Bunun üçün isə formatdaxili ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına ehtiyac var. Nəzərə alaq ki, Azərbaycan və Ermənistan sülh müqaviləsi mətninin bütün müddəalarını razılaşdırsalar da, tərəflər arasında gərginlik saxlanılmaqdadır. Üstəlik, Gürcüstanın Rusiyaya (ölkənin Cənubi Osetiya və Abxasiyadakı separatçı qurumlara dəstək verdiyinə) görə platformada təmsilçilik həyata keçirmədiyi də vurğulanmalıdır.

Hazırda dünyanın yeni bloklaşmalar və güc mərkəzləri arasında bölünməsi kimi reallıq da var və bu, heç də xeyirli tendensiya deyil, əksinə ziyanlıdır. Nəzərə alsaq ki, Cənubi Qafqaz mövqə kəşimlərinin mərkəzində dayanır, bu gün mövcud müstəvidə xarici təsirlərin azaldılmasına ehtiyac düşünəndə daha çox duyulmaqdadır. Deməli, daxili qərarvermə imkanla-

*

rumın gücləndirilməsi şərtidir. H.Hacıyevin Tehrandakı çıxışında vurğuladığı daha bir məqam elə bu idi.

Ümumən, nəqliyyat, energetika, təhlükəsizlik və ticarət kimi sahələrdə inteqrasiyanın stimullaşmasının tərəfdarı olan Azərbaycan “3+3”-ü həm sülh quruculuğu, həm də regional inkişaf baxımından strateji fürsət sayır. Türkiyənin Azərbaycanın baxışlarını bölüşdüyü məlumdur. Gürcüstanın platformada iştirakçılığının olmaması reallığından söz açdıq. Ermənistanla gəl-dikcə, ölkə tərəddüdlüdür. Əslində, buna tərəddüd demək doğru sayılmaz.

Məsələn, rəsmi İrəvan tipik erməni təfəkküründəki xəstəlikdən qoruna bilmir. Xəstəlikdə isə “3+3”-ün “Azərbaycanın və Türkiyənin diktəsi” kimi təqdimatına köklənmə əzmi var. Məhz ənənəvi xəstəliyin nəticəsidir ki, Ermənistan rəhbərliyi hazırda bu platformanın gerçək inkişaf imkanları açdığını düşünmək imkanından məhrumdur və hələ də Qərbin nağıllarına inanmaq yolunu tutur.

*

Rusiya və İran. Əslində, bu iki dövlətin “3+3” üçün daha çox fəallıq göstərdiklərini düşünmək mümkündür. Bu mənada, ilk növbədə, Rusiyanı vurğulamaq lazımlı-

dır. Məsələn, ondadır ki, Moskva Qərbin Cənubi Qafqaz müstəvisində üstünlüyə yiyələnmək, onu bölgədən uzaqlaşdırmaq üçün çeşidli planlar qurduğunun fərqi-dədir. Kreml özü müstəqil şəkildə həmin planlara qarşı çıxmaq imkanından uzaqdır. Hər halda, Ukrayna müharibəsi ilə paralel “ikinci cəbhədə” mübarizə aparmaq ona qətiyyəni sərfəli deyil. Bu səbəbdən “3+3” hazırda Rusiyanın qoruyucu çətri funksiyasını daşıyır. Hesab edirik ki, bu nöqtə-yi-nəzərdən Moskvada Azərbaycanın və Türkiyənin önəmini dərk edirlər.

Bəli, “3+3” Rusiya üçün obrazlı desək, müharibədə əsgərsiz döyüş aparmaq imkanı və yüksək səviyyəli təminatdır. Əlbəttə, bu təminatın möhkəmlənməsinə ehtiyac var ki, bu da Moskvanın həm Bakıya, həm də Ankaraya münasibətdə daha səmimi davranmasının vacibliyi reallığını doğurur. Başqa sözlə desək, Kremlin səmimiyyət göstəricisi yüksək olmalıdır. Məsələn, AZAL-ın ötən il dekabrın 25-də Rusiya mənasında vurulmuş təyyarasına görə məsuliyyət məsələsində gecikmək olmaz. Halbuki, biz bunun əksini görürük. Görür və bu nəticəyə gəlirik ki, Rusiya “3+3”-ə təkcə öz maraq pəncərəsindən baxır. Ölkə qarşılıqlı hörmət və faydanı əsas götürməli, ədalətli davranmalıdır. Bütün dünyanın ona qarşı çıxdığı hazırkı durumda Kreml mövqeyini konkretləşdirməli, “oyun üçün oyun” qurmaqdan çəkinməlidir.

Gələk, bilavasitə İranın üzərinə. İran “3+3” təşəbbüsünü regional mövqələrinin qorunması və Zəngəzur dəhlizinə qarşı alternativ yanaşma irəli sürmək fürsəti kimi dəyərləndirir. Həmçinin, Tehranın bu platformanı Qərb təsirinə qarşı “Şərq modeli” olaraq təqdim etdiyi də məlumdur. Ayrıca bildirək ki, İranın Rusiya kimi, öz maraqlarını öndə tutması, müəyyən mənada, təbii-dir. Ancaq Tehranın da üzərində düşünməli, konseptual yanaşmalı olduğu məqamlar istisna deyil. Məsələn, onun nə üçün Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxdığı heç əvvəldən də anlaşılmırdı. Əgər İran Ermənistanın ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin toxunulmazlığı məntiqi ilə hərəkət edərsə, daha

doğrusu, regionda sərhədlərin dəyişməsinin yolverilməzliyini əsas götürürsə, bu baxımdan hansısa narahatlığa əsas yoxdur. Çünki Zəngəzur dəhlizi, prinsipicə, böyük Orta Dəhliz ideyasının tərkib hissəsidir və Tehran üçün bu dəhlizdə iştirak hava-səu kimi vacibdir. Üstəlik, Azərbaycanın Ermənistanın sərhədlərinin toxunulmazlığına dair təminatı var. Ermənistan bu təminatla kifayətlənmirsə və Qərbin ayrıcı xətlər ssenarisində yer alsarsa, İran rəhbərliyini məhz bu məqam düşündürməlidir. Çünki heç bir təminat yoxdur ki, Tehran həmin ssenarinin zərərindən sigortalana biləcək.

*

Bir məqamı da diqqətə çatdırmaq. Hesab edirik ki, bütün çətinliklərə baxmayaraq, yaşadığımız regionun müstəqil özünütəşəddiq platforması fəlsəfəsini rəhbər tutan “3+3”-ün mahiyyəti bu siyasi düzənin bütün oyunçularını tərəfindən yətinəcə dərk edilməkdədir. Hərçənd, yalnız dərkini yətinəli olmadıqı qənaətindeyik. Axı təkcə nəzəriyyə ilə kifayətlənmək olmaz, dünya gözəlmir...

Bütün bu bildirdiklərimiz fonunda ortaya vacib sual çıxır ki, region ölkələri və regiona bağlı dövlətlər nəyi seçirlər: “3+3”-ü, yoxsa alternativ yolu? Məhz bu sual ətrafında geniş düşünmək zərurəti yaranır. Məsələn ondadır ki, regionun axarını dəyişən, ona yeni geosiyasi ovqat gətirən 44 günlük müharibədən sonra irəli sürülmüş “3+3” platforması realılıqlara adekvat olaraq formalaşmış. Bu siyasi müstəvi nə qədər mürəkkəb görünsə də, əslində, yeni çağırışlara verilmiş rəasional cavabdır. Yəni, region ölkələri, xüsusilə Ermənistan, mövcud təşəbbüsə iradə ilə yanaşsa, “3+3” formatı Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sabitliyin və əməkdaşlığın əsas dayacağına çevrilə bilər. Azərbaycanın mövqeyi də bundan ibarətdir və H.Hacıyevin Tehrandakı bildirdikləri ölkəmizin sözügedən formatda sadiqliyinin növbəti əyani nümayişidir. Yəni ölkəmizin rəsmisinin qeyd etdiyi kimi, bu format diplomatik meydan olaraq fəaliyyətini gələnləndirməli, kağız üzərində ideya yox, real nəticələr doğuran mexanizmə çevrilməlidir.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

May ayı Cənubi Qafqaza Qərbin yeni informasiya hücumları ilə müşayiət olunan ab-hava gətirdi. Bu dəfə “kollektiv Qərb”in hədəfinə Gürcüstan tuş gəldi. Qonşumuza qarşı irəli sürülən iddialarda, guya, onun Rusiyaya qarşı tətbiq olunan Qərb sanksiyalarını məqsədli şəkildə pozaraq, müxtəlif texnikaları, avadanlıqları ötürdüyü yer alır. Avropa Tbilisini Moskvanın “arxa qapısı” rolunu oynamaqda ittiham edir. Mövzunu siyasi gündəmə gətirən və onu Gürcüstan mediasında yayımlayan “iFact”ın araşdırması oldu.

Amma məsələnin mahiyyətinə dərindən nəzər saldıqda ortada düşünülmüş ssenarinin, feyk-məlumatların məqsədli şəkildə yönləndirilməsinin olduğunu görmək çətin deyil. Bu zaman Rusiyaya qaçaq malların çatdırılmasının, haqqı marşrutların və real icraçılarının kimliyinin gizlədildiyi də aşkara çıxır. Qısa araşdırma onu göstərir ki, Rusiyaya sanksiyalardan yayınmaqda yardım edən logistik sxem Tbilisiyə deyil, İrəvana məxsusdur. Amma bu çılpaq həqiqət “kollektiv Qərb”in haypərəstliyi ilə tanınan bəzi strukturlarına sərf olmur. Ona görə ki, Ermənistanın indiki iqtidarının geosiyasi dayaqlarını Qərbin həmin strukturları təşkil edirlər.

Gürcüstan, sadəcə, fondur

Beləliklə, “iFact” portalı, guya, 2022–2025-ci illərdə Gürcüstan ərazisindən Rusiyaya tikinti materiallarının və ağır texnikanın göndərildiyini “üzə çıxarıb”. Portalın araşdırmasının xarakterinə və tonuna diqqət yetirəndə əsas hədəfin Rusiya deyil, Gürcüstanda iqtidardakı “Gürcü arzusu” Partiyasının olduğu görünür. Bu zaman ortaya çıxan maraqlı faktlardan biri də məhz bu portalın “Açıq cəmiyyət – Gürcüstan” Fondu tərəfindən maliyyələşdiriləməsidir. Həmin fondun “xeyriyyəçi – filantrop” Core Sorosun və USAID-in Qafqazda “yumşaq gücü” rolunu oynadığı heç kəsə sirr deyil. Bundan az maraq kəsb etməyən digər fakt isə layihənin əsas donorları arasında USAID, NED, eləcə də Qərbin korupsiyaya bulaşmış digər qurumlarının da adlarının olmasıdır. Yəqin oxucular unutmayıblar: bu kriminal maliyyə strukturları 2022–2023-cü illərdə Gürcüstanda “Maydan” hərəkatının ssenarisini hazırlayıb, onu reallaşdırmağa uğursuz cəhd göstərmişdilər.

Yalanla, anti-sanksiya oyunları ilə Avropanın gözündən düşəcəyindən ehtiyat edən İrəvan gözələnildən zərbonin istiqamətini Gürcüstanla tərəf yönəltdi. Yəni Tbilisinin siyasi imicinə və nüfuzuna kölgə salmağa yönəlik məkrli fəaliyyətin, dip-

İrəvanın “anti-sanksiya” oyunları

Qanunsuz ticarətdən qazanan Ermənistandır, sanksiyalardan itirən isə Gürcüstan

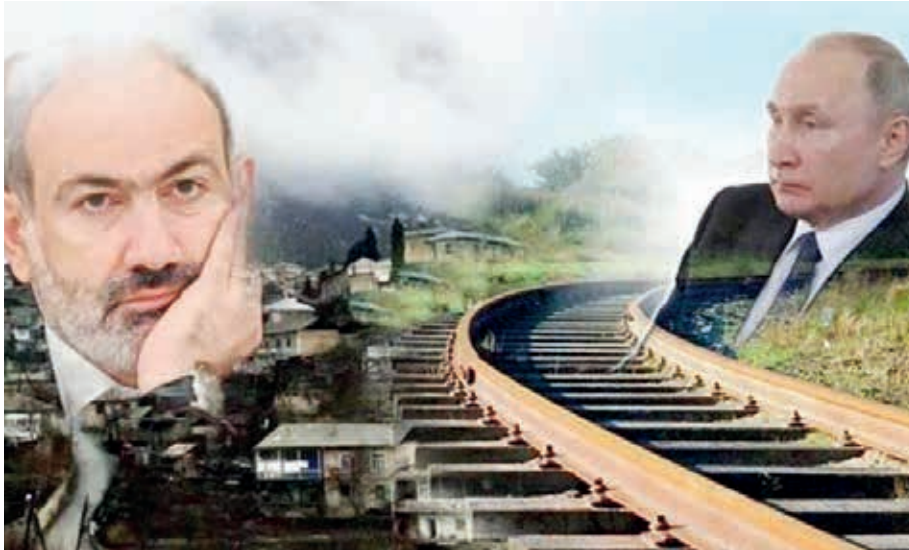
lomatik böhtanın arxasında İrəvanın və ermənipərəst Qərbin dayandığı şübhə doğurmur. Məlum portal feyk-araşdırmasını ictimailəşdirəndən sonra Gürcüstan hökuməti özünümüdəfiə taktikasını seçməyə məcbur oldu. Məsələ ilə bağlı rəsmi Tbilisi bəyan etdi ki, sanksiyaya məruz qalmış məhsulların kənara reeksportu artıq dayandırılıb. O da bildirildi ki, hazırda bu tip ağır texnikaların Gürcüstandan tranzitinə yalnız Qazaxıstan və Qırğızıstan vətəndaşlarının adına sənədləşdirilə bilər. Aydın məsələdir ki, bu addımın özü də müvəqqəti tədbir xarakteri daşıyır.

“iFact”ın özəl araşdırmasında diqqətçəkən bir maraqlı məqam da var. Portalın özünün təqdim etdiyi statistik məlumatlara görə, Rusiyanın sanksiyalardan yayınmaq üçün faydalandığı əsas dəhliz Ermənistan olub. Məlumatda 2022–2025-ci illər ərzində Gürcüstandan Ermənistanla 1245 ədəd ağır texnikanın göndərildiyi qeyd olunur. Həmin ağır texnikanın 820-si ekskavator və buldozer, 339-u isə traktor. İndi rəsmi İrəvan bu yükləri Şimal qonşusuna göndərdiyini inkar edir. Belə çıxır ki, ağır texnika ya Ermənistan ərazisində “izsiz-tozsuz” itib, ya da onun ərazisində üçüncü ölkələrə, elə həmin Rusiyaya ötürülüb. Başqa variant mümkün deyil.

Ermənistan gizli-aşkar kanaldır

İndi isə gələk “iFact”-ın araşdırmasında yer alan ən sensasion faktın üzərinə. Deməli, 2020-ci ildə Ermənistandan Rusiyaya heç bir ağır texnika ixrac olunmadığı halda, 2023-cü ildə bu rəqəm birdən-birə 7852-yə yüksəlib. Əslində, bu, heç də adi artım sayıla bilməz. Bu, sistemli və məqsədli şəkildə qurulmuş gizli ticarət şəbəkəsinin fəaliyyətinin göstəricisidir. Amma cəmi bir ildən sonra – 2024 və 2025-ci illərdə bu “şəbəkə” fəaliyyətini qəfildən “tormozlayır”. İntəhası, bu, heç də reeksport prosesinin dayandığı anlamına gəlmir. Sadəcə olaraq, yaranmış durumdan asılı olaraq, marşrutlar və daşımanın üsulları dəyişikliyə məruz qalır.

Ardınca dövriyyəyə ikili standartlara informasiya dəstəyi verənlər buraxılır:

Qərbin fondlarına bağlı media qurumları və onların maliyyələşdirdiyi jurnalistlər Gürcüstanı tənqid atəsinə tuturlar. Amma əsas reeksportçu Ermənistanla bağlı tənqid, sort açıqlamalar səsləndirilmir. Axı, Ermənistanda hakimiyyətdə olan Nikol Paşinyan komandası Soros Fondunun yertirməsidir. Bu fond isə ABŞ-ın bölgədəki ən sədiq müttəfiqi və “maşa”sıdır.

Belo məlum olur ki, İrəvanın Rusiyanın sanksiyalardan yayınmadağı rolu təkə logistika ilə məhdudlaşmır. Bu prosesin iqtisadi dayaqları da var. ABŞ-ın “Caterpillar” şirkəti 2022-ci ildə Rusiyanı tərketdiyini elan etəə də, bu, istehsalın tam dayandığı anlamına gəlmədi. Əksinə, Rusiya ərazisindəki zavodlar “PSK-New Solutions” şirkətinə satıldı. Bu şirkətin səhmlərinin 99 faizi erməni iş adamı David Amaryanın rəhbərlik etdiyi “Balchug Capital” fonduna məxsusdur. Rəsmi olaraq, “Caterpillar” 2024-cü ilin yayında Rusiyadakı aktivlərini “Balchug Capital”-a təhvil verdi. Bir il sonra isə bu erməni fondu ABŞ-ın məşhur maliyyə nəhəngi “Goldman Sachs”ın Rusiyadakı törəmə bankına sahibləndi. Yəni bu, təkə iqtisadi yox, həm də siyasi addım sayılmalıdır. Bununla da Ermənistan Qərbin Cənubi Qafqaz regionunda yürütdüyü siyasətin aparıcı qüvvəsinə çevrilmiş oldu. Təəcəüblü deyil ki, hazırda Rusiyada sanksiyaya məruz qalan texnikanın istehsalı bu zavodlarda davam

etdirilir, onların ehtiyat hissələri isə Ermənistan üzərindən daşınır. Qərb bu aşkar faktı da susur. Ona görə ki, həm “Balchug Capital”, həm də Ermənistan hökuməti onların “siyasi ailəsi”nin üzvləridir.

Qazanan İrəvan, itirən Tbilisidir

Görünən mənzərə bundan ibarətdir: Gürcüstanla qarşı informasiya hücumu həyata keçirilir, ölkənin mövcud hakimiyyəti hədəfə alınır, Qərbdən onun ünvanına sanksiyaların pozulması ilə bağlı ittihamlar səsləndirilir. Amma bu zaman anti-sanksiyaçı Ermənistan arxa planda qalır. Bu, Qərbin bölgədə apardığı ikili standartlara söykənən siyasətinin daha bir nümunəsidir. Məntiqi sual yaranır: əgər məqsəd Rusiyaya qarşı sanksiyaların tətbiqinin pozulmasının qarşısının alınmasıdırsa, o zaman təkə Tbilisi deyil, İrəvan da sorğu-sual edilməlidir. Əks halda, medianın feyk-xəbərləri ilə Cənubi Qafqazda sabitlik növbəti dəfə geosiyasi oyunların güdüzinə gedə bilər.

Sonda onu da qeyd edərk ki, bütün bunların fonunda ənənəvi olaraq “iFact”-ı maliyyələşdirən eyni strukturların qrantları hesabına yaşayan Qərb mediasının və Gürcüstan müxalifətinin susması ikiüzlülük kimi qəbul olunmalıdır. Gürcüstanın başı üzərində “partladılan fişəng”, sadəcə

Ekspert rəyi

Fikrət SADIXOV, Qərbi Kaspi Universitetinin professoru, politoloq

– Doğrudur, Qərbin Rusiyaya qarşı sanksiyaların tətbiqi siyasi xarakter daşıyan prosedir. Əslində, həmin sanksiyalar işğalçı Ermənistanla tətbiq olunmalıdır. Biz görürük ki, Ermənistan Rusiya ilə ticarət dövrriyyəsinə ildən-ilə artırır. Bu ölkənin enerji sahəsi, dəmir yolları, nəqliyyat şəbəkəsi Rusiyaya bağlıdır. Bütün infrastruktur obyektləri də Moskvanın nəzarəti altında fəaliyyət göstərir. İrəvan Şimal qonşumuzla hərbi-texniki əməkdaşlığını da aktiv şəkildə davam etdirir. Baş nazir Paşinyan Moskvada 9 May paradında iştirak edir, o cümlədən Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatından da hələ ayrılmayıb.

Gürcüstana gəldikdə isə o, Avropa İttifaqına üzvlük məsələsindən imtina etməyib. Tbilisi, sadəcə olaraq, digər ölkələrlə münasibətlərini pozmaq istəmir. Görünür, bu məqam Brüsseldə bir çoxlarını qıcıqlandırır. Gürcüstan parlamentinin “Xarici agentlər haqqında” Qanun qəbul etməsi Avropa ölkələrində mənfi reaksiyalar doğurdu. Amma buna baxmayaraq Gürcüstana qarşı hansısa sanksiyaların tətbiqi absurddur. Çünki Gürcüstanın, faktiki olaraq, Rusiya ilə əlaqələri yoxdur. Hətta diplomatik münasibətləri hələ bərpa olunmayıb. Yəni deyirik, Qərbin məlum sanksiyalarına ən layiq ölkə Ermənistandır. Bakı belə ikili yanaşmalara təəcəüblənmir. Fəqət, bunu açıq şəkildə nümayiş etdirən Aİ-nin siyasi qurumları beynəlxalq ictimaiyyətin gözü qarşısına prosesa fərqli gözə baxırlar. Bu isə reallığa zidd yanaşmadır və bunu heç cür normal qəbul etmək olmaz.

olaraq, fondur, tüstü pərdəsidir. Bunun arxasında İrəvana aparən anti-sanksiyalar çıxırının “yol xəritəsi” gizlənir.

İmran BƏDİRXANLI
XQ

Sülh ritorikasının kölgəsində mühakimə

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Yəni konstitusiya məhkəməsindən qat-qat aşağı səviyyəli məhkəmə instansiyaları Azərbaycanın suveren ərazilərinin işğalı ilə bağlı prosesi icraatə qəbul edir və onu həvəslə həyata keçirirlər. Söhbət bir neçə gün öncə Ermənistanın sabiq müdafiə naziri, Qarabağ klanının “görməli nümayəndəsi”, hazırda parlamentdəki əsas müxalifət fraksiyası “Hayastan”ın rəhbəri Seyran Ohanyanın oğlu, hərbi hissə komandiri olmuş polkovnik rütbəli Artur Ohanyanla bağlı məhkəmə prosesinin başlamasından gedir. Ona qarşı irəli sürülən ittihamlar ilk baxışda hərbi əməllərin pozulması və ya tapşırıqların yerinə yetirilməməsi ilə bağlıdır. Lakin prosesin mahiyyətinə nəzər saldıqda, tamamilə fərqli mənzərə ortaya çıxır.

Ölkə prokurorluğu A.Ohanyanı 44 günlük müharibə zamanı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Lələtəpə strateji yüksəkliyi istiqamətində irəliləməsinin qarşısını ala bilməməkdə ittiham edir. İstintaq bu qənaətlə gəlir ki, A.Ohanyan 2020-ci il oktyabrın 6–7-də səhlənkarlıq göstərərək, onun xidməti vəzifələrini lazımcına yerinə yetirməməsi ağır nəticələrə gətirib çıxarıb.

Qəzetimizin 17 may tarixli sayında məhkəmə prosesinin başlaması, ittiham aktında nələrin qeyd edilməsi və sair məsələlər öz əksini tapdığından bu gün başqa məqamlara diqqət cəlb etmək mümkün deyil.

*

Əslində, bu məhkəmə prosesində müttəhimlər kürsüsündə əyləşən A.Ohanyana və digər iki tabor komandirini verilməli əsas sual Ermənistan ordusunun, onun tərkib hissəsi olan, amma özünü keçmiş qondarma rejimin “özünümüdəfiə ordusu” adlanan silahlı birləşmənin Azərbaycanın suveren ərazilərində nə işinin olması ilə bağlı olmalıdır. Lələtəpə Cəbrayıl rayonunun ərazisində yerləşir. Bu rayon isə Zəngilan, Füzuli, Qubadlı, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın kimi heç vaxt keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin tərkibində olmayıb. Ermənistan ordusu bu rayonları işğal siyasətini həyata keçirmək, bufer zona yaratmaq, habelə gələcəkdə mümkün sövdələşmədə, yəni onları Azərbaycana qaytarmaq müqabilində hansısa digər əraziləri öz əlində saxlamaq üçün vasitə kimi

Ekspert rəyi

Rizvan HÜSEYNOV, hərbi-siyasi şərhçi

– Paşinyanın təqdim etdiyi “real Ermənistan” ideologiyası hələ də “köhnə Ermənistan”ın kölgəsində boğulur. Belə deyək: minimalmış sahələr təkə torpaqlarda yox, eyni zamanda, Ermonistanın hüquq sisteminə, düşüncə tərzində və siyasi şüurunda qalır. Tarixin səhifəsini çevirmək üçün təkə bəyanat vermək kifayət etmir. Sülh istəyən lider məhkəmə salonunu keçmişin cəbhə xəttinə çevirməz. Əgər Ermənistan, doğrudan da, sülh yolunu tutmaq istəyirsə, onda əvvəlcə öz içində barışmalıdır – işğal siyasəti ilə, revanşizmlə, ikili standartlarla vidaləşsə. Yoxsa sülh adı altında qaranlıq keçmişin izlərini yaşımaq, nə bölgəyə, nə də erməni xalqına aydın sabah vəd edə bilər. Ermənistanın daxili məhkəmə prosesləri və beynəlxalq ritorikası arasındakı bu ziddiyyətlər beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətindən yayınmamalıdır. Əgər real sülh istənilirsə, sözlə əməl üst-üstə düşməlidir. Əks halda, bölgənin gələcəyi yəni də saxta ümidlərin girovuna çevriləcək.

istifadə etmək məqsədilə zəbt etmişdi. Bu baxımdan əgər Ermənistan rəhbərliyi həqiqətdən də sülh niyyətində səmimidirsə və bu düşüncə bütövlükdə, cəmiyyətə hakimdirsə, o zaman məhkəmə hakimləri təqsirləndirilən şəxslərə sual verməlidirlər: Ermənistan ordusu və silahlı qüvvələri Azərbaycan ərazisində nə edirdilər? Dövlət ittihamçıları isə əksinə, prosesi təxminən

bəla aparırlar: “Niyyə Azərbaycan ərazisində işğalla bağlı verilmiş tapşırıqları lazımi səviyyədə icra etməmisiniz?!” Yəni bu, əslində, rəsmi İrəvanın siyasətinin, Paşinyanın bəyanatlarının qeyri-ciddiliyini, ikitərəliliyini göstərir.

Məhkəmə zalında Azərbaycanın suveren ərazilərində qanunsuz hərbi əməliyyatlarda iştirak etmiş şəxslərə nə sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, nə də hüquqi məsuliyyət kontekstində suallar verilmir. Əksinə, proses sanki, işğal əməllərinin niyyə düzgün yerinə yetirilmədiyini ilə bağlı “hesabat” almağa bənzəyir. Bu isə Paşinyan hökumətinin ikili siyasətini, daxilə də militarist ritorikası qoruyub saxlayaraq, xaricə də özünü sülh tərəfdarı kimi göstərməsinin növbəti təbütüdür.

Bu, təkə hüquqi cəfəngiyyət deyil, həm də siyasi riyakarlığın açıq təzahürüdür. Əgər Ermənistan həqiqətdən də ölkənin ərazi bütövlüyünü tanıyırsa və bununla bağlı konstitusiya məhkəməsinin qərarı varsa, necə ola bilər ki, aşağı instansiyalı məhkəmələr hələ də Azərbaycan ərazisindəki hərbi əməliyyatları “legitim tapşırıq” kimi qiymətləndirir və onların ierasının “zəifliyi”ni araşdırır? Bu cür ziddiyyətli mövqe həm Ermənistanın daxili siyasətində dərin böhranın göstəricisidir, həm də bölgədəki sülh proseslərinə ciddi zərbə vurur. Beləliklə, açıq şəkildə görünür ki, rəsmi İrəvan daxilən hələ də “keçmişin fantomları”ndan (“keçmişin fantomları” dedikdə Ermənistanın işğalçılıq siyasəti, revanşist yanaşmaları, Qarabağla bağlı qeyri-realist iddiaları və bu düşüncələrin

hələ də ölkədə siyasətə və hüquqa təsir etməsi nəzərdə tutulur–S.H.) qurtula bilməyib. Daha doğrusu, hökumət ikili siyasət yürütməklə həm Qərbin gözündə sülhsevər görünməyə, həm də daxili radikal dairələrin dəstəyini itirməməyə çalışır. İrəvanda başlanan sonuncu məhkəmə prosesi bu ziddiyyətin bariz nümunələrindən biridir.

Prosesin mahiyyətində də bu təfəkkür hakimdir. Məhkəmə sualları, prokurorun argumentləri və ümumi prosesin gedişi açıq şəkildə göstərir ki, bu, əslində, Ermənistanın Azərbaycana qarşı keçmişdə apardığı işğal siyasətini dolaylı yolla müdafiə edən, hətta ona haqq qazandırmağa çalışan bir kampaniyadır. “Siz niyə verilmiş tapşırıqları, yəni Azərbaycanın suveren ərazisindəki hərbi əməliyyatları layiqincə yerinə yetirməmisiz?” sualının özü artıq beynəlxalq hüquqa, dövlətlərarası münasibətlərə və Ermənistanın iddia etdiyi “sülh strategiyasına” tamamilə ziddir. Əgər Ermənistan rəsmi olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyırsa, onda həmin ərazilərdə qeyri-qanuni yerləşmiş hərbi birləşmələrin fəaliyyəti cinayət əməli hesab edilməlidir. Həmin şəxslər yalnız Ermənistan qanunvericiliyi qarşısında yox, eyni zamanda, beynəlxalq hüquq qarşısında da cavab verməlidirlər. Amma bu prosədə nəinki cinayət məsuliyyətindən söhbət gedir, əksinə, şəxs ona verilmiş “işğal tapşırıqlarını” yaxşı yerinə yetirmədiyinə görə sanki “danıqlar”. Bu isə absurddur. Hüquqi yox, ideoloji əsaslı bir məhkəmədir. Sanki 1990-cı illərin revanşist təfəkkürü 2025-ci ildə məhkəmə zalında yenidən səsləndirir.

Saxavat HƏMİD
XQ

Qlobal geosiyasət və Türk Dövlətləri Təşkilatı

I MƏQALƏ

Türk dövlətləri və türk birliyi

Məsələnin qoyuluşu sizə qəribə gəlməsin. Son zamanlar türk birliyinə ilk olaraq məhz türk dövlətləri və cəmiyyətlərində bu məsələyə münasibətin necə olması prizmasından baxmağa ehtiyac yaranmışdır. Türk xalqlarının inkişafı istəməyənlər daha da fəallaşmış və təəssüf ki, onların təxribatçı və dərinlərdə olan düşmən davranışlarına türk cəmiyyətlərinin öz içindən dəstək verənlər tapılır. Üzdənirəq, bədnam “ziyalılar”, “jurnalistlər”, “analitiklər” yaşadıqları cəmiyyətin əleyhinə mövqə tutmağa çalışırlar. Bunun səbəbləri ayrıca mövzudur. Ümumi olaraq, hadisələrin gedişatı göstərir ki, türk cəmiyyətlərinə yad elementlər ya yerləşdiriliblər, ya da daxil-də illərlə yetişdiriliblər.

İndi onlar hər bir türk dövlətində və cəmiyyətində türk dilində danışan, lakin təkəkkürü, düşüncəsi, niyyəti yad olan adamlardır. Müxtəlif sferalarda və şəbəkələrdə təşkilatlandırılıblar. Davamlı fəaliyyət göstərməyə və bu zaman əksər hallarda özlərini “əsl vətənpərvər”, “əsl türk”, “əsl müsəlman” kimi təqdim etməyə çalışırlar.

Reallıqdır ki, son bir neçə ildə Azərbaycan, bütövlükdə Cənubi Qafqazda, Mərkəzi Asiyada və Türkiyədə Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) ilə bağlı mövzular çox aktuallaşmışdır. Öncə, TDT-yə bir təşkilat kimi ciddi yanaşmaq istəməyən böyük güclər və onlarla yanaşı, ambisiyalı orta rəngli ölkələr TDT-nin uğurlarını gördükdə tamamilə dəyişdilər.

Vurğuladığımız məqamların işığında hazırda türk dövlətlərinin özlərində belə müxtəlif üstüörtülü üsullarla anti-türk və ayrıca anti-Türkiyə təbliğatı aparmağa çalışan KİV orqanlarına rast gəlinməsi düşündürücü görünür. Eyni vəziyyəti Türkiyə KİV-də anti-Azərbaycan və anti-Mərkəzi Asiya mövzularında görə bilərik. Onlar müxtəlif uydurma və şişirdilmiş informasiyaları fərqli kontekstlərdə təmsil etdikləri türk dövlətlərinin zərərinə manipulyasiya etməyə cəhdlər göstəririlər. Bu cəhdlərdə türk cəmiyyətləri və dövlətləri haqqında neqativ xarakterli informasiyaların yayılması, bütövlükdə türk dövlətlərinin hansısa böyük güclərdən, hətta orta rəngli dövlətdən asılı olduğu və s. kimi cəfəng məlumatlar yayılır.

Bundan başqa, həmin dairələr türk cəmiyyətlərində yadların nümunə obrazını müxtəlif ibarələr və bəhanələrlə yaratmağa çalışırlar. Məsələn, bir qrup Amerikanın qüdrətindən, dünyanı idarə etməsindən, digərləri Rusiyanın “dünyanın yarısı olmasından”, dili və mədəniyyətinin tayı-bərabəri olmasından, başqaları Qərbin (Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya və s.) möhtəşəmliyindən və “demokratiya”sından, bir başqaları dini məzhəbəçilikdən dəm vururlar. Elələri var ki, “Çindən yoxdur” deyər bağırı, qan ki, bir azdan da “hind kinosu”nun möcüzələri müzakirə mövzusu olacaq.

Düşündürücüdür ki, bu kimi cəhdlər Azərbaycan və Türkiyənin daxili və xarici siyasətdə əldə etdikləri ciddi uğurların fonunda daha da şiddətlənir. Səbəb nədir? Onu hər kəs bilir. Buna görə də dərinlərə getmədən bir sıra məqamlara baxaq.

Səbəblər

Əlbəttə, dünyada hər bir xalqın, ölkənin, dövlətin özünəməxsus üstün cəhətləri və uğurları vardır. Türklər, o cümlədən azərbaycanlılar onların mədəniyyətinə, dövlətçiliyinə, uğurlarına pis baxmamış və hətta öyrənməyə çalışmışlar. Azərbaycan-da bu, dövlət siyasəti və ideologiyası kimi rəsmi olaraq azərbaycançılıqda və multikulturalizmdə təsbit edilmişdir. Buna görə də türk toplumları həmişə başqa mədəniyyət nümunələrinə açıq olmuşlar. Onu tarix

və indiki gerçəklik sübut edir.

Bundan başqa, bizim yad elementlərin türk cəmiyyətlərində (o cümlədən Azərbaycan) hansısa üstünlük təşkil etdiyi və ya böyük imkanlara malik olduğu haqqında yanlış və əsassız təəvvür yaratmaq fikrimiz yoxdur. Çünki tam əminlik ki, belə bir hal yoxdur.

Ancaq indi regional və qlobal miqyaslarda müşahidə edilən geosiyasi, ideoloji, siyasi, texnoloji, kommunikativ və hərbi proseslər onu göstərir ki, vurğulanan halların dərin və obyektiv təhlili mütləq vacib məsələdir. İndi bu kimi halların qarşısı müstəqil dövlətçilik, əsl inkişaf və tərəqqi, cəmiyyətin birliyi xeyrinə alınmasa, iraq olsun, sonrakı mərhələ daha ağır ola bilər!

Deməli, ibrət dərsi götürməli, öyrənilməli və ciddi şəkildə reaksiya verilməlidir. Çünki onların hədəfləri birbaşa türk birliyi layihəsinə iflasa uğratmaqla bağlıdır. Bu kimi hallara dövlət və cəmiyyət lazımı reaksiya verməyə, türk xalqlarının azad və suveren olmaları ciddi çətinliklərlə üzləşəcək!

Bütün bunlara rəğmən, həm Azərbaycanın tərəqqisi, həm də türk birliyinin gələcəyi ilə bağlı çox nikbinlik! İzhaz etməyə çalışsaq.

Azərbaycan möcüzəsi

Böyük Sabirin çoxsaylı sarkastik kəlamlarından birini improvizə etdik. Məqsəd ondan ibarətdir ki, artıq türk cəmiyyətləri son 300 ilin vurduğu geosiyasi, mədəni, mənəvi, əxlaqi, dövlət, ərazi zərərlərinin kökündə dayanan səbəbləri gözəl dərk etmiş durumdadırlar. Türk toplumları kimin dost olduğunu, kimin özünü dost kimi göstərər, əslində düşmən olduğunu, hansı ideologiyanın biza fayda verə biləcəyini yaxşı anlaşırlar. Türklər həmişə zəki olmuşlar! Ona görə də cəmiyyətin böyük əksəriyyəti milli maraqlara uyğun hərəkət edir və fikir bildirir. Nümunələr.

Azərbaycan xalqı keçən əsrin son illərində nə kəskin böhranlı dövründə düzgün tarixi qərar verdi: Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət etdi! Dəvətinə ısrar etdi və milli marağının təminatına nail oldu. Bu qərar indi asan görünə bilər. Lakin o dönmən canlı şahidləri kimi deyər bilərik ki, müxtəlif tərəflərdən təxribatçı təsirlər, anti-Azərbaycan addımlar olurdu (açıq deyək – Rusiyadan, ABŞ-dən, Avropadan, İrəndən). Hətta cəmiyyətin daxilində müəyyən məhdud etnik qruplar anti-türk təbliğatı aparırdılar. Xalq bütün bunlara nəinki sinə gərdi, hətta mütsəkkil surətdə öz liderini siyasi olimpə çıxardı və xilas oldu! Bu, tarixdə hələ çox öyrəniləcək “Azərbaycan milli möcüzəsi”dir!

Özü də bunu elə bir xalq etmişdir ki, sovet dövründə hər bir respublikadan çox təzyiqlər, məhrumiyyətlər, ədalətsizlik, ərazi itkilərinə məruz qalmışdır. Sırr deyil ki, hər fürsətdə bizi aşağılayır, sivil yaşamağa haqqımızın olmadığını göstərməyə çalışırdı. Müxtəlif bəhanələrlə və hər kəsə güzəşt etməli olduğumuzu beyinlərimizə yeritməyə çalışırdılar.

Bu kimi güclü və əhatəli təzyiqlər, sıxma-boğmalar içində yaşayan azərbaycanlılar həm də uzun müddət soyqırımına, deportasiyalara, kütləvi qətlamlara məruz qalmışdılar. XVIII əsrin başlanğıcından XX əsrin 90-cı illərinə qədər ermənilərin əli ilə Qərbi və Rusiya imperia dairələri bizi hansı mərhumiyyətlərə düşür etmədilər? Təəvvür etmək belə tük ürpədi!

Yalnız kimliyini bilən, layəqətini daim gözləyən və mentalitetində azad olmağı hər şeydən üstün yerə qoyan bir ümmət bütün bu itkilərə tab gətirib, yenidən qəddini düzəldə bildirdi. Bu, Azərbaycan insanı və cəmiyyəti oldu! Öz liderini tarixin ən həssas anında meydan çıxardı və qalib gəldi!

Xalq bununla kifayətlənmədi. Ulu öndərinə tam inanıb, onun siyasi varisinə səs verdi. Özüne məhz Heydər Əliyevin siyasi və liderlik varisinə rəhbər seçdi! Müqəddəs

dövlətin İlham Əliyevə etibar etdi.

2003-cü ildə bunu etmək asan idi mi? Şahid kimi deyirik: çox çətin idi! Yenə də uydurmalar, təxribatlar, bizi aşağılayan hekayələr qondarmaq, düşməni tərifləyən alçaq hərəkətlər və s.

İndi mövcud olan real mənzərə göstərir ki, digər türk xalqları da böyük əksəriyyətlə müstəqil dövlətçiliyi seçdilər və hər biri öz imkanı daxilində bu yolda inamla irəliləyir! 2025-ci ildən baxanda Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan və Türkmənistanla yanaşı, Şimali Kipr Türk Respublikası və “avropalı türk” Macarıstan bir yerdə yeni Türk dünyası qururlar! Burada bir məqamı vurğulamaq yerinə düşərdi.

Macar möcüzəsi

Macarıstan Türk Dövlətləri Təşkilatında fəaliyyətini getdikcə gücləndirir və genişləndirir. Mayın 21-də Budapeştdə TDT-nin qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün keçirilməsi tarixi olaydır! Macarıstan rəhbərliyinin çox müxtəlif təzyiqlər və təsirlərə baxmayaraq, hədə-qorxuları rədd edərək, Türk dünyası üçün etdikləri müsbət işləri bir kənara qoyub, bu il mayın 3-də Türkiyədəki bir tədbirdə macar nümayəndənin fikirlərini qısa vurğulayaq.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Macarıstan nümayəndəliyinin icraçı direktoru Balazs Hendrich Türkiyə Prezident Administrasiyasının Kommunikasiya İdarəsinin təşkilatçılığı ilə Türkçülük Günü münasibətilə keçirilən “Dilda, Fikirdə, Əməldə Birlik: Türk Dünyasının Gələcəyi” adlı panel iclasında demişdir ki, “bu zirvə də daxil olmaqla qarşıda qorşılacaq görüşlər ortaq gələcəyi formalaşdırmaq və yeni təşəbbüslərə start vermək baxımından həlledici rol oynayacaq”.

Fikirlərinə davam edərək vurğulamışdır: “Macarıstanın bu proseslərdə fəal iştirakı, eyni zamanda, məsuliyyətini imkan kimi dəyərləndirilmişdir. Səylərimizi TDT-nin strategiyaları ilə uyğunlaşdıraraq bölgələr arasında azad ticarət və investisiyanı təşviq edə, innovasiya və rəqəmsal tərəfdaşlıqları inkişaf etdirə, daha yaxşı gələcək üçün dayanıqlı yaşıl siyasətləri irəli apara, mədəni və mənəvi bağlarımızı möhkəmləndirə bilərik”.

Nəhayət, macar rəsmisi TDT-nin təşkilatı kimi əsl mahiyyətini yığcam ifadə etmişdir: “TDT, sadəcə olaraq, bir ittifaq deyil. Bu, tarix, dil və ortaq dəyərlərlə birləşən xalqlar ailəsidir. Birliyimiz müxtəlifliyimizi aradan qaldırmır, əksinə, onu ortaq tərəqqiə naminə dəyərləndirir. Macarıstan bu ortaq yolun bir hissəsi olmaqdan qürur duyur”.

Heç şübhəsiz, bu fikirlər Azərbaycan Prezidentinin Türk Dünyası və TDT ilə bağlı irəliləyən təsirlərdən yaranmışdır. Məsələnin bə tərəfi üzərində növbəti məqalələrdə siyasi-nəzəri və geosiyasi kontekstdə geniş dayanacağıq. İndi bir özəliyi vurğulayaq.

Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyevdən sonra Balazs Hendrichin ifadə etdiyi fikirlər qlobal geosiyasi kontekstdə TDT-nin real və dərin mahiyyətini, onun strateji məqsədlərini və onlara nail olmaq üçün reallaşdırdığı fəaliyyət mexanizmlərini, prinsiplərini dərinlən açıq.

Bunun təməlinə isə Azərbaycanın daha bir tarixi uğuru dayanır. Bu aspektdə baxaq.

Azərbaycanın möhtəşəm uğuru

Azərbaycan Avrasiya tarixində elə bir geosiyasi dönüş etmişdir ki, müəyyən beynəlxalq dairələr hələ də onu həzm etmək istəmirlər. II Qarabəğ müharibəsində əldə edilən Qələbə bütün dünyanın geosiyasi dinamikasına təsir etdi. Sözlün həqiqi mənasında, Qafqazda “Azərbaycan əsri” başlandı. Buna çox tərəfdən əks-reaksiya oldu və o, davam edir. Qərbdən əvvəlcə gizli sonra açıq etirazlar eşidildi. Müxtəlif bəhanələrlə gətirildilər – “insan haqları”, “dinc ermənilərin qovulması”, “Azərbaycan Ordusunun terror törətməsi” və digər sərəməlmələr. Bunlar keçmədi.

O halda başladılar ki, guya, Azərbaycan Ermənistanı hücum edib, ərazisini işğal edəcək. Çox dərindən qabıqdan çıxdılar. Hətta İran da bir ara qərblərə qoşuldu. Rusiya adətli üzrə əməldə bir cür, sözə baxsa cür olmaqda davam etdi. Bu qənaətimiz müllü təyyarəmizin vurulması və hələ ondan bir neçə il öncə Xəzər üzərində hərbi təyyarəmizin məhv edilməsi, Rusiya KİV-də hər hansı bəhanə ilə vay-şivən qopması, böhtanlar atılması və s. əsasında indi yaranmışdır. Son iki ildə bunlara uzaq Hindistan da qoşulmuşdur. Bu da keçmədi. Əsas olaraq Azərbaycan və Türkiyə cavablarını verdilər.

(ardı var)

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bir neçə gün bundan əvvəl Avropa Siyasi Birliyinin VI sammitində Avropa İttifaqı (Aİ) Şurasının prezidenti Antonio Košta və Avropa Komissiyasının sədri Ursula Fon der Lyayenlə görüşüb. Bu görüş onda ruh yüksəkliyi yaradıb. Paşinyan ölkəsinin Aİ ilə əməkdaşlığı bundan sonra da dərinləşdirməyə hazır olduğunu bir daha bəyan edib. Bu barədə Ermənistan hökuməti mətbuat xidməti məlumat yayıb: “Nikol Paşinyan Avropa İttifaqının Ermənistanda həyata keçirilən islahatlara ardıcıl dəstəyini yüksək qiymətləndirib və Ermənistan hökumətinin Aİ ilə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsini davam etdirməyə, qarşılıqlı əlaqənin yeni və səmərəli mərhələsinin təminatına hazır olduğunu vurğulayıb”.

Qeyd olunub ki, Košta və Lyayen Ermənistanın Avropa İttifaqına daxil olması prosesinin başlanması haqqında qanunun qəbulunu alqışlayıb və onu mühüm addım hesab ediblər, həmçinin viza rejiminin liberallaşdırılması prosesinin ikitərəfli sürətləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar. Avropalı məmurlar Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh sazişinin mətninin razılaşdırılmasında alqışlayıblar. Onlar Aİ-nin sülh prosesini dəstəkləməyə və regionda uzunmüddətli sabitliyə yardımın göstərilməsinə davam et-

bu saxtakarlıq düşünülmüş strategiyadır. Muxalifət görür ki, region sabitləşir, danışıqlar gedir, Qərbi İrəvana maraqlı nümayiş etdirir. Və burada onlar təcili olaraq atacaq yağ tökməlidirlər: regionda sabitlik pozulmaldır. Məqsəd isə Paşinyanı yenidən Moskvaya qarşı qoymaq və gələn il keçiriləcək parlament seçkilərində onun məğlubiyyətinə nail olmaqdır. Yada salaq ki, bu kimi məlumatların yayılmasının arxa planında Robert Koçaryan və Serj Sarkisyan var. Son vaxtlar “eks”lərin hər ikisi aktivləşib. Onlar mövcud

İrəvan “Rusiya hərbi bazasının bağlanması”nı yenidən gündəmə gətirir

məyə hazır olduğunu vurğulayıblar.

Bundan başqa, onun Fransa prezidenti Emmanuel Makron, niderlandlı həmkarı Dik Şuf ilə görüşləri də baş tutub. Qeyd edilib ki, Cənubi Qafqazda sabitlik və təhlükəsizlik bütövlükdə regional əməkdaşlıq üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir.

Erməni mətbuatı bu üç görüşün Hayastan üçün böyük əhəmiyyət daşıdığını xüsusi qeyd edir. Onlara görə, Paşinyana olan mehriban münasibət İrəvanın Aİ-yə inteqrasiya yolunda müsbət rol oynayacaq. Muxalifət isə yerində durmur. Bunun nəticəsidir ki, Ermənistan muxalifəti, deyəsən, yenidən hay-küy salmağa başlayıb. Onlar “Paşinyan Rusiyadan əl çəkir, Gümrüdəki hərbi bazanı bağlayır”, – kimi açıqlamalar verməyə başlayıblar. Muxalifətin hazırladığı sxemə görə, guya, Rusiyanın Gümrüdəki 102-ci hərbi bazasının ölkədən çıxarılmasına hazırlıq gedir. Arqument kimi Azərbaycanla sülh müqaviləsi layihəsi göstərilir. Guya, bu layihədə “xarici bazalara qadağa” bəndi var. Qərbdəki ki, sənədin mətni heç kimə məlum deyil, lakin erməni jurnalistlər artıq ona istinad edirlər.

Ermənistanın “Hraparak” qəzeti yazır: “Bəzi məlumatlara görə, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında imzalanması gözlənilən sülh sazişinin mətnində Ermənistanın ərazisində hər hansı digər dövlətin hərbi bazasının yerləşdirilə bilməyəcəyi ilə bağlı ifadələr yer alıb. Bu isə o deməkdir ki, ölkələrarası saziş imzalandıqdan sonra Rusiyanın Ermənistanı 102-ci hərbi bazası ölkə ərazisindən çıxarılmalıdır”.

Məqalədə qeyd olunur ki, 1995-ci ildə Ermənistan və Rusiya arasında imzalanan dövlətlərarası sazişə əsasən, Gümrüdə yaradılan hərbi bazanın çıxarılmasının necə reallaşdırılacağı hələ də qeyri-müəyyəndir. Həmin saziş ilkin olaraq 25 il müddətinə imzalanmışdı. 2010-cu ildə Rusiya Prezidenti Dmitri Medvedevin Ermənistanı səfəri zamanı saziş müddəti uzadılaraq 2044-cü ilə qədər qüvvədə saxlanılıb.

Bununla belə, əldə olunan məlumatlara əsasən, saziş layihəsində belə bir müddəanın yer alması Rusiya hakimiyyəti tərəfindən ciddi narazılıqla qarşılanıb. Qəzet yazır ki, səfərdən əvvəl tonqidlərə cavab verən Paşinyan bu səfərin əsas məqsədlərindən birinin məhz Rusiya Prezidenti ilə görüş olduğunu bildirmişdi. Qeyd edək ki, həmin gün Vladimir Putin Moskvaya gələn əksər dövlət başçıları ilə ayrıca görüşlər keçirsə də, Paşinyanla belə görüş keçirilməyib”. Bu, əlbəttə, tərəflər arasında gərginlikdən xəbər verir.

Həmçinin Ermənistan parlamentinin “Mənim şərfim var” muxalifət fraksiyasından olan deputatı Tigran Abramyan da sosial şəbəkədə yazıb ki, İrəvan və Bakı artıq Rusiya hərbi bazasının Ermənistanı çıxarılması məsələsinə razılaşdırı bilər.

Amma problem Rusiyanın 102-ci bazasının bağlanması-bağlanmayacağına və ya bu xəbərin saxta olmasına deyil. Bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Problem ondadır ki,

Ermənistan hakimiyyətinin konstitusiyaya dəyişikliyi etmək qərarını ölkə üçün “son dərəcə təhlükəli” nəticələri olan “böyük səhv” adlandırılır. “Böyük səhvə yol verilir və onun nəticələri Ermənistanın gələcəyi üçün son dərəcə təhlükəlidir”, – Ermənistanın sabiq prezidenti Robert Koçaryan deyib. O, hakim komandanın xarici siyasət kursunu şərh edərkən bildirib ki, Avropanın Ermənistanın təhlükəsizlik məsələlərini həll edə biləcəyini düşünmək sadələşləndirici. Sabiq dövlət başçısı şimalda Rusiya, cənubda İran, qərbdə Türkiyə ilə həmsərhəd olan Cənubi Qafqazın xəritəsinə baxmağı təklif edib. Koçaryanın fikrincə, bu üç ölkə “yerdə” ciddi oyunçu ola bilər.

Bu kontekstdə Ermənistanın ikinci prezidenti bu ölkələrdən hansının Ermənistanı daha yaxın, hansı ilə iqtisadi əlaqələrin daha faydalı olduğunu müəyyənləşdirməyi təklif edib: “Bu ölkələrdən hansının daha böyük hərbi və iqtisadi potensialı var? Kimin mədəni kodu biza daha yaxındır? Cavab bəllidir – Rusiyanın”. Koçaryan bazanın vacibliyini vurğulayıb.

O qeyd edib ki, Türkiyəyə gəlincə, İrəvanın Ankara ilə belə əlaqələri yoxdur: “Biz ölkənin təhlükəsizliyi üçün nəyin lazım olduğunu anlayıb strateji addımlar atmalıyıq”. Avropa ilə bağlı müzakirələr mənasızdır... Amma avropalıları da buna reaksiya vermirlər. Bu gün yalnız bir məqsəd var: Ukrayna, Ermənistan və digər ölkələr vasitəsilə Rusiyaya zərər vermək. Nəticədə, biz kiminsə əlində alətə çevrilirik və burada hər hansı strategiya yoxdur”.

Koçaryan hesab edir ki, regionda Ermənistanla Rusiyadan daha çox maraqlanan ölkə yoxdur. Onun fikrincə, müxtəlif ölkələrlə münasibətləri xəyal etmək olar, ancaq geosiyasi vəziyyət real siyasəti dikte edir.

Koçaryanın nöqteyi-nəzərindən Türkiyənin Ermənistanı təhlükəsi göz qabağındadır və Ankaranın ambisiyalarını saxlaya biləcək yeganə ölkə Rusiyadır. Onun fikrincə, Türkiyə ilə münasibətləri normallaşdırmağa çalışmalı, lakin santajlara boyun əyməməli və bunun üçün biza güclü tərəfdəş lazımdır. Deməli, Rusiya hərbi bazası Ermənistanı da qalmalıdır. Çünki Rusiya Ermənistanın maraqlarının təmin olunmasına xidmət edir. Əslində, baza daha çox Rusiyanın maraqlarını müdafiə edir. Ermənistanın “qonşuların müdafiə edilməsi” kimi uydurmaya bu bazanın heç bir “yardımı” yoxdur. Çünki Ermənistanın “qonşularından müdafiəsi”ndə bu bazanın elə bir önəmli rolu yoxdur. Ermənilərin və onların müttəfiqlərinin Ermənistan üçün düşmən kimi təqdim, təbliğ etdikləri Azərbaycan və Türkiyə onların təsvir etdikləri halda olsa idi, indi həmin ərazidə Ermənistan dövləti və erməni etnik qrupu olmazdı. Ermənistan və Azərbaycan arasında saziş imzalanarsa, bu, bütün regionu dəyişər bilər. Tarixi hadisələr sübut edir ki, xarici ölkə qoşunlarının bəşpəsinin ərazisində mövcudluğu sabitlik və perspektiv üçün təhdid mənbəyidir.

Sonda onu da qeyd edək ki, muxalifətin parlament seçkiləri öncəsi ölkədə qarışıqlıq yaratmaq, hakim partiyanın seçicilər qarşısında gözənd salmaq niyyətini iqtidar da yaxşı başa düşür. Bu barədə Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan bildirib ki, ölkə ərazisindən Rusiya hərbi bazasının çıxarılması məsələsi müzakirə olunnur, yayılan məlumatlar dezinformasiyadır və həqiqətdən uzaqdır: “Xeyr. Ermənistanda Rusiya hərbi bazasının çıxarılması məsələsi müzakirə edilmir”.

Beləliklə, parlament seçkiləri yaxınlaşdıqca Ermənistanda gərginlik artacaq. Belə feyk xəbərlərlə mətbuatda tez-tez rastlaşacağıq.

Ə.PÜNHAN
XQ

Korrupsiyaya qarşı mübarizədə ortaq iradə və beynəlxalq həmrəylik böyük önəm daşıyır

BMT-nin Korrupsiyaya qarşı mübarizə aparan hüquq-mühafizə orqanlarının Qlobal Əməliyyatlar Şəbəkəsi – “GlobE Network” cərcivəsində VI plenar iclası işini davam etdirir

Azərbaycanın paytaxtı Bakı son illər beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edən şəhər olaraq dünyanın diqqətini cəkməkdədir. Artıq 3-cü gündür ki, Bakıda işə başlayan BMT-nin Korrupsiyaya qarşı mübarizə aparan hüquq-mühafizə orqanlarının Qlobal Əməliyyatlar Şəbəkəsi – “GlobE Network” cərcivəsində VI plenar iclası işə başlayıb. İclasda dünyanın 92 ölkəsindən 120-dən çox dövlət qurumu – o cümlədən 21 prokurorluq, 53 müstəqil antikorrupsiya qurumu və 16 beynəlxalq təşkilatdan – ümumilikdə 300-dən artıq nümayəndə şəxsən, 60-dan artıq iştirakçı işə onlayn formatda iştirak edirdi.

Dünən tədbirin geniş tərkibdə rəsmi açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyev qonaqları salamladıqdan dərhal sonra Prezident İlham Əliyevin “GlobE”-nin VI Plenar İclasının iştirakçılarına müraciətini səsləndirdi. Müraciətdə deyilir: “Bu mühüm tədbirin məhz ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycana göstərilən yüksək etimadın və beynəlxalq aləmdə artan nüfuzumuzun bariz nümunəsidir. Dünyanın müxtəlif hüquq sistemlərini təmsil edən çoxsaylı peşəkarlarını bir araya gətirən bu toplantı korrupsiyaya qarşı mübarizədə ortaq iradənin və beynəlxalq həmrəyliyin təəcəssümüdür”. (Müraciətin mətni qəzetin bugünkü nömrəsində dərc olunur).

Prezident İlham Əliyev müraciətində Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal altında saxladığı illərdə törətdiyi qanlı cinayətləri və maddi resurslarımızı amansızcasına talamaqla təbiətə vurduğu külli miqdarda ziyanı da mərasim iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb: “Azərbaycan uzun illər ərzində Ermənistanın hərbi təcavüzünə və işğalına məruz qalmışdır. İşğal dövründə xalqımıza qarşı etnik təmizləmə

siyasəti aparılmış, çoxsaylı müharibə və insanlığa qarşı cinayətlər törədilmişdir. Bu faktlar beynəlxalq hüququn fundamental prinsiplərinə və insan haqlarına qarşı açıq hörmətsizlik nümunəsi idi. İşğal olunmuş ərazilərdə illər ərzində resurslarımızın qanunsuz istismarı, genişmiqyaslı korrupsiya və infrastrukturun məqsədlili şəkildə dağıdılması hökm sürmüşdür”.

Prezident müraciətdə korrupsiya cinayətlərinin artan təhdidlərinə qarşı ölkədə görülən tədbirləri diqqətə çatdıraraq yazır: “...Süni intellekt, rəqəmsal maliyyə sistemləri və kiber mühitlə bağlı texnoloji inkişaf korrupsiya və digər cinayətlərin yeni formalarının yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu mürəkkəb və sürətlə dəyişən çağırışlar hüquq-mühafizə orqanları üçün qlobal miqyasda yeni və çoxşaxəli vəzifələr müəyyən edir. Azərbaycan bu təhlükələrin qarşısını almaq üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla sıx əməkdaşlıq cərcivəsində öz imkanlarını gücləndirməyə sadıqdır”.

Dövlət başçısının müraciəti alqışlarla qarşılandı. Sonra iclasa sədrlik edən BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin (UNODC) Korrupsiya və

İqtisadi Cinayətlər Şöbəsinin rəhbəri Bricitte Strobel-Şav söz aldı. Sədr vurğuladı ki, bu gün buradan korrupsiyaya qarşı mübarizəyə sadıqlığımızı vurğulayırıq. Korrupsiya sərhəd tanımır, qanunvericiliyin boşluqlarında gizlənir.

Bricitte Strobel-Şav qeyd etdi ki, korrupsiyanın qarşısını almaq üçün əməkdaşlıq ən güclü vasitədir: “Bu səbəblə korrupsiyanın qarşısını almaq üçün hər bir şeyi etməliyik. Bizim bu sessiyalar zamanı bilikləri bölüşmək imkanımız yaranacaq. Burada, həmçinin qanunvericilik prioritetlərini müəyyən edə bilərik. Bu platforma müvafiq orqanlar arasında əlaqələrin qurulması üçün vacibdir”.

Tədbirin gündəliyini açıqlayan xanım Bricitte bildirdi ki, əsas mövzusu “Korrupsiyaya qarşı mübarizədə yeni texnologiyalar və süni intellektin tətbiqi imkanları” olan plenar iclasda korrupsiya nəticəsində əldə edilmiş vəsaitlərin müsadirəsi, əldə edilmiş aktivlərin birbaşa bərpası, maliyyə əməliyyatlarında şübhəli əməliyyatların dayandırılması, cinayət prosesində bank hesablarının sürətli dondurulması üzrə beynəlxalq əməkdaşlıq, korrupsiyaya qarşı mübarizədə ictimai maarifləndirmə və digər altmövzular üzrə panel iclaslarında, sessiya və paralel tədbirlərdə 100-dən artıq çıxış nəzərdə tutulur.

Həmçinin plenar iclası cərcivəsində Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun təşəbbüsü ilə “Konstitusiya və Suverenlik İli” ilə əlaqədar, habelə ölkəmizin COP29-a sədrliyi ilə bağlı ekoloji

hüquqpozmalara qarşı mübarizə ilə bağlı xüsusi sessiya və paralel tədbirlərin də keçiriləcəyi açıqlandı.

Ev sahibi kimi çıxış üçün tribunaya dəvət olunan Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyev tədbirin Bakıda keçirilməsinin Azərbaycanla olan etimadın xüsusi nişanəsi olduğunu vurğulayaraq dedi: “Azərbaycan son illər qlobal təşəbbüslərə ev sahibliyi edən mühüm beynəlxalq mərkəzə çevrilib. Təkcə ötən il BMT-nin COP29 İqlim Konfransına və Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu illik toplantısına ev sahibliyi etmiş ölkəmizdə, hüquq-mühafizə orqanlarının ətraf mühit cinayətlərinə qarşı mübarizəsinə dair yüksək səviyyəli sessiya da daxil olmaqla, bir sıra vacib tədbirlər uğurla təşkil olunub. Azərbaycan “GlobE” Şəbəkəsinin fəal üzvü olaraq bu platformanı yüksək qiymətləndirir. Bu şəbəkə beynəlxalq əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə, dürüstlüyün təşviqinə və transmilli korrupsiyaya qarşı birgə mübarizəyə töhfə verir”.

Baş prokuror bu təşəbbüsün yaranması və inkişafında Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının və xüsusi onun korrupsiyaya qarşı mübarizə orqanı olan “Nazaha” təşkilatının əvəzsiz rolu olduğunu da xüsusi qeyd edib. “Biz bu mühüm qlobal təşəbbüsə verdikləri töhfəni və göstərdikləri liderliyi yüksək dəyərləndiririk. Dünya miqyasında sərhəd tanımayan korrupsiyaya qarşı mübarizə birgə, əlaqələndirilmiş və qətiyyətli yanaşma tələb edən mürəkkəb, lakin zərur-

ri bir çağırış olaraq qalır. Bugünkü plenar sessiya bu qlobal iradənin təzahürüdür”.

Kamran Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycanda korrupsiyaya qarşı mübarizə kompleks yanaşma əsasında aparılır. “Cəza təqibi ilə yanaşı, institusional islahatlar, ictimai maarifləndirmə, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı ilə birgə geniş tədbirlər həyata keçirilir. Prezident İlham Əliyevin mürciətində də qeyd edildiyi kimi, Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya və Baş prokuror yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Baş İdarəsi bu sahədə əlaqələndirici və aparıcı rola malikdir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu dövlət idarəçiliyində şəffaflıq və qanunun aliliyi prinsipləri bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha da inkişaf etdirilərək korrupsiyaya qarşı sıfır tolerantlıq mövqeyi ilə davam etdirilir. Dövlət başçısının siyasi iradəsi, konkret hədəfləri və prinsipial mövqeyi bu sahədə əldə etdiyimiz nəticələrin əsas təməlini təşkil edir”.

Baş prokuror xatırladı ki, ölkəmizdə 2012-ci ildə yaradılmış və artıq beynəlxalq səviyyədə tanınan “ASAN xidmət” modeli vətəndaşlar üçün şəffaf və sürətli xidmət nümunəsi, korrupsiyanın qarşısının alınmasında və ictimai idarəçiliyə etimadın gücləndirilməsində mühüm rol oynayır. Bu innovativ yanaşma rəqəmsallaşma və şəffaflıq üzərində qurulmuş uğurlu dövlət siyasətinin göstəricisidir”.

BMT-nin Korrupsiyaya qarşı mübarizə aparan hüquq-mühafizə orqanlarının Qlobal Əməliyyatlar Şəbəkəsi – “GlobE Network” bugünkü plenar sessiyanın indiki zamanda böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayan baş prokuror çıxışını bu sözlərlə bitirdi: “Biz birgə səylərlə daha şəffaf, daha dürüst və sabahı inamla baxan bir dünya qurmağa çalışırıq. Gələcək nəsillərə ədalətli cəmiyyət və aydın sabahlar miras qoymaq üçün bu mübarizədə bir addım da irəli gətməliyik”.

Günün ikinci yarısında müxtəlif hüquqi mövzularda müzakirələr panel iclaslarında davam etdirildi.

Qarşıdakı iki gündə “GlobE”-nin VI Bakı Plenar İclasının davamı kimi çoxsaylı ikitərəfli görüşlərin keçirilməsi və qarşılıqlı əməkdaşlığa dair memorandumların imzalanması bu mübarizədə bir addım da vaxt edəcək.

İlqar RÜSTƏMOV
XQ

SOSIAL XƏBƏRLƏR

Sosial obyektlərə baxış

Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Anar Əliyev Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elnur Rzaevlə rayon sakinləri Bayram Feyzullayevin və Cabir Bayramovun özünüməşğulluq proqramı cərcivəsində qurduqları kiçik təsərrüfatlara baş çəkiblər.

Proqramın dəstəyi ilə aktivlər verilməklə B.Feyzullayev poliqrafiya xidmətləri, C.Bayramov isə un məmulatları istehsalı üzrə kiçik təsərrüfatlar qurub. Onlar dövlətin dəstəyi ilə kiçik biznesə çıxış imkanları əldə etdiklərinə görə, ölkə başçısına minnətdarlıqlarını ifadə ediblər. Bildirilib ki, ötən dövrdə özünüməşğulluq proqramı cərcivəsində Xaçmaz rayonunda 2 min 200-dən çox kiçik təsərrüfat yaradılıb.

Sosial Xidmətlər Agentliyinin sifarişləri ilə icra olunan layihə əsasında Xaçmazda yaradılmış gümrəzi qayığı mərkəzinə də baxış olub. Mərkəzdə psixoloq, sosial işçi, pedaqoq və digər mütəxəssislər tərəfindən həssas qruplara aid, o cümlədən əhliyyəli olan 30 uşağın qayırması, emosional, fiziki inkişafı, gündəlik həyat vərdişlərinə, ilkin yazı və oxuma bacarıqlarına yiyələnmələri üçün işlər aparılır.

Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyinin Xaçmaz Reabilitasiya Mərkəzində əlillərə göstərilən xidmətlər də nəzərdən keçirilib. Müasir tibbi-reabilitasiya avadanlıqları ilə təchiz edilmiş müəssisədə əlillərə effektiv fizioterapevtik üsullarla kompleks tibbi-sosial bərpa xidmətləri göstərilir. Görülən işlərin davamı kimi, mərkəzdə

bu ilin 4 ayında daha 1500-ə yaxın əlil bərpa xidmətləri ilə təmin olunub.

Minimum pensiya 320 manata qaldırılıb

Cari ilin 4 ayında pensiya ödənişlərinə ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 10 faiz (208 milyon manat) çox olmaqla 2 milyard 361 milyon manat vəsait yönəldilib.

2025-ci ilin əvvəlindən bütün növ pensiyalar 8,1 faiz indeksləşdirilərək artırılıb, fevralın 1-dən minimum pensiya 14,3 faiz artımla 280 manatdan 320 manata çatdırılıb. Yanvar-aprel aylarında 18 min, elektron pensiya təyinatına başlanğı 2019-cu ilin əvvəlindən 154 min pensiya təyinatı e-sistem üzərindən proaktiv qaydada həyata keçirilib.

Zərifə HÜSEYNOVA
XQ

“Həbsxana” daxilində zindan

Fransızların XXI əsrdə müstəmləkədə saxladığı kiçik xalqlara etdikləri zülmü görəndə adama proletar şairi Mayakovskinin “Sovet pasportu” şeirindəki “mandatlarla qarşı yoxdur hörmətim” misrasına rəğbət oyanır. Burjaziya nümayəndələrinin qələmi və fırçası ilə kəskin tənqid atəşinə tutan sovet şairi və rəssamı kapitalist dünyasının (oxu – Qərbin) ədalətsiz idarəetməsinə əbəs yerə “yıxıb-sürümürmüş”.

Bu ölkə südlən, demokratiyadan, başqarı dəyərlərdən dəm vurur, qlobal dialoqun təşviqindən danışıq, o yandan isə Fransa Qvianasında ən mühüm təhlükəsizlik qurğularına malik super-həbsxana inşa edəcəyi ilə öyünür. Bilməyənlərə xatırladaq ki, Qviana Cənubi Amerikanın şimalında, Amazon və Orinoko çaylarının hövzələri arasında yerləşən dağlıq yayladır. 1499-cu ildə Xristofor Kolumbun kəşf etdiyi ərazi 1635-ci ildə Fransanın müstəmləkəsi elan edilib. O vaxtdan bu ərazi uğrunda hollandiyalı, ingilislər və fransızlar öz aralarında vuruşublar və qəsbkarlıq savaşları 1817-ci ildə Parisin üsul-idarəsinin tam bərqərar olması ilə başa çatıb.

Bəs bu super-həbsxananın sakinləri kimlər olacaq? Fransa hökuməti elan edib ki, yeni obyektdəki “VIP-kameralar”da milli təhlükəsizliyə təhdid sayılan narkotik alverçiləri, terrorçular və digər qatə cinayətkarlar saxlanılacaq. Bilirsiniz bu nəyə bənzəyir? Zərərli radioaktiv tullantıları ölkə sərhədlərindən uzaqlara aparmağa. Axı, Fransanın 1966-cı ildən bəri Mururoa Atollundan nüvə

sınağı poliqonu kimi istifadə etmək “təcürbəsi” də var. İndi Atollun sualtı hissəsində çat əmələ gəlib, ərazi həyat üçün təhlükəli elan edilib. Onu Fransa hərbi dəniz qüvvələri qoruyurlar.

Qayıdaq “həbsxanaya”. Amazon cəngəliyinə ucqarlarında tikiləcək “zindan-sanatoriya” Fransa xəzinəsinə cəmi-cümlətəni 420 milyon avroya başa gələcək. Burada “dincənlərə” həbsxananın təhlükəsizlik personalı ilə yanaşı, yaylanın sakinləri də xidmət göstərəcəklər.

Düzünü deyək ki, Qvianada yeni həbsxana tikmək qərarına Paris heç də xoş həyat xətinə gəlməyib. Fransızlar dəmir barmaqlıqlar arxasında olan “qanuni” məhbusları kameralarda cib telefonları və plansız səfərlər daxil olmaqla kifayət qədər rahatlıqla təmin edən narkotik mafiyası ilə bacara bil-

mir. Ona qarşı tədbirlər görüldə həbsxana işçilərinin təhlükəsizliyindən narahat olurlar, onların avtomobillərinin həbsxanaların yaxınlığındakı dayanacaqlarda “yanması” adı hal alır.

Qvianalıların fransız məhbusları qəbul etməkdən “şərəf” duyacaqları şübhəlidir. Axı, onların özləri də dustaqlıq həyatı yaşayıblar. “Ekzotik kurort”a bilet almaq “şansı” 80 min məhkumdan yalnız bir nəçəsinin bəxtinə düşüb. Fransa qanunvericiləri Qvianada azadlıq tələb edən “tətilçiləri” adada ömürlük həbs cəzasına məhkum etmək ideyası ilə çıxış ediblər. Yəni adanı özü boyda həbsxanaya çevirmək planları reallığa bəslər. Heyrət! Bu plan gerçəkləşəcəyi təqdirdə müqayisədə hətta Stalinin “Arxipelaq Qulağı” toya gətəli olacaq.

Hələlik “Şeytan adası” adlanan Qviana turistləri qarşılayır. Bəlkə üç ildən sonra istifadəyə veriləcək yeni həbsxana əsl turizm mərkəzinə çevriləcək? Deməli, neomüstəmləkəçi Fransa dənizsəfirə ərazilərdən səmərəli istifadənin “gözlə nümunəsi”ni tapıb. Qərar olduqca dürüst və şəffafdır: beş əsrə yaxındır həbsxana həyatı yaşayan Qviana bundan sonra da eyni “statusda” qalacaq.

Bəli, tarix təkrarlanır, amma bu dəfə bir xalqın faciəsi kimi...

İ.HƏSƏNQALA
XQ

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Türkdilli ölkələr arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi məqsədilə yaradılan və hazırda nüfuzlu beynəlxalq platformaya çevrilən bu təşkilatın əsas məqsədi ortaq dil, tarix, mədəniyyət və ənənələr əsasında siyasi, iqtisadi, mədəni və sosial sahələrdə integrasiyanı gücləndirməkdir. Azərbaycan bu təşkilatın əsas qurucu üzvlərindən biri kimi onun inkişafında mühüm rol oynayır.

Xatırladaq ki, TDT 2009-cu il oktyabrın 3-də qurumun "Naxçıvan müqaviləsi" əsasında Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyə tərəfindən təsis edilib. Daha sonra Özbəkistan və 2023-cü ildə Türkmənistan müşahidəçi kimi təşkilata qoşulub. Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək, bu təşkilatın təməli təbii mütəfiqlər tərəfindən qoyulub və bu zaman tarix, mədəniyyət və ənənə amili diqqətdə saxlanılıb.

TDT-nin təşəbbüsü ilə yaradılan bir sıra qurumlar üzv ölkələr arasında iqtisadi əməkdaşlığı davamlı olaraq gücləndirib. Məsələn, 2019-cu ildə təsis olunan Türk Ticarət və Sənaye Palatası üzv dövlətlərin iş adamları və ticarət qurumları arasında körpü rolunu oynayır. Hər üzv dövlətin 100 milyon ABŞ dolları töhfə verməsi ilə yaradılan və 2024-cü ildə fəaliyyətə başlayan Türk İnvestisiya Fondu qarşısına regional layihələrə dəstək vermək, biznes mühitini stimullaşdırmaq və ortaq iqtisadi güc formalaşdırmaq kimi məsələlər mühüm vəzifələr kimi qoyulub. Bundan başqa TDT-nin Sadələşdirilmiş Gömrük Dəhlizi layihəsi isə üzv ölkələr arasında malların sərbəst və sürətli hərəkətini gerçəkləşdirmək məqsədi daşıyır.

Azərbaycan TDT-yə üzv ölkələrin iqtisadi əməkdaşlığının gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra təşəbbüslərlə çıxış edib:

– **2024-cü ildə Şuşada keçirilmiş Türk Dövlətləri Biznes Forumu çərçivəsində Qarabağın iqtisadi potensialı təqdim olunub;**

– **Orta Dəhliz layihəsində əsas tranzit ölkə kimi iştirak edən Azərbaycan, Bakı – Tbilisi – Qars dəmir yolu və Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı ilə integrasiyanı əsas halqasına çevrilib.**

Bu məqamda onu da qeyd etmək ki, energetika sahəsində əməkdaşlıq da TDT-nin prioritet istiqamətlərindən biridir. Belə ki:

– **Xəzər dənizi üzərindən Mərkəzi Asiya ölkələrinin nefti və qaz ehtiyatlarının Azərbaycan vasitəsilə Avropaya daşınması üzərində işlər aparılır;**

– **Bərpaolunan enerji sahəsində əməkdaşlıq çərçivəsində "yaşıl" enerji layihələri təşviq olunur;**

– **Orta Dəhliz vasitəsilə multimodal nəqliyyat sistemlərinin yaradılması üçün strateji infrastruktur yatırımı davam edir.**

Yeri gəlmişkən, təşkilata üzv ölkələr arasında təhlükəsizlik və müdafiə sahəsində əməkdaşlıq yeni mərhələyə keçib. "Qardaş yumruğu" kimi ortaq hərbi təlimlər təşkilat üzvləri arasında müdafiə sahəsində koordinasiyanın göstəricisi kimi

Türk Birliyinin dünya iqtisadiyyatında çəkisi artır

diqqətdə saxlanılıb. Türkiyə ilə müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycan qabaqcıl hərbi texnologiyaların təbiiqinə üstünlük verib.

Hazırda 2023-cü ildə qəbul edilən TDT-nin Rəqəmsal Transformasiya Üzrə Yol Xəritəsi çərçivəsində üzv ölkələr arasında "e-hökumət", rəqəmsal iqtisadiyyat və kibertəhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq da genişləndirilir. Transxəzər rəqəmsal magistral layihəsi çərçivəsində fiber-optik şəbəkələrin fəaliyyəti ilə üzv dövlətlər arasında məlumat axını asanlaşır.

Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatında həm təşəbbüskar, həm də strateji mövqe tutan bir ölkə kimi çıxış edir. İstər iqtisadi layihələrdə, istər təhlükəsizlik əməkdaşlığında, istərsə də rəqəmsal transformasiya və mədəni dəyərlərin qorunmasında Azərbaycanın rolu təşkilatın güclənməsinə mühüm töhfə verir. Bütün bunlar isə TDT-nin gələcəkdə daha da genişlənərək Türk dünyasının global aktor kimi çıxış etməsinin gerçəkləşəcəyini və bu istiqamətdə Azərbaycanın rolunun hələdici olaraq dəyişməyə əsas verir.

Azərbaycan lideri TDT-nin fəaliyyəti daim yüksək dəyərləndirib. Dövlətimizin başçısı ötən il fevralın 14-də yenidən ölkə Prezidenti seçilməsi münasibətilə keçir

rilən andiçmə mərasimindəki çıxışında TDT-yə üzv bütün ölkələrlə qardaşlıq münasibətləri olduğunu və dövlət siyasətimizin bu təşkilatı gücləndirmək məqsədi daşdığını bildirib. Prezident İlham Əliyev daha sonra vurğulayıb: "İslam Əməkdaşlığı Təşkilatı da həmişə – həm işğal dövründə, həm işğaldan sonra, həm də İkinci Qarabağ müharibəsi və antiterror əməliyyatı zamanı və ondan sonra Azərbaycanı yanında olub. Azərbaycan bu təşkilatın dəyərli üzvüdür".

Bu, Prezident İlham Əliyevin Türk dünyasına verdiyi xüsusi önəm, türk dövlətləri ilə əməkdaşlığın Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən olmasının, həmçinin türk birliyi və həmrəyliyinə, TDT-nin bundan sonra da inkişaf edərək möhkəmləndirilməsinə əminliyin parlaq ifadəsidir.

Qeyd edək ki, Vətən müharibəsindən dərhal sonra qarşıya düşməndən təmizlənmə torpaqlarda yaşayış məntəqələri salmaq, kənd təsərrüfatına yararlı sahələri minalardan təmizləyərək rəqəmsal və ən müasir təcrübə və texnologiyalara əsaslanan dayanıqlı kənd təsərrüfatı sistemini qurmaq kimi önəmli bir vəzifə qoyulub. TDT ölkələrinin iş adamlarında dost təəssübkeşliyinə əsaslanaraq Qarabağ və

Şərqi Zəngəzür iqtisadi rayonlarında investisiya imkanları ilə tanış olmaq və bu coğrafiyada ən yaxşı təcrübə və texnologiyaları tətbiq etmək marağı da buradan irəli gəlir.

Hazırda Azərbaycan dövlətinin gələcəyə yönələn əsas hədəfi işğaldan azad olunan ərazilərdə bərpa edərək həmin torpaqların dəyər zəncirinə integrasiyasını təmin etməkdir. Bu gün düşməndən təmizlənmə yaşayış sahələri rində böyük miqyasda bərpa-quruculuq işləri aparılır, minalar təmizlənir, yeni yollar, "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd"lər salınır. TDT-yə üzv ölkələr, xüsusilə, qardaş Türkiyə tərəfindən bu prosedə fəal iştirak etmək diqqətdə saxlanılır.

TDT-nin Azərbaycana etimadı, diqqəti həm də respublikamızın dünya ölkələri üçün hazırda prioritetə çevrilən iqlim dəyişikliyi, su və torpaq ehtiyatlarının azalması, yüksək səviyyəli urbanizasiya kimi problemlərlə üzləşdiyi bir vaxtda respublikamızın bu çağırışlara biganə qalmaması ilə əlaqədardır. Çünki TDT üzv ölkələrdə, eləcə də Azərbaycanda yeni texnologiya və həllərin tətbiqi istiqamətində təcrübə mübadiləsi aparmaqla dayanıqlı inkişafa maraqlıdır.

Ekspert rəyi

Samir HEYDƏROV,
iqtisadçı-ekspert

TDT-yə üzv ölkələr arasında iqtisadi-ticarət əlaqələrin daha da genişləndirilməsi üçün son illərdə bir sıra layihələr reallaşdırılıb. Məsələn, Milli Məclisin 4 aprel 2023-cü il tarixli iclasında "Türk Dövlətləri Təşkilatının hökumətləri arasında sadələşdirilmiş gömrük dəhlizinin yaradılması haqqında" 2022-ci il noyabrın 11-də Səmərqənd şəhərində imzalanan sənəd təsdiqlənib. Bununla da TDT hökumətlərinin gömrük orqanları arasında malların və nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti ilə bağlı məlumat mübadiləsi asanlaşıb. Başqa sözlə, belə bir layihənin icrası nəticəsində təşkilata üzv hökumətlər arasında daşınan mallar və nəqliyyat vasitələri haqqında məlumatların elektron şəkildə mübadiləsi gerçəkləşib, nəticədə sürətli yük daşımaları, o cümlədən yük daşımalarının həcmində nəzərəcarpacaq dərəcədə artıma nail olmaq reallaşıb.

Türk dünyası hazırda beynəlxalq münasibətlərin yeni bir güc mərkəzi kimi mühüm önəm daşıyır və ciddi geosiyasi və geoiktisadi çəkiyə malik olması ilə diqqət çəkir. Bunu statistik göstəricilər də təsdiq edir: Dövlət Gömrük Komitəsinin hesabatlarına görə, ötən il ərzində Azərbaycanın TDT-yə üzv ölkələrlə ticarət dövriyyəsi 6,893 milyard ABŞ dollarına yüksəlib. Hesabat dövründə bu təşkilata üzv ölkələrlə ticarət dövriyyəmiz respublikamızın ümumi ticarət dövriyyəsinin 14,5 faizinə bərabər olub.

Onu da xatırladaq ki, "Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumətləri arasında beynəlxalq kombinə edilmiş yük daşımaları haqqında" sənədin təsdiqlənməsi isə Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu olan Orta Dəhlizin də praktiki əhəmiyyətinə müsbət təsir göstərib. Regionda baş verən yeni geosiyasi və geoiktisadi reallıqlar çərçivəsində, Orta Dəhlizin Çindən Avropaya quru yolla daşınan yüklərin Qazaxıstan və Azərbaycanı keçərək ötürülməsi reallaşıb.

Çin yükləri Qazaxıstanın sərhəddə yerləşən Dostuk dəniz yolu stansiyasından daxil olaraq birbaşa Aktau dəniz limanına daşınır və oradan bora ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanına gətirilir. Buradan isə Türkiyə və Gürcüstanın Qara dəniz limanları vasitəsi ilə Avropaya ötürülür.

Azərbaycan son illərdə Orta Dəhlizin təşviqinə öz töhfəsini verib. Belə ki, tranzit silsiləsində olan qurumlarda infrastrukturunu yaxşılaşdırılması və müvafiq ötürücülük qabiliyyətinin artırılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilib. Bununla da Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı ilə ümumi yükdaşımının həcmi 15 faiz artaraq 6,4 milyon ton təşkil edib ki, onun da 89 faizi tranzit yüklərin payına düşüb.

Avropa İttifaqının "iqtisadi kardioqramı"

2025-ci ildə mülayim artım, qeyri-bərabər dinamika izlənilir

Avropa Komissiyası 2025-ci ilin yaz iqtisadi proqnozunu açıqlayıb. Sənədə əsasən, Avropa İttifaqı (Aİ) üzrə ümumi iqtisadi artım tempi 1,1 faiz, avrozonada isə 0,9 faiz həcmində dəyərləndirilib. Bu, 2024-cü ildəki göstəricilərlə müqayisədə dəyişməz səviyyədədir və iqtisadi sabitləşmə meyillərinin davam etdiyini göstərir.

Avrozonada inflyasiyanın da tədricən azalacağı gözlənilir: 2024-cü ildə 2,4 faiz olan inflyasiya 2025-ci ildə 2,1 faizə, 2026-cı ildə isə 1,7 faizə enəcək. Bütün Aİ üzrə bu göstəricilər oxşar trayektoriya üzrə hərəkət etsə də, başlanğıc səviyyənin bir qədər yüksək olması səbəbindən 2026-cı ildə inflyasiyanın 2 faizdən aşağı düşməsi nəzərdə tutulur.

İqtisadi artım liderləri kimlərdir?

Ən yüksək artım tempinə malik ölkələr sırasında Malta (4,1 faiz), Danimarka (3,6 faiz) və İrlandiya (3,4 faiz) kimi nisbətən kiçik, lakin çevik iqtisadiyyata malik dövlətlər önə çıxır. Onların ardınca Polşa (3,3 faiz), Xorvatiya (3,2 faiz) və Kipr (3 faiz) gəlir. Bu ölkələrdə daxili bazarların genişlənməsi, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və turizm sektorunun canlanması əsas aparıcı amillər sayılır.

Ciddi yavaşlamalar və mənfi artım

Bəzi böyük iqtisadiyyatlar isə gözlənilən əksinə, zəif performans nümayiş etdirir: Almaniya iqtisadi artım sıfır səviyyəsində dayanıb – bu, Avropanın ən böyük iqtisadiyyatında durğunluq signalıdır. Avstriya isə 0,3 faiz azalma ilə mənfi

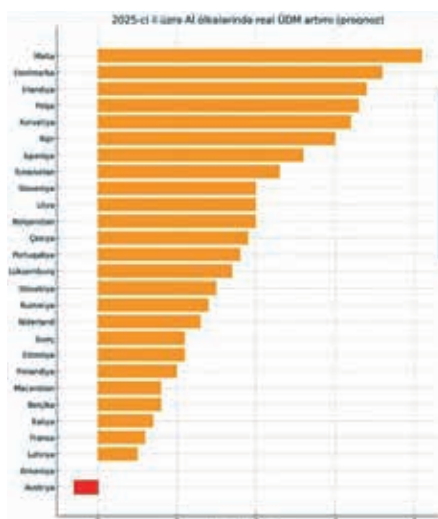
bölgəyə keçən yeganə ölkədir. Fransa (0,6 faiz), İtaliya (0,7 faiz) və Belçika (0,8 faiz) kimi böyük ölkələr də aşağı tempə inkişaf edir.

Baltik və Mərkəzi Avropa ölkələri orta tempin altında

Latviya (0,5 faiz), Macarıstan (0,8 faiz), Estoniya, Finlandiya, Niderland kimi ölkələrdə artım nisbətən zəifdir. Bu, həm daxili istehlakın azalması, həm də ticarət tərəfdaşlarındakı iqtisadi yavaşlama ilə izah olunur.

Avropa bərpa yolundadır, temp isə qeyri-bərabərdir

Ümumilikdə, Avropa İttifaqında iqtisadi artımın davam etməsi, inflyasiyanın isə hədəf səviyyəsinə yaxınlaşması müsbət tendensiya kimi qiymətləndirilə bilər. Lakin böyük iqtisadiyyatların zəif performans, bütövlükdə, Aİ-nin inkişaf impulsunu ləngidə bilər. Bu şəraitdə daha çevik və struktur islahatlara açıq olan ölkələr liderliyi ələ alır.

Azərbaycan üçün isə bu proqnozlar strateji əməkdaşlıqda yeni iqtisadi imkanların qiymətləndirilməsi baxımından əhəmiyyətli göstəricidir. Aİ-dəki sabitləşmə və bəzi ölkələrdəki artım Azərbaycanı həm ticarət, həm də investisiya baxımından açılan pəncərələri genişləndirə bilər.

Bu il aprelin ortalarından başlayan güclü yağışlar və digər təbii hadisələrdən təsərrüfatlara dəymiş zərərə bağlı Aqrar Sığorta Fonduna 30-a yaxın rayondan 120-dən artıq müraciət daxil olub. Fermerlərin bununla bağlı müraciətləri isə getdikcə artır. Aqrar Sığorta Fondundan verilən məlumata əsasən, qurum rəhbərliyi təbii hadisələrin zərər vurduğu sığortalı təsərrüfatlara baş çəkib. Məlum olub ki, son günlər baş verən təbii hadisələri, bölgələrdə güclü yağış və dolu, sel-subasma halları bir sıra təsərrüflərə ciddi ziyan vurub. Təbii hadisələrdən zərər çəkmiş təsərrüfatlar arasında taxıl sahələri, pambıq əkinləri, meyvə bağları və sair təsərrüfatlar var. Daxil olmuş müraciətlər əsasında onlarca müstəqil aqrar sığorta eksperti bölgələrə ezam edilib.

Fermerlərə dəyən ziyan öyrənilir

Ekspertlər təsərrüfatlarda baş verən hadisələri və zərərlərin səbəbini araşdırır, dəymiş zərərin ilkin qiymətləndirməsini həyata keçirirlər. Zərərlərin aqrar sığortanın əhatə etdiyi risklərdən baş verdiyi təsərrüfatlara Aqrar Sığorta Fondu tərəfindən sığorta ödənişlərinin edilməsi nəzərdə tutulur.

Bu baxımdan Xaçmaz rayonun Cığatay kəndində yerləşən badam, heyva, nektarin və gilə bağlarına güclü yağış və sel-subasma nəticəsində böyük zərər dəyib. Təsərrüfatdakı ağacların böyük hissəsi su altında qalıb. Aqrar Sığorta Fondunun rəhbərliyi bağa baxış keçirib, fermer və təsərrüfat rəhbərləri ilə baş vermiş hadisəni müzakirə edib, fondun ekspertləri təsərrüfat nümayəndələrinə hadisənin zərərlərini azaltmaq üçün tövsiyələrini veriblər.

Bununla yanaşı, fond rəhbərliyi Xaçmazda şaxtılı havanın təsirinə məruz qalmış digər meyvə bağında da olub. Bağa baxış zamanı məlumat verilib ki, mart ayının sonunda bölgədə hava şəraitinin kəskin dəyişməsi nəticəsində temperaturun enməsi baş verib və bunun da nəticəsində bəzi ağaclar şaxtaya məruz qalıb. Təsərrüfat nümayəndələri temperaturun mənfə 3-4 dərəcəyədək azaldığını bildiriblər. Fondun ekspertləri bağlara baxış keçirib, təsərrüfatın şaxtadan qorunması ilə bağlı tövsiyələrini səsləndiriblər. Qeyd edilib ki, sözügedən təsərrüfatlar aqrar sığorta mexanizmi ilə sığortalıdıqlarına görə, onlara dəymiş təsdiqlənmiş zərərlər Aqrar Sığorta Fondu tərəfindən qarşılanacaq.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda dövlət dəstəyi ilə təqdim olunan aqrar sığorta mexanizmi təsərrüfatları bütün təbii hadisələri – dolu, fırtına-qasırğa, sel-subasma, şaxtavarma (donvurma), zəlzələ, torpaq sürüşməsi, daşqın və sair hallardan qoruyur. Eyni zamanda, fermerlər təsərrüfatlarını leysan yağışları, doludan keyfiyyət itkisi, vəhşi heyvanların vurduğu zərər və 3-cü şəxslərin hərəkətlərindən sığorta edə bilərlər.

Səhifəni hazırladılar:
Vaqif BAYRAMOV,
Mirbəqir YAQUBZADƏ
XQ

Asiyada qarşılıqlı fəaliyyət və etimadın yeni hədəfləri

28 ölkəni təmsil edən Biznes Şurasının Bakı müzakirələri

Dünən Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) təşkilatçılığı ilə qurumun Biznes Şurasının 8-ci plenar iclası öz işinə başlayıb. Toplantıda AQEM-ə daxil olan dövlətlərin qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələri, biznes planlar, birgə iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsi, o cümlədən nəqliyyat və tranzit sahəsində faydalı əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilib.

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) və AQEM-in təşkilatçılığı ilə keçirilən toplantını qurumun baş katibi Kayrat Sarıbay açaraq qarşıdakı fəaliyyət və perspektiv planlar barədə məlumat verib. Qeyd olunub ki, AQEM-ə üzv ölkələrin kiçik və orta biznes nümayəndələrinin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı Biznes Şurasının fəaliyyətinin diqqət mərkəzində olan əsas məsələdir.

AQEM-in ölkəmizdə keçirilən tədbirlərinin yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu vurğulayan K.Sarıbay əlavə edib ki, bu, Azərbaycanın quruma uğurla sədrlik edəcəyindən xəbər verir. Bu il Azərbaycanda rəqəmsal transformasiya və innovasiyalar üzrə forumun keçirilməsinin planlaşdırıldığını diqqətə çatdıran baş katib ölkəmizin 2025-ci il üçün etimad tədbirləri çərçivəsində bir sıra vacib təşəbbüslər irəli sürdüyünü vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, buna nəqliyyat dəhlizlərinin rəqəmsallaşdırılması sahəsində bilik mübadiləsi üzrə konfrans, elektron ticarət vasitəsilə kiçik və orta biznesin ticarətdə iştirakının genişləndirilməsi üzrə tədbir, rəqəmsal transformasiya və innovasiyalar üzrə forum və AQEM-ə üzv ölkələrdən olan mütəxəssislər üçün kibertəhlükəsizlik üzrə təlim daxildir.

Rəqəmsal transformasiyanın artıq seçim deyil, zərurət olduğunu vurğulayan K.Sarıbay bildirib ki, məhdud texnologiya və rəqəmsal bacarıqlara çıxış kimi çağırışlar böyük olsa da, elektron ticarət və sınıl intellekt sahəsində imkanlar da bir o qədər əhəmiyyətliyədir. Azərbaycanın AQEM-ə sədrliyi çərçivəsində inklüziv inkişafa, o cümlədən Qadınlar Şurasının yaradılmasına diqqət yetirdiyini bildiren baş katib qeyd edib ki, qadınların hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi təkcə ədalət məsələsi deyil, həm də davamlı inkişaf üçün strateji zərurətdir. O, həmçinin Azərbaycanın kiçik və orta biznes, investisiya və ticarət məsələlərinə göstərdiyi diqqəti yüksək qiymətləndirib.

Sonda baş katib üzv dövlətləri AQEM çərçivəsində yeni layihələr təklif etməyə və fonda töhfə verməyə çağırıb.

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov çıxışında bildirib ki, Azərbaycanın sədrliyi çərçivəsində məqsəd Qazaxıstanın irəli sürdüyü təşəbbüslər əsasında inkişaf edərək bizneslərimizə real fayda verəcək praktik təşəbbüslərə diqqət yönəltməkdir. O bildirib ki, bu təşəbbüslərdən biri də AQEM katibliyi tərəfindən təqdim olunmuş "CICA KOS bələdçisi" layihəsidir: "Bu layihə sahibkarlığa başlamaq, maliyyəyə çıxış əldə etmək və yeni bazarlara daxil olmaqla bağlı praktik tövsiyələr təqdim edən dəyərli bir resursdur. Bələdçidə biznesin qeydiyyata, normativ-hüquqi çərçivə, maliyyə və investisiya imkanları barədə əsas məlumatlar yer alır. Lakin bu bələdçinin tam potensialının reallaşdırması üçün AQEM-ə üzv bütün dövlətlərin bilik və təcrübəsi ilə daha da zənginləşdirilməsinə ehtiyac var. Sizin ən yaxşı təcrübələriniz, tövsiyələriniz bu bələdçini daha əhatəli və regiondakı sahibkarlar üçün faydalı bir alətə çevirə bilər. Yerli məlumatların, normativ yeniliklərin və uğurlu nümunələrin paylaşımları sayə-

sində bu bələdçini sahibkarların biznes mühitində uğurla fəaliyyət göstərə biləcəyi üçün açar resursu çevirmək mümkündür".

Ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlara göstərilən praktik dəstəyin davam etdirildiyini vurğulayan KOBİA sədri iştirakçıları KOB evləri ilə bağlı məlumatlandırıb. Qeyd olunub ki, KOB

yanında İnvestisiya Təşviqi Agentliyinin icraçı direktoru Mansurcan Razulev çıxış edərkən fikir və mülahizələrini bölüşüb.

Qeyd edək ki, hazırda 28 ölkə Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin üzvdür. Azərbaycanın sədrliyi dövründə AQEM yanında Biznes Şuraya KOBİA rəhbərlik edəcək.

Dünən, həmçinin Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin 10-cu Biznes Forumu da keçirilib. AQEM-in baş katibi Kayrat Sarıbay, KOBİA İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov, AZPROMO-nun icraçı direktoru Yusif Abdullayev, Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyasının prezidenti Məmməd Musayev, Rusiya Elmlər Akademiyasının Çin və Müəssir Asiya İnstitutunun direktoru, Kirill Babaev, Qazaxıstanın Biznes Qadınları Assosiasiyasının regional şöbəsinin sədri Manat Almasheva, Azərbaycan Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyasının sədri Səkinə Babayeva, Qazaxıstan Biznes, Cəmiyyət və Hökumət Əlaqələri Assosiasiyasının prezidenti Ayazhan Uteuova və başqalarının iştirak etdikləri forumda rəqəmsal transformasiya, qadınların biznesdə rolu, kiçik və orta biznes subyektlərinin "yaşıl keçid"ə təşviqinin sürətləndirilməsi, üzv ölkələr arasında əməkdaşlıq ekosisteminin yaradılması, qarşılıqlı ticarət və digər məsələlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb.

Biznes forumunda "AQEM regionunda KOB-ların rəqəbətbəyliyyətiliyinin gücləndirilməsi" və "Dayanıqlılıq və qadınların KOB sahəsindəki rolu" mövzularında panel müzakirələr təşkil olunub. Azərbaycan Qadın Sahibkarlığının İnkişafı Assosiasiyası ilə Qazaxıstan Respublikasının "Biznes, Cəmiyyət və Hökumətə Əlaqələr Assosiasiyası" İctimai Birliyi arasında əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. AQEM Katibliyinin koordinasiyası ilə hazırlanmış "AQEM regionunda KOB inkişafı üzrə e-kitab" layihəsinin təqdimatı keçirilib. Bildirilib ki, bu layihə üzv dövlətlər arasında bilik və təcrübə mübadiləsinə təşviq etməyə yönəlib.

Həmçinin, biznes forum çərçivəsində Azərbaycan KOB-larının istehsal etdiyi qida və qeyri-qida məhsullarından ibarət kiçik sərgi təşkil olunub.

"Azəri-Çıraq-Günəşli" ölkəyə daha çox qaz verəcək

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokunda sərbəst təbii qaz ehtiyatlarının işlənilməsi layihəsi çərçivəsində ilk qazın bu ilin sonunadək hasil olunacağı gözlənilir. Bunu "BP-Azərbaycan"-ın şirkətərcari kommunikasiyalar üzrə rəhbəri Tamam Bayatlı jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, bu məqsədlə qazılan quyunun layihədə nəzərdə tutulmuş dərinliyə çatdırılması başa çatdırılıb. "Hazırda quyunun tamamlanma işləri həyata keçirilir. Bu proses müəyyən vaxt tələb edir. Tamamlanma mərhələsi ilə yanaşı, həmin quyunun mövcud qaz infrastrukturuna inteqrasiyası da aparılmalıdır. Bunun üçün əlavə avadanlıqlar, dırsəklər və digər texniki qurğular quraşdırılır. Planlaşdırıldığı kimi, bu işlər yekunlaşdıqdan sonra ilin sonunadək ilk qazın hasilatı nəzərdə tutulur", – deyir o əlavə edib.

Qeyd edək ki, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yatağındakı sərbəst təbii qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və hasilatı ilə bağlı işləri irəlilətmək məqsədilə 20 sentyabr 2024-cü il tarixində sözügedən yataqlar üzrə mövcud hasilatın pay bölgüsü sazişinə yeni bir əlavə imzalanıb. Yataqlar blokunun çıxarılı bilən sərbəst təbii qaz ehtiyatlarının isə 4 trilyon kubfutadək olduğu düşünülür.

Həmin sənədə uyğun olaraq, Azərbaycan Dövlət Şirkəti AÇG-dəki tərəfdaşları ilə birlikdə hazırda sərbəst təbii qaz laylarının işlənməsi üçün növbəti fəaliyyətləri planlaşdırırlar. Bu işlərin bir hissəsi kimi iki prioritet layı hədəfləyən ilkin quyu qazılıb. Bu quyu olduqca əhəmiyyətlidir, çünki o, hasilat vasitəsilə qiymətləndirmə aparmayla imkan verəcək ki, bunun əsasında da gələcək işlənmə planlarını qurmaq mümkün olacaq.

Əqli Mülkiyyət Agentliyi "Hökumət buludu" altında

"Hökumət buludu"nın (G-cloud) yaradılması və "bulud" xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2019-cu il 3 iyun tarixli 718 nömrəli Fərmanının icrası davam etdirilir.

Bu mühüm dövlət sənədinin icrası çərçivəsində informasiya sistemləri və ehtiyatlarını "Hökumət buludu"-na köçürən növbəti dövlət qurumu Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyi olub. Belə ki, qurum informasiya sistemləri və ehtiyatlarını AZCON Holding şirkətlərindən olan "AzInTelecom" MMC-yə məxsus Bakı Data Mərkəzinə tam şəkildə yerləşdirib. "AzInTelecom" MMC tərəfindən Əqli Mülkiyyət Agentliyinə Virtual server – IaaS və Rezervləşmə – BaaS "bulud" xidmətlərinin göstərilməsi təmin olunub. Bununla da, agentlik kritik sistemlərin yüksək əlçatanlığını təmin edib.

Xatırladaq ki, "Hökumət buludu" layihəsi çərçivəsində dövlət qurumlarının IT sistemlərinin "AzInTelecom"-a səziş imzalanıblı. Bu səzişlə Cəbrayıl rayonunda 240 MVt-lıq Günəş Elektrik Stansiyasının tikintisi nəzərdə tutulan "Şəfaq" layihəsinin həyata keçirilməsini, "yaşıl" enerjiyin Sənəqəq terminalına daxil edilməsini və Dövlət Neft Şirkətinin bu layihə ilə regionda emissiyalarını 11 faiz azaltmasını şərtləndirən amillər sırasında rəqəmsallaşma önəmli ter tutub.

Azərbaycanda transformasiya mühüm önəm daşıyır və sənaye transformasiyadan keçir. Geniş monada hətərəffli inkişafa, şəxələndirməyə ehtiyac var. Bu məsələdə ən mühüm amil IV sənaye inqilabıdır. İlkən olaraq strategiyada sənayenin transformasiyası ilə biznesin birləşdirilməsi nəzərdə tutulur. Burada da ən mühüm addımlardan biri hüquqi çərçivə ilə birləşmə növbəti nəsil texnoloji mərkəzin yaradılmasıdır. Bu da, öz növbəsində, Türkiyədə təcrübəsi ilə səs-ləşir.

Bundan başqa, hökumət Azərbaycan iqtisadiyyatında əlverişli mühit formalaşdırmağa çalışır. Bununla bağlı görülən işlər özündə startaplar üçün proseslərin sadələşdirilməsini ehtiva edir. Burada vədəli imtiyazları, eləcə də əqli mülkiyyət hüquqlarının mühafizəsi həm yerli, həm də xarici investisiyaların cəlb edilməsinə töhfə verir.

Bundan başqa, hökumət Azərbaycan iqtisadiyyatında əlverişli mühit formalaşdırmağa çalışır. Bununla bağlı görülən işlər özündə startaplar üçün proseslərin sadələşdirilməsini ehtiva edir. Burada vədəli imtiyazları, eləcə də əqli mülkiyyət hüquqlarının mühafizəsi həm yerli, həm də xarici investisiyaların cəlb edilməsinə töhfə verir.

Bundan başqa, hökumət Azərbaycan iqtisadiyyatında əlverişli mühit formalaşdırmağa çalışır. Bununla bağlı görülən işlər özündə startaplar üçün proseslərin sadələşdirilməsini ehtiva edir. Burada vədəli imtiyazları, eləcə də əqli mülkiyyət hüquqlarının mühafizəsi həm yerli, həm də xarici investisiyaların cəlb edilməsinə töhfə verir.

Bundan başqa, hökumət Azərbaycan iqtisadiyyatında əlverişli mühit formalaşdırmağa çalışır. Bununla bağlı görülən işlər özündə startaplar üçün proseslərin sadələşdirilməsini ehtiva edir. Burada vədəli imtiyazları, eləcə də əqli mülkiyyət hüquqlarının mühafizəsi həm yerli, həm də xarici investisiyaların cəlb edilməsinə töhfə verir.

Bundan başqa, hökumət Azərbaycan iqtisadiyyatında əlverişli mühit formalaşdırmağa çalışır. Bununla bağlı görülən işlər özündə startaplar üçün proseslərin sadələşdirilməsini ehtiva edir. Burada vədəli imtiyazları, eləcə də əqli mülkiyyət hüquqlarının mühafizəsi həm yerli, həm də xarici investisiyaların cəlb edilməsinə töhfə verir.

Səhifəni hazırladılar:
Vaqif BAYRAMOV,
Mərbəqur YAQUBZADƏ
XQ

İdarəetmədə rəqəmsallaşma erası

"Elektron hökumət" nəzarəti ələ alır

Son illərdə Azərbaycanda iqtisadiyyatın neft sektorundan asılılığının azaldılması istiqamətində atılan addımlar ölkəmizin innovativ iqtisadiyyat modelinə keçid prosesini sürətləndirib. Bu kontekstdə rəqəmsal ixrac, yeni proqram təminatı, rəqəmsal platformalar və IT xidmətlərinin xarici bazarlara çıxarılması Azərbaycanın beynəlxalq texnologiya bazarında müsbət imicinin formalaşması baxımından əhəmiyyətli üstünlüklər yaradır.

2023-cü ildə Azərbaycanın IT sektorunun ixrac həcmində əhəmiyyətli artım qeydə alınıb. Xüsusilə proqram təminatı sahəsində startapların və mütəxəssislərin xarici bazarlara çıxması stimullaşdırılıb. Bu artımı təşviq edən əsas amillər sırasında startap ekosisteminin fəaliyyətinin gerçəkləşdirilməsi, texnoparklar və inkubasiya mərkəzlərinin yaradılması, "Made in Azerbaijan" brendinin IT sahəsində tanidilməsi, rəqəmsal bacarıqların artırılmasına dair milli proqramların hazırlanması kimi məsələlər xüsusi yer alıb.

Hazırda elektron hökumət və dövlət sektorunun transformasiyası kimi məsələlər böyük əhəmiyyət verilir. Azərbaycanda elektron hökumət sistemi davamlı olaraq təkmilləşdirilir. "my-Gov", "e-gov", "ASAN Xidmət" kimi platformalar şəffaflıq, operativlik və şəxsi məlumatların qorunması baxımından ölkənin texnoloji imicini formalaşdırır. Eyni zamanda, rəqəmsal transformasiya strategiyasına uyğun olaraq bütün dövlət qurumları bulud texnologiyalarına keçirilir. "Smart City", "Smart Village" layihələrinin icrası diqqətdə saxlanılır. Vahid məlumat bazalarının inteqrasiyası aparılır. Startapların maliyyələşdirilməsi, ideyadan bazarı çıxarılması prosesində inkubasiya və akselerasiya proqramlarının rolu yüksəlib.

Yeri gəlmişkən, yuxarıda diqqətə çatdırılmış istiqamətdə "INNOLAND", "SABAH.Hub" kimi mərkəzlərin fəaliyyəti getdikcə canlandırılır. Nəqliyyat, Rəqəmsal İnkişaf və Rabitə Nazirliyi tərəfindən grant proqramları təqdim olunur. Bununla bağlı BMT və beynəlxalq təşkilatlarla birgə layihələr uğurla həyata keçirilir.

Xatırladaq ki, 2024-cü ildə Azərbaycanda "2025-2028-ci illər üçün sınıl intellekt Strategiyası" qəbul edilib. Bu strategiya ilə ölkəmizin elmi-tədqiqat,

sənaye və sosial sahələrdə rəqəmsal texnologiyaların tətbiqetmə qabiliyyətini artırmaq üzrə yol xəritəsi müəyyənləşdirilib. Prezident İlham Əliyev bu il martın 19-da müvafiq sərəncamla həmin Strategiyayı təsdiqləyib.

Sərəncamın imzalanmasında məqsəd Azərbaycanda sınıl intellektin inkişafını sürətləndirmək, bu sahədə tədqiqatların aparılmasını təşviq etmək, sınıl intellekt üzrə informasiya texnologiyalarının və onların idarə edilməsi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini, infrastrukturunun əlçatanlığını gerçəkləşdirmək, habelə ixtisaslı kadr potensialını gücləndirmək olub.

Burada bir məqamı da xüsusi vurğulamaq istədim. Belə ki, Azərbaycanda sınıl intellektin inkişafına belə hassas münasibət təsadüfi deyil. Çünki Prezident İlham Əliyev tərəfindən informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının neft sənayesindən sonra prioritet sahə elan edilib, eləcə də, "qara qızıl"ın "insan kapitalı"na çevrilməsi devizi irəli sürülüb.

Belə bir yanaşma isə texnologiya, innovasiyaya, intellektual insan kapitalına əsaslanan iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsi deməkdir. Sınıl intellekt isə bu sahədə bir katalizator rolunu oynayır. Başqa sözlə, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı, sənayedə, kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın artırılması, enerji səmərəliliyi baxımından bu texnologiya böyük potensiala malikdir. Bu sənədi qəbul etməklə Azərbaycan dövləti həmin potensialı reallaşdırmaq əzmində olduğunu nümayiş etdirir.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə ölkədə rəqəmsallaşma, innovasiya, yüksək texnologiyaların və rabitə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, eləcə də müasir texnoloji sahələri dəstəkləyən rəqəmsal cəmiyyətin inkişafı sahəsində aparılan islahatlar ölkəmizin dünya dövlətləri arasında mövqeyi

yini getdikcə yüksəlib. Bundan başqa, "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişaf dair Milli Prioritetlər" və "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası" kimi sənədlərdə iqtisadiyyatın və cəmiyyətin rəqəmsal transformasiyası istiqamətində müəyyən layihələrin həyata keçirilməsi qarşıya mühüm vəzifələr kimi qoyulub.

Rəqəmsal hökumətin ən mühüm komponentlərindən biri dövlət qurumları arasında məlumat mübadiləsinin gücləndirilməsi "Rəqəmsal körpü" layihəsidir. Hazırda rəqəmsal transformasiyanı daha da sürətləndirmək üçün bu sistemdə təkmilləşdirmələr həyata keçirilir. Bu cür layihələrin davamlı olacağı nəzərdə tutulur.

Rəqəmsal sənəd dövriyyəsi Azərbaycanda sənədsiz idarəetməyə doğru daha bir addımdır. Çünki ölkəmiz COP29-a evsahibliyi missiyyasını öz üzərinə götürməklə davamlı, innovativ təcrübələrə üstünlük verir. Bu kontekstdə rəqəmsal sənəd dövriyyəsi sistemi sayəsində hər ay 500 min vərəqədən çox kağıza qənaət edilir. Yəni, bu, hər il 2 min ağac qənaətinə bərabərdir. Hazırda özəl sektorun da rəqəmsal sənəd dövriyyəsinə aktiv iştirakı təşviq edilir.

Təbii ki, son illərdə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti də qətiyyətlə, usanmadan innovasiyalara doğru uğurlu addımlar atıb. Şirkət rəqəmsallaşmanın

YAP-da Çin səfiri ilə görüş

Mayın 20-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatında YAP sədrinin müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ilə Çin Xalq Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı səfiri Lu Mey arasında görüş keçirilib.

Tahir Budaqov Lu Meyi Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması münasibətilə təbrik edib, səfir Lu Mey Çinin etibarlı strateji tərəfdaşı olan Azərbaycanda fəaliyyət göstərməkdən məmnunluğunu ifadə edib. Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının

sədri İlham Əliyev ilə Çin Xalq Respublikasının Sədri, Çin Kommunist Partiyasının Baş katibi Si Cinpinin iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafına böyük önəm verdikləri, dövlət başçıların iradələri sayəsində hərtərəfli əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyətin hə-

yata keçirildiyi qeyd olunub.

Qeyd olunub ki, bir-birinin ərazi бүтövlüyünə və suverenliyinə birmənalı dəstək verən Azərbaycan ilə Çin dost və tərəfdaş dövlətlər kimi beynəlxalq müstəvidə əməkdaşlığı xüsusi diqqət mərkəzində saxlayır.

Görüşdə Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Çin Kommunist Partiyası arasında fəal siyasi dialoq şəraitində sıx təmasların, o cümlədən qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyəti qeyd edilib, bu xüsusda 2024-cü ilin noyabr ayında YAP nümayəndə heyətinin Çinə səfəri zamanı ÇKP ilə əməkdaşlıq memorandumunun imzalanmasının ölkələrarası münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə önəmli töhfə olduğu bildirilib.

*

Yeni Azərbaycan Partiyası, Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Ulusal Birlik Partiyası arasında 2023-cü ilin noyabrın 14-də imzalanmış üçtərəfli Anlaşma Memorandumundan irəli gələrək gənclər arasında təmasların artırılması, birgə fəaliyyət və təcrübə mübadiləsinin təşviqi məqsədilə “Bir millət, üç dövlət gənclik düşərgəsi” layihəsinə start verilib.

İlk dəfə olaraq Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində təşkil olunan düşərgəyə Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Gənclər Birliyinin sədri Bəxtiyar İslamovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti də qatılıb.

XQ

Xuntaçıların məhkəməsi

Zərərçəkmişlər Vardanyanı ittiham edirlər

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə ilə bağlı maddələri ilə və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilən Ermənistan vətəndaşı Ruben Vardanyanın barəsində cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi mayın 20-də davam etdirilib.

Bakı Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Anar Rzayevdən və Camal Ramazanovdan ibarət tərkibdə keçirilən açıq məhkəmə iclasında (ehtiyat hakim Günel Səmədova) təqsirləndirilən şəxslərin müdafiəçisi Avram Berman etirazı müdafiə edib.

Dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar etiraza münasibət bildirərək təqsirləndirilən Ruben Vardanyanın cinayət-prosessual qanunvericilikdə nəzər-

də tutulan hüquqlarının ibtidai istintaq və məhkəmə icraatı zamanı təmin edildiyini, habelə müdafiə tərəfinin işə baxan məhkəmə kollegiyasının cinayət təqibində maraqlı olmasını təsdiq edən konkret sübutlar təqdim etmədiyini qeyd edərək etirazın baxılmamış saxlanılmasını xahiş edib.

Prosesdə iştirak edən zərərçəkmiş şəxslər etirazın təmin olunmamasını məhkəmədən xahiş ediblər.

Məhkəmə vəsatətə baxmaq üçün müşavirəyə gedib. Müşavirədən sonra müdafiə tərəfinin etirazına dair məhkəmə qərarı elan edilib. Qərara əsasən, etiraz baxılmamış saxlanılıb.

Sədrlik edən hakim Zeynal Ağayev qərarı əsaslandıraraq zaman bildirib ki, müdafiə tərəfi Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə əsasən, işə baxan hakimlər kollegiyasının cinayət təqibində maraqlı olmasına dair konkret və mötəbər dəlillər təqdim etməyib.

Ardınca zərərçəkmiş şəxslərin hüquqi varislərinin və zərərçəkmiş şəxslərin məhkəmədə ifadələri dinlənilib.

Zərərçəkmiş Ümid Həsənovun hüquqi varisi qismində tanınaraq dindirilən Məxfurə Həsənova bildirib ki, övladı Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqları və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri tərəfindən Kəlbəcərdə törədilmiş genişmiqyaslı təxribat nəticəsində həlak olub.

Digər zərərçəkmiş şəxslər – Niyazi Məmmədaliyevin hüquqi varisi qismində tanınaraq dindirilən Şadman Məmmədaliyev ifadəsində bildirib ki, qardaşı Ağdam–Ağdərə–Sırxavənd istiqamətində düşmənin tərəfinin odlu silahdan açdığı atəşlər nəticəsində həlak olub.

Zərərçəkmiş şəxslər – Zaur Sadiqov, Əli Şixəliyev, Peyman Cabbarov, Zahid Qocayev bildiriblər ki, Kəlbəcər rayonunda Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqları və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin genişmiqyaslı təxribatı zamanı güllə yarası alıblar. Həmin vaxt onlarla bərabər olan başqa bir neçə nəfər də xəsarət alıb və həlak olub.

İfadə verən zərərçəkmiş İlkin Musazadə və Salman İmranzadə bildiriblər ki, düşmənin tərəfinin Xocavənddə törətdiyi

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Aparatında 2025-ci ilin iyun ayında vətəndaşların qəbulu cədvəli

Qəbulu aparan şəxs	Qəbul günü
Baş nazirin birinci müavini Eyyubov Yaqub Abdulla oğlu	2
Baş nazirin müavini Mustafayev Şahin Abdulla oğlu	3
Baş nazirin müavini Şərifov Samir Rauf oğlu	4
Aparatın rəhbəri Məmmədov Rüfət Tofiq oğlu	5
İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri Həsənova Sevinc Telman qızı	0
Xarici iqtisadi əlaqələr şöbəsinin müdiri Rüstəmli Ruslan Rüstəm oğlu	2
Beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri Paşayev Zakir İlqar oğlu	2
Hüquq və qanunvericilik şöbəsinin müdiri Qasımlı Xəlid Akif oğlu	3
Sosial məsələlər şöbəsinin müdiri Rəhimov Niyazi Süleyman oğlu	17, 30
Humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri Həbibbəyli Ərəstü İsa oğlu	8
Sənaye və energetika şöbəsinin müdiri Hacızadə Elşən Mahmud oğlu	9
Aqrar və ekologiya şöbəsinin müdiri Qasımov Lətif Cəfər oğlu	0
Regionların inkişafı şöbəsinin müdiri Məcidov İlkin Sabir oğlu	3
Tikinti, şəhərsalma və kommunal təsərrüfat şöbəsinin müdiri Mustafayev Fəyruz Rəvayət oğlu	2
Nəqliyyat, kommunikasiya və innovasiya şöbəsinin müdiri Pənahov Musa Sədi oğlu	3
Təhlükəsizlik, müdafiə və səfərbərlik şöbəsinin müdiri Məmmədov Anar Rəhim oğlu	11

Qeyd: Vətəndaşlar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının Qəbul otağında qəbul olunurlar
Ünvan: Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Lermontov küçəsi, 68.
Qəbula yazılış qəbul gününə ən gec 1 iş günü qalmış dayandırılır.
Qəbul saat 14:00-dan başlayır.
Əlaqə üçün: (012)492-19-23, (012)492-88-96.

təxribat zamanı açılmış atəş nəticəsində güllə yarası alıblar. Onlar dövlət ittihamçıları Fuad Musayevin və Vüsal Abdullayevin suallarına cavabında qeyd ediblər ki, həmin vaxt olduqları ərazilərə iriçaplı silahlardan atəş açılıb, nəticədə, bir neçə nəfər həlak olub.

Zərərçəkən Süleyman Əsədullayev dövlət ittihamçısı Təranə Məmmədovanın sualına cavabında Ağdərənin Canyataq kəndində Ermənistan ordusunun qalıqları və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri tərəfindən atılan “Komet” tipli raket mərmisinin yaxınlığına düşərək partlaması nəticəsində xəsarət aldığını bildirib.

Məhkəmədə zərərçəkmiş şəxs qismində ifadə verən Ramin Balaxanlı Xocalının

Xocalıda olan zaman açılmış atəşlər nəticəsində o, Gülvərdi Mehtiyev və Müslüm Əliyev yaralanıb.

Digər zərərçəkmiş şəxs Samir Baxışov Xankəndidən açılmış atəş nəticəsində yaralandığını deyib.

Zərərçəkmiş Vüsal Aliyev ifadəsində Ermənistan silahlı qüvvələri və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri tərəfindən genişmiqyaslı təxribat xarakterli hərəkətlər törədilməsi nəticəsində Laçında yaralandığını bildirib. O bildirib ki, hadisə zamanı Coşqun Zülfiyadə və Mirtalıb Ağazadə həlak olub.

İfadə verən zərərçəkmiş şəxs Fərhad İsmayıl da Laçın rayonu ərazisində düşmənin təxribatı nəticəsində yaralandığını

Xanabad kəndinə atılan minaatan mərmilərinin onun yaxınlığına düşüb partlaması nəticəsində yaralandığını bildirib. Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin şöbə rəisi Nəsir Bayramovun suallarına cavabında deyib ki, həmin vaxt onunla birgə Pünhan Kazimov və Babək Əhmədli də müxtəlif növ bədən xəsarətləri alıb.

Digər zərərçəkmiş şəxs Vüsal Məmiyev isə deyib ki, Xocalıda yaralanıb. Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqları və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin açdığı atəşlər nəticəsində Sahil Aslanov və Rəşid Zeynallı həlak olub. Onunla bərabər olan Nurlan Quliyev və Rövşən Əzimli isə yaralanıblar.

Düşmənin tərəfindən törədilən təxribatın qurbanlarından biri də Tale Zabitov olub. Zərərçəkmiş şəxs ifadəsində deyib ki,

deyib. Bildirib ki, düşmənin izburaxan alışdırıcı güllələrdən, minaatanlardan və tank əleyhinə mərmilərdən istifadə etməklə onun olduğu yeri atəşə tutub. Atılan mərmilərdən biri onun, təxminən, 7–8 metr yaxınlığına partlayıb. Partlayışın təsiri onu kənara tullayıb.

Zərərçəkmiş şəxslər – Mirsadiq Mirsadiqov və Ceyhun Bayramov da Ermənistan silahlı qüvvələrinin və qanunsuz erməni silahlı dəstələrinin təxribatı zamanı yaralandıqlarını bildiriblər.

Məhkəmə prosesində, həmçinin zərərçəkmiş şəxslərin barələrində keçirilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyləri elan edilib.

Məhkəmənin növbəti iclası mayın 27-nə təyin olunub.

XQ

Vaqif Bəhmənli – 70

Bir-birindən gözəl şeirləri, bədii tərcümələri və özünə xas bədii publisistikası ilə imzasını çoxdan tanıdan, cəhrəsindən qayğı dolu təbəssüm əskik olmayan Əməkdar mədəniyyət işçisi, “Azərbaycan Milli Ensiklopediyası” Elmi Mərkəzinin direktor müavini, şair Vaqif Bəhmənlini yubileyi ərəfəsində redaksiyamıza dəvət etmişdik. Gəldi və bir daha gənclik ruhuna, coşğun həyat eşiqinə və sənət yangısına şahidlik elədik. Ömrünün 70-ci baharını yola salan şairlə söhbətimizi təqdim edirik.

– Vaqif müəllim, hələm-hələm sizə 70 yaş vermək olmaz. Amma beliniz bir az əydəmlidir, hərçənd, bu da, özünüzdə demişkən, yaşla bağlı deyil. Bir şeirinizdə yazmışınız:

“Kırayada yaşadığım evlərin
Darvazası balacaydı, ayıldım”

Dünənə boylananda gözlərinizin öndündə nələr canlanır? Şair “yalan”ımıza inansaq, ilk dəfə göy üzünü 1955-ci ildə mayın 23-də ananızın bətnində ikən görmüsünüz...

– Məni lap beləyə qaytardınız. 1955-ci ildə Füzuli rayonunun Böyük Bəhmənli kəndində anadan olmuşam. Hamı kimi, böyümüşəm, orta məktəbə, daha sonra universitetə getmişəm. Yaradıcılığım doğulduğum eldən, obadan başlayır. Rüşeymlər o vaxtla bağlıdır. Gördüyüm, yaşadığım mühit elə təyinatımı da o vaxt verib. Şeirdə yazıldığı kimi, mən özümü əylmiş hesab etmirəm. Ruhum da yaxşıdır. Bir şeirimdə yazmışdım ki, ömrümü bütöv yaşamaq istəyirəm, nə həftə, nə ay?! Son nəticədə insan öz həyatını üzərində yüklənmiş halda yaşayırsa, elə ömür bütövdür.

– Vaqif olmaq çətin deyil ki? Çünki sizdən əvvəl Molla Pənah Vaqif, Vaqif Səmədoğlu, Vaqif İbrahim olub, Vaqif Bəyathı Odər, Vaqif Aslan da var...

– Vaqif olmaq zəhmətə bağlı bir şeydir. İnsan adını yaradır zaman-zaman. Hər şey adın altında birləşir. Rəhmətlik babam deyirdi ki, sənə başqa ad qoyulmuşdu, xoşuma gəlmədi. Gedib kənd sovetində adımı Vaqif yazdırıb. Elə olub ki, babama sənəd lazım olub, sənədi götürəndə görüb ki, adım Maarif yazılıb. Xeyli əziyyətdən sonra Vaqif adına çevrilib... Hər Vaqifin öz yolu var. Molla Pənah Vaqifi oxuyanda bütün Şuşa mühiti göz önünə gəlir. Vaqif müdrik deməkdir. Həyatda ən çətinini insan olmaqdır. Hər gün insan olmaq çox çətin işdir.

– Şeypuru qaldırıb carçı, car salsa, Yağlar üstünə ordular salsa, Camını arı yox, ilanlar çalsa, Zəhərdən şən bağlar, bal olar Vaqif!

Sizin şeirdən bir parçadır. Ona görə soruşdum, Vaqiflər içində Vaqif olmaq çətin deyilmi?

– Hə, elə yazmışam. Vaqif olmaq üçün həmişə zəhərdən şən bağlamağa çalışmışam. Yazdıqlarımı düşüncə tərzli fərqli olan publisistika və ədəbiyyat təşkil edir. Müsahibələrimin birində dedim ki, mən ədəbiyyata torpaqla, fəsililərlə gəlmişəm. Atamdan yadigar qalmış 2–3 səhifəlik mobil nömrələr yazılmış dəftərin sonunda yaz və qış haqqında yaşıl mürəkkəblə yazılmış şeirlərim hələ də qalır. Qafiyəsiz, 7–8 yaşında yazdığım şeirlərdir. İlk jurnalistik yazım isə Füzuli rayonunun “Araz” qəzetində dərc edilib. Onun mövzusu kənddə taxıl zəminsinin od tutması və əhalinin alovu vaxtında söndürməsi ilə bağlı idi. Xəbər janrında yazmışdım, başlığı “Yangın söndürüldü” idi. Yaşılıqla şeirə, odda jurnalistikaya gəlmişəm. Jurnalistika, doğrudan da, oddur, alovdur.

– Amma jurnalistika çox şairi talayib, arıdib. Ürəkdə bir tikə od olur, onu da verisən reportaja, xəbəra, oçerka. Belədirmi?

– Mən fərq qoymamışam. Şeiri hansı güclə, hansı enerji ilə yazmışımsa, məqaləyə, oçerka də o şəkildə yanaşmışam. Jurnalistika faktları sevir, sərt dili var. Mənim kimi müəlliflər klassik üslubda yazırlar. Üzeyir Hacıbəyli, Cəlil Məmməd-quluzadə, Ömər Faiq Nəmanzadə, Əli bəy Hüseynzadə, Məmməd Əmin Rəsulzadə – təqribən bunların yoludur bizim yolumuz. Hardasa, bədii publisistikadır, araşdırma yazıları deyil. Bu cür soyuq məntiqlə yazılmış yazılar zamanı üçün faktualdır. Bizimki daha çox ədəbiyyat faktoruna söykənir, hardasa ədəbiyyatla publisistikanın arasında qalır. Sonrakı mərhələdə ədəbiyyata daha çox meyil etdim. Nəriman Həsənzadə, Anar, Elçin kimi şairlər haqqında “Əsərləri”min 8-ci cildində yazmışam. Mənim yazdıqlarım daha çox ədəbi publisistikadır. Məsələn, Adil Cəmil, Qulu Məhərrəmli, Əli Mahmud haqqında oçerklərim, Şuşa barədə yazılarım buna misaldır. Cabbar Qarağözlü, Kamran Hüseynov haqqında sənədli romanlarım da o şəkildədir. Yazdıqlarım, əsasən, “Azərbaycan” jurnalında işiq üzü görür. Bir şairin obrazını xoş sözlərlə yaratmamalı, xasiyyətini, məziyyətini əsərlərində axtarmalı, onlara qiymət verməlisən. Obrazı yaradarkən onun yaradıcılığında çıxış etməlisən. O da asan deyil.

Ondan sonra birliyə dərnəklərə gəlməyə başladım. İlk dəfə indiki Prezident Kitabxanasında Nəriman Həsənzadənin dərnəyinə gəldim. Maraqlı günlər idi, istedadlı dəstəməz var idi. Həmin qələm sahiblərinin çoxu hazırda ədəbiyyatdardılar. Daha sonra Söhrab Tahirin dərnəkləri başladı. Mənə ən çox qayğı göstərən Ağacavad Əlizadə olmuşdu. O vaxt o, “Ədəbiyyat” qəzetin-

mədov, Cəmil Əlibəyli, İlham Rəhimli, Məzahir Süleymanzadə, Rəfael Nağıyev, Şakir Yaqubov və s. Bunlar çox böyük jurnalistlər nəslidi. “Kommunist”də redaktor işləmiş Rəşid Mahmudov və Ramiz Əhmədovu xatırlayıram. O vaxt təşkilati məktub deyilən anlayış var idi. Əmək qəhrəmanlarının müəyyən hadisələrlə bağlı məktubları təşkil edilirdi. Mənə də belə bir tapşırıq veril-

Nə gözəl tablo! Vaqif müəllim, bu tablo başdan-ayağa kənddir. Şeirlərinizdə də kəndlisiniz. Əsasən taxıl (şeyr) əkir, arada torpaq dincəlsin deyə, yoncağa (publisistikaya) keçirsiniz. Ətiraf edərk ki, sizi daha çox taxılıq-şair kimi tanıyırdı.

– Şeyr Allahın lütfüdür. Məmməd Aslan demişkən, onun nazı ilə oynamayanda küstür. Gözümü divara, göyə dikib ilham pərisini gözləyənlərdən deyiləm. Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli poeziyanı elm adlandırılar. Nizami Gəncəvi böyük biliyə sahib olmasaydı, antik filosofların əsərlərini bilməsaydı, o zirvəyə yüksələrdimi? O vaxt indiki kimi hər şey insan əlinin altında deyildi. Mənbələri axtarıb tapmaq çox çətin idi. Poema deyirlər, amma mən Nizami Gəncəvinin əsərlərini poema adlandırmazdım. “Sirlər xəzinəsi”ndən başqa hamısı nəzmlə yazılmış romandır. Bu əsərlər də elmə əsaslanır. Bax, siz taxıl, yonca deyirsiniz. Amma mən deyirəm ki, bu, son dərcə ciddi elmdir. Əgər əsərdə duyğu, vizual ovqat, həyat hikməti tapıntısı yoxdursa, boş misralar, gəlişigözlə sözlərlə bəzədilibsə, şeyr deyil. Şeyri sevdirdən koloritdir, ifadə etmək məharətidir. Məsələn, rəqqas, balet ustası elə hərəkət edir ki, sən onu heç vaxt təkrarlama bilməzsən. Söz də belədir. Aktyor şeyri elə səsləndirər, ona elə can verər ki, bu da sənlilik olmaz. Ədəbiyyata ciddi yanaşmaq lazımdır. Oturub gözləyəsən ki, ildə bir dəfə ilham gələcək, yazacağam, bu, iş deyil.

Yaradıcılığımın nə qədər əzəmətli olub-olmamasına baxmayaraq, gündəmdə qalmaq istəyən adamları da heç sevmirəm. Nə vaxtsa nəşə yaradıb və onun kölgəsində oturub qalıb, istəyir elə bundan bəhrələnsin, ədəbiyyat belə deyil. Mən Əli Kərimi bağışlayıram. Çünki onun həyatı qırıldı. O yazdığı qədər yenilikçi, novatorudur. Əli Kərim qalsaydı, çox nəhəng şeirlər yazacaqdı. Misallar çoxdur. Mikayıl Müşfiq qalsaydı... O, əksər şeirlərini repessiyadan xilas olmaq üçün yazıb. Cəfər Cabbarlı çox böyük şairdir, “Ana” şeyri bir möcüzədir.

– Şeyri insana eşq-məhəbbət yazdırır. Sizin bir bəndinizdə deyildiyi kimi:

Eşq ki var, yolunda milyonlar əsir, Kama dərtilənlər nəhaq tələsir. Eşq nədir? Hər yanı qapalı qəsr, Ucan özü uçur qəfəsə doğru.

Sevgi, doğrudanmı qəfəsdir? Ömür-gün yoldaşınız, hələ radiodan tanıdığım qələmdaşım Rəhilə xanım sizi daha çox vaxt ayırdığınız kitabla, dəftərə, yazıya-pozuya qışqanmayıb ki?

– Yox, qışqanmayıb. İllər öncə Azərbaycan Dillər Universitetində gənc yazarlarla görüşdə Şəhriyar Del Gorani mənə sual verdi ki, Vaqif müəllim, sevgi şeirlərinizin hamısını bir adama – yoldaşınıza yazmışınız? Dedim ki, sən məni dəli, axmaqımı sayırsan, elə şeymi olar? Sevgi ən məsələsədir. Bir şeirimdə deyirəm ki, “söz nə bilər sən bilən, mən bilən”. Çünki biz hər şeyi sözlə çevirməmişik. Bizim elə duyğularımız var ki, onu sözlə də bilmir. Gücümüz çatan qədər sözlə çevirmişik. İnsan o qədər dərin, böyükdür ki, söz dediyimiz də bilmir nədir o. Elə hissələr var ki, sözlə çevirsən, günahla batarsan. O dinnəz, lal qalmalıdır. Bizim tərəfdə bir nəfər lal ata yurduna gedib dağılmış evlərinin başına dolanır. Lal dilində anladır ki, faşist ermənilər o yerləri nə günə qoyub. Onun hissələri, hərəkəti dünya kinematografiyasının, bəlkə də, ən qiymətli lenti olardı. O lal heç bir söz demədən, göz yaş axıda-axıda 30 ildə başına gələn faciəni sözləz danışır. O görüntüləri feysbukda izlədim...

Poeziyanın çox mövzusu yoxdur. Əsas mövzuları torpaq, yer, məkan, təbiət, hava, göy üzü, insanın özü, duyğuları, ətraf aləm, valideynlər və sevgidir. Sevgi hər şeyin fövqündə dayanır. O buluddan da yuxarıdır, böyük yaranadla bağlıdır. O sevgini kiçildib adı məhəbbətlə eyniləşdirmək olmaz. Sevgi dünyanın özü boyda kateqoriyadır. Yazıçılarımızın sevgi ilə bağlı gözəl əsərləri var. Sevgi də istedad, şeyr yazmaq kimidir. Sözlə inanmasan, sevmədən, yamasan, necə yazarsan? Elə bil sirrini ona deyirsən.

– Sizin ilk kitabınızın adı “Bahar-payız arası” idi. İndi də ki, necə deyək, ömrün payız-qış arasıdır. Nə yazırsınız, nə düşünürsünüz?

– Mən “Əsərləri”min cildlərini buraxıram hazırda. Son şeirləri birinci, ilk şeirləri axırıncı cildə qoymuşam. 15 cild olacaq, 7 cildi poeziyadır (lap son şeirlərdən də 1 cild hazırlamaq olar). 8 cildi isə bədii publisistika və ədəbi düşüncələrdir. Cəsarətlə deyə bilərəm ki, mən ədəbiyyata və jurnalistikaya vicdanla xidmət edirəm. Hətta publisistika bəzən öna çıxır. Forma tamamilə şortdır. Bəzən bir misra düşür yada. İlk misra şeyr, ideya, tapıntı deyil, qığılcımdır. Şeyr forma kimi gəlir. Bəzən eyvandaki soğan qabığı da şeyr kimi gəlir sənə. Həyatdır da...

Söhbəti çapa hazırladı:
Əli NƏCƏFXANLI
XQ

Yetmiş yaşın yetkinliyi

– Yəni tərcümeyi-hal yazmamısınız.

– Bəli. Prezident İlham Əliyevin 50 yaşı olanda “Vətənin İlhamı. Ömürdən reportaj” adında böyük kitab yazdıq. Ulu öndərin 90 illiyində Azərbaycanda Heydər Əliyev adına abidələrlə bağlı fotoları ilə birgə qısa oçerklər yaratdıq. Bu, həm də zamanın sifariş idi. Müslüm Maqoməyev, Polad Bülbüloğlu haqqında da yazmışam.

Nazim Hikmətin şeirlərini oxuyanda onun bütün ətrafını görürsən. Sevdiliyi qadınları, dostlarını, İstanbulu gəzirsən və s. Hər bir şairin yaradıcılığı onun mühiti ilə də bağlıdır. Öz həyatının bir parçasını əsərə gətirirsən, dünyanı içində keçirirsən və bu mənada sən əsərinde görünməlisən.

– Həm də cəmiyyət içində şairin və jurnalistin məsuliyyət missiyası var. Siz onu layiqincə yaşadanlardanınsınız.

– Məsuliyyətsiz insan gözümün düşmənidir. Lap doğma oğlum olsa da. Məsuliyyət insani yaradır, yaradıcılığı formalaşdırır, onu irəli aparır, insanı təmin edir.

– Sabirin məşhur misrasında deyilir ki, “Çalxaladıqca, bulandıqca zaman nəhrə kimi, yağı yağ üstə çıxır, ayramı ayrılanlıq olur”. Siz həmişə üzə çıxmısınız. Şeirləriniz də kərə yağı kimi ruhumuzu qidalandırır. Uğurlu yol yazanlarınız, xeyrxahlarınız kimlər olub?

– Desəm, bəlkə də, inanmazsınız: mənim haqqımda heç vaxt uğurlu yol yazılmayıb. Kimsə ustad bir şairə yaxınlaşıb deyir ki, şeirlərim var, istərdim sizə təqdim edim. O da yazır... Olub ki, bəzən qəzetlər xəbərini olmadan şeirlərini verib. Bir dəfə “Ədəbiyyat” qəzeti mənim və Musa Ələkbərlinin şeirlərini vermişdi Məmməd Araz. Şair ikimizin haqqında Ön söz yazmışdı və şeirlərimiz dərc olmuşdu. “Ədəbiyyat” qəzetində çıxmaq adı şey deyildi. Əgər bunu uğurlu yol saymaq olarsa, sayaq. O zaman universitetdə müəllimlik olan rəhmətlik Nəriman Zeynalov Yasamalda təsadüfən qarşılaşanda dedi ki, şeirlərini oxudum, Məmməd müəllim də maraqlı Ön söz yazıb. Çox sevindim.

Amma mütləq deməliyəm ki, məndən əvvəlki nəsiləndən qayğıma qalanlar çox olub. Kənddə olanda gözəl şairimiz Mətləb Misirə şeirlərini göndərirdim. Onda hardasa 7–8-ci siniflərdə oxuyurdum. Məktubla ona göndərdiyim şeirlərimə məktubla cavab yazırdı. Qeydlərində dəyərli fikirlər, məsləhətlər yer alırdı. Dərsliklərdən Saməd Vurğun, Rəsul Rza ni öyrənirdik, bəs qalanlar? İlk dəfə Məmməd İsmayıl, Musa Yaqub, Fikrət Sadiq, Əşrəf Veysəllinin adlarını Mətləb Misirin məktublarından öyrənib oxuyurdum. Əsl müəllim idi də. O vaxtlar bizim məktəbdə yaxşı dərnəklərimiz olurdu. Rəhmətlik Mətləb Kərimov dərnəyi aparırdı, orda şeirlərimizi oxuyub müzakirə edirdik.

Bakıya gələn kimi Yazıçılar Birliyinə gəldim. O zaman Osman Sarıvəlli şeyr üzrə məsləhətçi idi. 3-cü mərtəbədəki otağına qalxıb, məftilləri üzə çıxımsı köhnə divanda əyləşib şeirlərimi təqdim etdim. Qərribə hissələr keçirdim, Yazıçılar Birliyinə gəlib Osman Sarıvəllini görmüşdüm.

də və “Azərbaycan” jurnalında işləyirdi. 1974-cü ildə – 19 yaşında “Azərbaycan” jurnalında mənə 1 səhifə yer ayırıb, şeirlərimi vermişdi. O vaxt hər bir gənc şairin 1 şeirini ancaq verirdilər. O jurnalda Süleyman Rəhimov, Əli Vəliyev, Rəsul Rza kimi dahilər çıxış edirdi, zaman onların idi. Qəzet, jurnal redaktorları çox hörmətli insanlar idi.

– Vaqif müəllim, qarşıdan mətbuatımızın 150 illiyi gəlir. Bu kontekstdə mətbuatda işləməyə necə gəldiyinizi xatırlayaq.

– 1972-ci ildə – 10-cu sinifdə oxuyanda “Kommunist” qəzetinə məktub göndərmişdim. Qəzet məktubların icmalını hazırlayı, bəzilərinin bir neçə cümləsini verirdi. Yazılmışdı ki, Füzuli rayonunun Böyük Bəhmənli kəndindən Vaqif Quliyev redaksiyaya məktub göndərib. Təkcə adının yazılmasını bütün Füzuli rayonu bilmişdi. Jurnalistikaya belə bağlanmışam.

1978-ci ildə Şüvəlandakı yaradıcılıq evində gənc yazıçıların seminarı keçirilirdi. Bir ay müddətinə bizi oraya göndərdilər. Bir gün Mehman Cavadoğlu yaxınlaşıb dedi ki, Nəriman Zeynalov səni axtarır. “Sovet kəndi” qəzetinə yenica redaktor təyin edilmişdi. Getdim yanına. Diplomumu təzəcə müdafiə etmişdim, təyinatım verildi “Sovet kəndi” qəzetinə. Nəriman Zeynalov mətbuat tarixini çox yaxşı bilirdi. O bizə “Əkinçi”dən üzübəri mətbuatımızın tarixini xırdalığına kimi öyrədi. Onun mətbuat tariximizlə bağlı 2 cildlik əzəhifəli kitabı da var. Həsən bəy Zərdəbinin xasiyyətini, qəzəta yanaşmasını, mətbu sözlə dəyərini, xalqın maarifləndirməsi uğrunda mübarizəsini Nəriman müəllim yetərinə dəyərləndirə bilirdi. O bizə 3–4 il dərs dedi. Bilirdi hansı tələbə nəyi necə bilir. Tələbələr sırasından istedadlıları seçib yanına aparırdı. Bir atalar sözündə deyildiyi kimi, “at ələ düşür, meydan ələ düşür”. Onun amalı bu idi ki, istedadlıya görə meydan versən. Nəriman Zeynalov o meydanı verməyi yaxşı bacarırdı. “Sovet kəndi”ndə istedadlı qocaman jurnalistlər idi. Get-gedə onların da dilləri yunşaldı, poetikləşdilər. “Sovet kəndi” çıxan ərəfələr Həsən Həsənov Mərkəzi Komitədə ideoloji sahəyə baxırdı. Bu qəzet də ona bağlı idi. O adam da mədəniyyət, quruculuq tərəfdarı kimi tanınırdı. Ona görə də qəzetin 1 və 2-ci səhifəsi kənd mədəniyyətini, 3 və 4-cü səhifəsi təbiət, elm, mədəniyyəti əhatə edirdi. Çalışırdım ki, ayda 4–5 şairin şeirini verim.

Sovet dövrü deyib yamanlayırıq. Əslində, biz Cəlil Məmməd-quluzadənin, Əli bəy Hüseynzadənin, Üzeyir Hacıbəylinin yaratdığı mətbuatın üstündə əmələ gəlmiş idik. 20-ci ildən 90-cı ilə qədər mətbuat həmişə müəyyən basqı altında olub. Həmin şəraitdə maraqlı imzaların yaranması müşkül məsələ idi. Bununla belə, cəzai imkanlar hesabına da olsa, ənənələr yaşadılıb.

– Bizim qəzetdə də işləmişiniz...

– Hə, elədir. Köhnə “Kommunist”, indiki “Xalq qəzeti”ndə 3 il işlədim. İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri kimi. Ölkənin bir nömrəli qəzeti idi. Buradakı böyük imzaları xatırlayıram – Əli İldırımoglu, Piri Mə-

mişdi. Ruhuma uyğun olmasa da, yazdım. Amma Rəşid müəllim də, Ramiz müəllim də yazımı oxuyandan sonra mənim birçə cümləm belə qalmadı. Çünki stilim “Kommunist” qəzetinə uyğun deyildi. Bax, sözlə bəzəcədə diqqət və müdaxilə var idi. Allah hər ikisini rəhmət eləsin.

“Kommunist”də işlədiyimiz dövrdə azadlıq hərəkəti başlandı. Gecələr də yatmıyı, işləyirdik. Amma yenə də küçədən keçənlər bizi söyürdülər. Çünki qəzetimizin adı “Kommunist” idi. Halbuki, bütün Qarabağ, meydan hadisələrini “Kommunist” birinci işıqlandırır. Topxanada ağacların kəsilməsindən və digər məsələlərdən hər gün yazırdıq. Hətta Azadlıq meydanında post qurmuşduq. Jurnalistlər səfərbər olub yazılar yazırdılar. Hadisələri işıqlandıran da, süylən də biz idik. Bu təcrübələrin hamısını keçdik. Hazırda “Xalq qəzeti” adında fərqli, gözəl qəzet meydana gəlir. Belə görkəmdə, dizaynda qəzet o vaxt olmurdu. Cəhd edirdik ki, daha yaxşı çıxaraq. O vaxtkı qəzetlər addayışməhlərinə baxmayaraq, bir zəncirin bəndləri idi. Yaxşı ki, indi qəzetlərdə o vaxtkı ideoloji basqılar yoxdur, geniş söz və mətbuat azadlığı var. İndi, məsələn, “Xalq qəzeti”, “Azərbaycan”, “Respublika”, “Bakinski raboçi” qəzetlərini ölkənin siyasi həyatını geniş işıqlandırmaq üçün gərək təqdim etmək sərəisətsiz oxucunun fikri ola bilər. Qəzet kollektivləri çalışırlar ki, oxucunun ürəyinə toxun, ona təsir edən materiallar da versinlər. Bəzən bir yazı qəzetə şöhrət gətirir. Əsasız təqdim olmaz. Ürəyindən keçirsə, get, müstəqil qəzet yarat.

Keçib gəldiyimiz quruluşlarda başımızın üstündə kəskin qılınc hiss etməmişəm. Ürəyimdən nə keçibsə, yazmışam. Bizim vaxtımızda şöbə olaraq təşəbbüslə çıxış edir, həftəlik, aylıq, hətta illik planlar tuturduq. Eyni zamanda, ürəyimizdəkiləri də qələmə alırdıq. Bəzən Mərkəzi Komitədən etiraz da eşidirdik. Məsələn, Loğman Rəşidzadə “ovqat” sözlünü işləmişdi. Ona görə zəng edib demişdilər ki, “ovqat” nə sözdür, bunun yerinə “əhvali-ruhiyyə” yazın. Eləcə də “müvəffəqiyyət” sözünün yerinə “uğur” yazırdıq. Yazıya məsuliyyətlə münasibət, dil qaydalarını qorunması, leksikonun genişlənməsi əsas götürülürdü. Qəzet dilini çox da bədiiləşdirmək, obrazla ağırlaşdırmaq olmazdı. Çünki qəzetin əsas missiyası xəbər idi. Hədsiz bələgətə yol verilmirdi.

Onu da deyim ki, bizim jurnalistikaya rus jurnalistikasının da böyük təsiri olub. Bu, danılmazdır. Ədəbiyyata gəlincə isə, mənim bağda 20 minlik böyük kitabxanam var, yarısı rus ədəbiyyatıdır. O kitabları o vaxt kuponla alırdıq, öncədən ödənişini edirdik. Kitab böyük sarıvətdir. Bəhrələnmək hər zaman gərəkdir.

– Siz mübadilədən, dünyaya inteqrasiyadan danışdınız. Amma yaradıcılığınız nəzər salanda görürük ki, yaxşı mənada kəndli Vaqif olaraq qalmısınız. Bir şeirinizdə dediyiniz kimi:

Təndirdən qalxan od kimi, Səz vururdu yanağıma, Yoncağa cuman at kimi Cumdum yazı otağıma.

Nazim Kazimov – 75

Üzeyir musiqi ocağının çağdaş rəhbəri

Ölkənin musiqi, təhsil və elmi ictimaiyyəti Azərbaycan Milli Konservatoriyası Musiqi Kollecinin direktoru, Əməkdar incəsənət xadimi, professor Nazim Kazimovun 75 illik yubileyini və elmi-pedaqoji fəaliyyətinin 55 illiyini sevgi-sayğı ilə qeyd edir. Bu münasibətlə Beynəlxalq Muğam Mərkəzində keçirilən yubiley gecəsində, ölkə mediasında dərc edilən yazılarda, teleradio verilişlərində ustad tarzən və təcrübəli musiqi təşkilatçısının mənalı və zəngin ömür yoluna geniş nəzər salınır, çoxsaylı yetirmələri öz müəllimlərinə rəğbət və ehtiramlarını ifadə edirlər.

Səslənən səmimi mülahizələrin, söylənən təbrik və arzuların ümumi məzmunu belədir: Nazim müəllim təkcə musiqi təhsili ocaqlarına rəhbərlik etməklə kifayətlənməyib, həm də Elm və Təhsil Nazirliyindəki məsul fəaliyyəti ilə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub inkişaf etdirilməsinə, xalqımızın estetik tələbatının ödənilməsinə sanballı töhfə verib.

İstedadlı musiqiçilər nəslinin yetişdirilməsi və himayə edilməsi onun sənətə, təhsilə və vətənə sədaqətlə xidmətinin ana xəttini təşkil edir. Buna görə milli musiqimizin tanınmış ifaçıları böyük Üzeyir Hacıbəylinin yaratdığı ünlü sənət ocağının çağdaş rəhbərini onun arzu-istəklərinin layiqli davamçısı kimi sevir, dəyərləndirir və minnətdarlıq əlaməti olaraq ona ən xoş arzularını çatdırırlar. Gəlin, dəyərli soydaşımızın zəhmət, istedad və məsuliyyətlə asılanmış ömür yoluna nəzər salaıq.

Nazim Kazimov 1950-ci ildə Naxçıvan şəhərində doğulub, burada orta təhsil alıb. 1966-cı ildə Asəf Zeynalli adına Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun (indi rəhbərlik etdiyi kollec–red.) xalq çalğı alətləri şöbəsinin tar sinfinə daxil olub. Musiqi təhsili əlaqəla yanaşı, Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini də qiyabi bitirib. Milli musiqimizə olan böyük maraq və dərin bağlılıq onu Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriya-

sına gətirib. O, bu ali təhsil ocağının xalq çalğı alətləri şöbəsində görkəmli bəstəkarlar, xalq artistləri Səid Rüstamovdan (tar) və Süleyman Ələsgərovdan (dirijorluq) dərslər alıb.

Gənc sənətkarın həyat yolu xeyli müddət Şirvan şəhər musiqi məktəbi və bölgənin mədəni həyatı ilə bağlı olub. O, şəhər musiqi məktəbində müəllim, direktor müavini və direktor işləyib. Sonrakı illərdə Bakının 15 saylı musiqi məktəbində xalq çalğı alətləri şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında xalq musiqisi kafedrasında müəllim olmuş Nazim Kazimov Elm və Təhsil Nazirliyinə aparılaraq burada inspektor, aparıcı mütəxəssis, baş mütəxəssis və idarə rəisinin müavini vəzifələrində çalışıb. O, 2001-ci ildən Azərbaycan Milli Konservatoriyası Musiqi Kollecinə rəhbərlik edir. Tanınmış musiqiçi Azərbaycan Milli Konservatoriyasının xalq çalğı alətləri kafedrasının professorudur.

Nazim müəllimin 75 illik mənalı həyat yolunun və musiqimizin inkişafına həsr olunmuş 55 illik əmək fəaliyyətinin qısa statistik mənzərəsi belədir. Amma bu tarixçənin arxasında çoxillik zəhmət və istedad, zəka və təşəbbüskarlıq dayanır. Onun həyat və fəaliyyətinin hər bir ili, ayı, hətta günü və saati milli musiqimizin inkişafına, bu sənətin təhsil sisteminin səmərəli fəaliyyətinə, elmi əsaslarla araşdırılmasına və geniş ictimaiyyətə tanidilməsinə həsr olunub.

Nazim müəllimin adı neçə-neçə istedadlı musiqiçi və pedaqoqun formalaşmasında, yetişməsində böyük rol oynamış bir ustad rəmzinə çevrilib. Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə keçirilən muğam müsabiqələrində Musiqi Kollecinin tələbələri həmişə məharətləri ilə seçiliblər.

Professor Nazim Kazimovun pedaqoji və elmi fəaliyyəti üzvi vəhdət təşkil edir. O, 1997-ci ildə professor Vidadi Xəlilovun elmi rəhbərliyi ilə “Ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərin musiqi qabiliyyətlərinin inkişafında muğam nümunələrində istifadə üzrə işin sistemi” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi alıb. Professor Nazim Kazimovun “Ümumtəhsil məktəblərində muğamların tədrisi məsələləri” monoqrafiyası, “Tar, kamança ixtisası üzrə pedaqoji təcrübə”, “Ümumtəhsil məktəblərində muğamların tədrisi və tərbiyəvi əhəmiyyəti”, “Tar ilə fortepiano üçün pyeslər” program, metodik vəsait və kitabçaları, bir çox elmi məqaləsi ölkəmizdə musiqi ədəbiyyatı kitabxanasını zənginləşdirib.

Tanınmış ifaçı, pedaqoq və alim Nazim Kazimovun “Tar ilə fortepiano üçün pyeslər”, “Ümumtəhsil məktəblərində muğamların tədrisi məsələləri”, “Səid Rüstamov”, “Asəf Zeynalli”, “Musiqi Kolleci – 110”, “Adil Gəray Məmmədbəyli” kimi monoqrafiyaları və “Pedaqoji təcrübə” adlı kitabları milli musiqimizin tədrisi və təbliği işinə önəmli töhfədir. Bundan başqa, Nazim müəllim tədrisi Azərbaycan və rus dillərində aparılan ümumtəhsil məktəblərinin I, V, VII və VIII sinifləri üçün “Musiqi” dərslərlərinin həmmüəlliflərindəndir.

75 yaşlı yubilyarın musiqi mədəniyyəti sahəsindəki çoxillik fəaliyyəti, gənc musiqiçilərin hazırlanmasında göstərdiyi xidmətlər dövlət səviyyəsində yüksək qiymətləndirilib. Ona Prezident sərəncamları ilə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adı, II dərəcəli Əmək ordeni verilib. Təhsil və Elm Nazirliyinin “Qabaqcıl təhsil işçisi” döş nişanı ilə təltif olunan alim-pedaqoq nəşr edilən kitablarına və mediada fəal çıxışlarına görə “Qızıl qələm” mükafatına layiq görülüb.

Professor Nazim Kazimov bu gün də Üzeyir Hacıbəylinin bir zamanlar yaradıb rəhbərlik etdiyi, şöhrətli tarixi və zəngin ənənələri olan Musiqi Kollecinə bacarıqla rəhbərlik edir. Nüfuzlu musiqi xadimi ömrünün müdriklik, yaradıcılığının məhsuldar çağında bilik və istedadını böyük Üzeyir bəyin qoyub getdiyi irsi qorumağa, sənət yolunu davam etdirməyə səfərbər edib. O, rəhbərlik etdiyi təhsil ocağını tarixi köklər üzərində ucaldaraq çağdaş tələblərə cavab verən bir mədəniyyət mərkəzinə çevirə bilib.

Namiq QƏDİMOĞLU
XQ

Özbək operasının azərbaycanlı baş rejissoru

Türküstan müxbirimizin görkəmli sənətkarlar barədə kitabı

Daşkənddəki “Renessans press” nəşriyyatı “Xalq qəzeti”nin Türküstan üzrə müxbiri Qulu Kəngərliyə Əlişir Nəvai adına Özbəkistan Dövlət Opera və Balet Teatrının baş rejissoru, Azərbaycanın və Özbəkistanın Xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatı mərhum Firudin Səfərov haqqında Azərbaycan, özbək, türk və rus dillərində “İki xalqın oğlu Firudin Səfərov” kitabını nəfis tərtibatla çap edib.

Kitabda Firudin Səfərovun həyat və yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verilir. Qeyd olunur ki, F.Səfərov 1968-ci ildə N. A. Rimski-Korsakov adına Leninqrاد Dövlət Konservatoriyasının musiqili teatr rejissorluğu fakültəsini bitirib.

Həmin il Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında quruluşçu rejissor kimi fəaliyyətə başlayan istedadlı rejissor qısa müddətdə yüksək yaradıcılıq imkanlarına, dərin səhnə duyumuna malik olduğunu göstərə bilib. F.Səfərov Bakı teatrında populyar milli və klassik opera tamaşalarına quruluş verib, teatr aləmində bacarıqlı rejissor kimi nüfuz qazanıb. Azərbaycanda çalışdığı müddətdə 40-a yaxın dövlət səviyyəli tədbirin hazırlanması Firudin Səfərova həvalə olunub.

Sovet dönməində maraqlı işləri ilə bütün İttifaqda tanınan rejissor 1977-ci ildə Əlişir Nəvai adına Özbəkistan Dövlət Opera və Balet Teatrına dəvət alıb. Daşkənddə yaşadığı 47 il ərzində müasir və klassik operalara maraqlı səhnə həyatı verib. Firudin Səfərov Özbəkistanda keçirilən kütləvi bayramların da bədii rəhbəri və quruluşçu rejissoru olub. Qardaş ölkədə çalışdığı vaxtlarda Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında dahi Üzeyir Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun”, “Koroğlu”, türk bəstəkarı Nevit Kodallının “Van Qoq” və görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Vəlif Adıgözəlovun “Nəvəvan” operalarına quruluş verib. F.Səfərov Bakı və Daşkənd teatrlarından əlavə, Türkiyə, Rusi-

ya, Belarus, Qazaxıstan və digər ölkələrdə də tamaşalar hazırlayıb. Rejissor, ümumiyyətlə, bu teatrlarda 70-dən çox klassik və müasir operaya səhnə həyatı verib. Firudin Səfərov Daşkənd Dövlət Konservatoriyasının professoru kimi gənc opera rejissorlarının hazırlanmasında da müstəsna xidmət göstərüb.

Rejissorun 70, 80, 85 və 90 illik yubileyləri Daşkənddə yüksək səviyyədə qeyd olunub, ictimai və musiqi fəaliyyətindəki xidmətlərinə görə Firudin Səfərov Özbəkistanın “Əmək şöhrəti”, “Görkəmli xidmətlərə görə”, “Fədakar xidmətləri üçün” ordenləri ilə və medallarla təltif olunub.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə diaspor quruculuğu sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalına layiq görülüb. Firudin Səfərov öten il iyulun 26-da 91 yaşında Daşkənddə vəfat edib. Qulu Kəngərli onun zəngin həyat və yaradıcılığını ustalıqla qələmə alıb.

XQ

Yeni kitablar

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) Natəvan klubunda Nəzakət Məmmədlinin kitablarının təqdimatı olub. Nəzakət Məmmədli həm rəhbərlik etdiyi Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyasında, həm təsisçisi və baş redaktoru olduğu “Yada düşdü” jurnalında gördüyü əzəmətli işlərlə, həm də poetik yaradıcılığı ilə Vətənə xidmət etmək missiyasını layiqincə yerinə yetirir.

Zərif duyğuların şeirliyi

Şeirləri dövrü mətbuatda davamlı yayımlanan istedadlı şair-publisist 2002-ci ildən bəri 10-a qədər şeir kitabı, o cümlədən “Ömrüm”, “Ömrün qatırı” adlanan poeziya toplusu Azərbaycanda nəşr olunub. Nəzakət xanım həm də “Vətən daşı”, yaxud 44 günlük dastanı” adlı film-layihənin, irihəcmli poemaların müəllifidir.

Bu sərə “Xatirə kitabı: 44 gün – tarixi Zəfər” çoxcildliyi, “Bakı-Xəbər” qəzeti ilə birgə layihə əsasında “Şəhidlər ölməz, Vətən bölünməz!” seriyasından bir neçə kitab da aiddir. Bəxtinə fədakarlıq etmək düşən xanım şairin bu barədə misraları düşündürür:

*Qəfilən başlayır sonun əvvəli,
Qaytarmaq olmayır bitəndə vaxtı.
Göylərin hökmiylə, sehri ilə
Hər kəsin alına yazılır baxtı.*

Onun haqqında Türkiyə mətbuatında da maraqlı məqalələr yazılıb. 2014-cü ildə qardaş ölkədə şairin şeir və məqalələrindən ibarət “Saralmış yarpağa bənəzir ömrüm” kitabı işıq üzü görüb. İnişil isə İstanbulda İmdat Avşarın çevirməsində “Yurd həsrəti” adlı şeirlər toplusu Türkiyə türkcəsi ilə nəşr edilib.

Nəzakət Məmmədlinin həm bu, həm də Bakıdakı “Zərdabi Nəşr” MMC-də yenidən çapdan çıxmış “Köhnəlməyən xiffət” şeirlər kitabı oxuculara təqdim olundu. Məclisi açan “Qobustan” incəsənət dərgisinin baş redaktoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, yazıçı Pərvin Nürəliyeva müəllifin yaradıcılıq məziyyətlərindən ətraflı bəhs etdi. Onun vətənpərvərlik şeirlərini incələdi.

*Dalğalanır arzuların bayrağı,
Hər təbəssüm bir ümidin yarpağı.
Zəfər ətri бүüyübdür torpağı,
Qarabağa bahar gəlir, İlahi!*

AYB-nin katibi, yazıçı Elçin Hüseynbəyli, Azərbaycan ədəbiyyatının Türkiyədə yorulmaz təbliğatçısı, şair-tərcüməçi İmdat Afşar, Xalq yazıçısı Elmira Axundova, filologiya elmləri doktoru, professor Maarifə Hacıyeva, “Bakı-xəbər” qəzetinin baş redaktoru Aydın Quliyev, Türkiyəli yazar – “Türk ədəbiyyatı” dər-

gisinin əməkdaşı Səadət Örməci, Əməkdar jurnalist Zemfira Məhərrəmli, tənqidçi-publisist Hikmət Məlikzadə, şair Adilə Nəzər və başqaları ürək sözlərini söylədilər.

Xüsusi vurğulandı ki, 3 hərbi övladı olan Nəzakət xanımın yaradıcılığından vətənpərvərlik mövzusu qırmızı xətlə keçir. “Yurd həsrəti”nin tərtibçisi və ön söz müəllifi İmdat Avşar N.Məmmədlinin ədəbi-bədii yaradıcılığından, onun poetik düşüncələrindən və ictimai fəaliyyətindən söz açarkən dedi: “Nəzakət Məmmədli duyğuları Vətən torpağı, yurd və millət sevgisi ilə yoğrulmuş, könlünün zirvələrində hər zaman üçrəngli Azərbaycan bayrağını dalğalandıran şairdir”.

“Köhnəlməyən xiffət” kitabı da təkcə poetik duyğular toplusu deyil, həm də milli yaddaşın poetik forması kimi təqdir edildi. Şahənə Müşfiq demişkən, 3 hərbi övlad anasının bu şeirlərini oxumaq bir şairin şeir dünyasına qonaq olmaqla bərabər, həm də xalqın yaşadığı tarixi, cəhdliyi ağrını, qazandığı zəfəri, insan ömrünün heç bitməyən, köhnəlməyən xiffətini hiss etməkdir. Zaman keçir, illər dəyişir, amma Vətən sevgisi, şəhid xatirəsi və anaların duası hər zaman yenidir.

*Ağlama, şəhid qızı,
Dərdin mənə tanışdı.
Ürəyim param-parça,
Qənim naxış-naxışdı.*

Şair xanım nikbinliyini də itirmir, ona görə də belə deyir:

*Gəl, şair könlümü qarış-qarış gəz,
Gör, necə çağlayır sinəmdə havas.
Küləklər odumu söndürə bilməz,
Misra-misra yanan közüm var mənim.*

Təqdimat mərasiminə qatılan qələmdaşları, duyğu orqanları, ruh əkizləri ittəsaca psixoloq olan incə ruhlu gözəl şairin, xoşsima xanımın iç dünyasına vardiçə sanki onu yenidən tanıdılar, səslənən şeirlərinin qanadlarında ənginliklərə baş vurdular.

Ə.NƏCƏFXANLI
XQ

Kokand Universitetində Seyid Əzim auditoriyası

Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, şair və maarifçi Seyid Əzim Şirvaninin 190 illik yubileyi münasibətlə Kokand Dövlət Universitetində onun adını daşıyan xüsusi auditoriya yaradılıb. Auditoriya Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyi nəzdindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təşəbbüsü ilə fəaliyyətə başlayıb.

Yeni auditoriyanın açılış mərasimində çıxış edən Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru Akif Mərifli iki ölkə arasında mədəni, elmi və ədəbi münasibətlərin tarixi dərinliyindən bəhs edib. O bildirib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yubileylə bağlı imzaladığı sərəncam çərçivəsində belə təşəbbüslər ortaqların ərsin qorunmasına və gələcək nəsillərə ötürülməsinə xidmət edir. A.Mərifli auditoriyanın gələcəkdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədris olunacağı mərkəzə çevriləcəyini də qeyd edib.

Tədbirdə çıxış edən Kokand Dövlət Universitetinin birinci prorektoru Noqara

Qadirova auditoriyanın açılışını Özbəkistan–Azərbaycan dostluğunun canlı təzahürü adlandıraraq, O, bu mərkəzin gənc nəslin tərbibində, eləcə də elmi-praktik tədbirlərin təşkil baxımından əhəmiyyətini vurğulayıb.

Yeni auditoriyada Azərbaycanın dövlət atributları, milli mədəniyyətə aid eksponatlar, suvenirlər və kitablar yer alıb. Burada, həmçinin Seyid Əzim Şirvaninin həyatı və yaradıcılığına dair materiallar, fotosəkillər və şairin poetik nümunələri təqdim olunub.

XQ

Beynəlxalq həyat

Ukrayna cəbhəsində atəşkəs olacaqmı?!

Son illər planetdə gərgin, təlatümlü hərbi və siyasi proseslər baş verir. Yer kürəsinin bir çox bölgəsində ağır silahlı münaqişələr, vəkalət müharibələri gedir. Ukrayna böhranı isə dünyanı hətta Üçüncü dünya müharibəsinə sürükləyə bilər. Bu ağır savaşları dayandırmaq üçün təcili tədbirlər görülməlidir, əks təqdirdə, vəziyyət daha da ağırlaşacaq. Bu reallığı dünyanın supergücləri də başa düşürlər. Ən böyük məsuliyyət isə, təbii ki, Birləşmiş Ştatların üzərinə düşür.

Ağ ev bunun fərqindədir. Prezident Tramp Ukrayna böhranını bütün mümkün vasitələrlə nizamlamağa çalışır. Bazar ertəsi axşamı onun Rusiya Prezidenti ilə telefon danışığı olub. 2 saatdan çox davam edən müzakirələrdən sonra Putin mediaya açıqlamasında deyib ki, Moskva Kiyevlə sülh sazişi üzrə memorandum üzərində işləməyə hazırdır. Putin Ukrayna ilə müvəqqəti atəşkəsi də istisna etməyib.

Ağ evin hazırkı sahibi, öz növbəsində, Kremlə söhbətin “əla” keçdiyini vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, Rusiya və Ukrayna tezliklə danışıqlara başlayacaqlar. Tramp bunu özünün diplomatik qələbəsi kimi təqdim edib. Bununla bərabər, hələlik Putinlə Trampın şəxsi görüşü üçün heç bir razılaşma barədə açıqlama verilməyib.

Qeyd edək ki. Tramp Putinlə telefon bağlantısından əvvəl və sonra ukraynalı həmkarı Zelenskiyə zəng edib. Ona qarşıdakı danışıqlar zamanı cəbhədəki “reallıqları nəzərə alması”nı tövsiyə edib. Ukrayna Prezidenti etiraz etməyib və ölkəsinin münaqişənin nizamlanması üçün Rusiya ilə memorandum imzalaya biləcəyini bildirib.

Zelenski, həmçinin əlavə edib ki, gələcək memorandumun təfərrüatları hələlik

ona məlum deyil: “Əgər Rusiya tərəfi memorandum təklif edərsə, müvafiq mesajları aldıqdan sonra biz öz baxışımızı formalaşdırıb biləcəyik”. Bu, o deməkdir ki, Kiyev bütün hallarda öz maraqlarını qorumaq əzmindədir.

Burada bir məqam diqqəti özünə cəlb edir. Hazırda dünyada ən çox nüvə silahına sahib olan Rusiyanı güc yolu ilə güzəştə getməyə vadar etmək çox çətindir. Tramp bunu başa düşür və Moskva ilə dil tapıb onu birgə iri iqtisadi layihələrlə şimikləndirməyə çalışır. Bu, mümkün olmazsa, Ağ evin əlində dünyada enerji daşıyıcılarının qiymətlərini aşağı salmaq yolu qalır qalır. Zətan, bu proses artıq başlayıb.

Rusiya ilə Ukrayna arasında iqtisadi maraqlar üzərindən atəşkəs əldə edilərsə, bu, özlüyündə yeni dünya nizamı üçün yeni bir nümunə, diplomatik leksikonla ifadə etsək, present ola bilər. Belə bir nümunəyə çoxdan zərurət yaranıb. Bu proses yeni dünya nizamını sürətləndirə bilər. Ümid edək ki, qlobal güclər bu fürsəti qaçırmayacaqlar.

Məsəim ABDULLAYEV
XQ

Ekspert rəyi

Şahbaz ŞAMIOĞLU,
Slavyan Universitetinin professoru

Çağdaş dünyada gedən ağır silahlı qarşıdurmaların mahiyyətini anlayıb dərk etmək üçün, ilk növbədə, yaxın və uzaq keçmişə müraciət etmək lazımdır. Tarixə diqqət yetirsək, çox sayda analoji misallar tapmaq olar.

Rusiya sovet ittifaqının keçmiş sərhədlərini bərpa etmək niyyətindədir. Kremlin Ukraynaya qarşı müharibəyə başlamasının əsas səbəbi məhz budur. Moskva dünyanın, ən azı, 2-3 qlobal güc mərkəzindən biri kimi çıxış etmək niyyətindədir.

Rusiyanın həm Suriya, həm də Afrikada nüfuzu xeyli zəifləyib. İndi nəyin bahasına olursa-olsun, gücünü Ukrayna üzərindən bütün Avropaya nümayiş etdirmək istəyir. Hələlik buna heç cür nail ola bilmir. Ancaq heç cür imperiya niyyətlərindən də geri çəkilmək istəmir.

Məşhur politoloq Zbiqnev Bjezinski vaxtilə deyib ki, Rusiyanın imperiyaya çevrilməsi onun Ukraynaya sahib olub-olmamasından asılıdır. Rusiya hələlik Ukraynanın ərazisinin yalnız 20 faizini işğal edə bilib. Buna görə də müharibəni axıradaq davam etdirmək niyyətindədir.

Qərb Rusiyadan qeyd-şərtsiz atəşkəs razılıq verməsini tələb edir. Moskva isə Avropanı özünə bərabər güc olaraq qəbul etmir. Amma ABŞ-ı isə tam narazı salmaq istəmir. Əslində, Rusiya sülhəndə daha çox, onun imitasiyası ilə məşğuldur.

Moskvanın atəşkəslə bağlı tələbləri də qeyri-realdır. Belə ki, Rusiya Kiyevdən Donbasdan başqa Ukraynanın daha iki vilayətini tələb edir. Halbuki, həmin ərazilərin çox hissəsi hazırda Ukraynanın suveren əraziləridir və onun nəzarətindədir. Rəsmi Kiyevin bu şərtlərlə razılaşması heç cür ağlabat deyil.

kimi çıxış edə bilər.

Britaniya, şübhəsiz ki, güclü hərbi (nüvə arsenalı da daxil olmaqla), iqtisadi və diplomatik potensiala malik olan əsas Avropa gücüdür. “Brexit”dən sonra London beynəlxalq arenada yeni rol axtarırsındadır. İkitərəfli əlaqələrin gücləndirilməsi və Avropanın təhlükəsizliyində fəal iştirak bu yeni strategiyanın əsas elementləridir. Aİ ilə yaxınlaşma Britaniyanın müdafiə və xarici siyasət sahəsində əsas tərəfdaş kimi mövqeyini gücləndirə bilər. Lakin ən sıx əməkdaşlıq şəraitində belə, Britaniyanın resursları ABŞ-la müqayisədə məhduddur və “Brexit”in yaratdığı institusional və siyasi uçurumun tam bərpası üçün vaxt tələb olunur.

Nəticə etibarilə, Böyük Britaniyanın Aİ ilə yaxınlaşması hər iki tərəf üçün mühüm addımdır. Bu əməkdaşlıq Avropada təhlükəsizlik və sabitlik üçün əlavə dayaq

nöqtəsi yaradır. London Avropa qitəsində əsas aktor olaraq qalacaq. Lakin Aİ ilə dərin strateji tərəfdaşlığa aparan yol hələ uzun və çətin olacaq – bu isə “Brexit”in miras qoyduğu boşluqların tədricən doldurulmasını tələb edir.

Səbuhi MƏMMƏDOV
XQ

Təbiət – cəmiyyətin özülü

Sahil qəsəbəsinin yerləşdiyi ərazinin bir yanı Xəzər, bir yanı boz dağlardır, bomboz dağlar, yalnız dağlar. İlin bütün fəsillərində Qaradağın bu yalnız dağlarının üzü boz olur.

...İlk dəfə ötən əsrin səksənci illərində bu yerlərə gələndə, gördüm ki, Xəzərin sahilində bomboz çöllüklərdə, göz işlədikcə uzanan səhralıqda kol-kosdan başqa heç nə gözməyirdi. İllər keçdi, bu yerlər boz libasını dəyişdi, yavaş-yavaş yaşıllıq

hovur dincini alanda bizə Allahdan rəhmət diləyəcək.

İndi onun özü haqq dünyasıdır. Amma əkdici ağaclar qalır, qollu-budaqlı, şaxlı-şəvalli olub. Başının üstündə Günəşi, kökünün üstündə torpağı, suyu. Yazda

İydələr çiçəkləyəndə

lara büründü. İldən-ilə bu yaşıllıq boy verdi, çəmənəzərə döndü.

İnsan əkdici ağacdan da yadda qalır. Hər kəs bir ağac əksə, onun ölümindən sonra insanlar ağacın meyvəsindən yeyər və ağac əkən savab qazanmış olar. Ağac əkib-becərmək də dəyərlə övlad böyütmək kimi bir işdir. Ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi ki: “Hər bir insan ağac əkməlidir, becərməlidir, böyütməlidir. Əgər kimsə sağlam ağacı kəirsə, o, nəinki xalqına, millətinə, ölkəsinə xəyanət edir, o öz ailəsinə, öz-özünə xəyanət edir.”

Yaşıllığın insan sağlamlığı üçün çox böyük əhəmiyyəti var. Yaşıllıq olan yerdə bolluca təmiz hava, bir də göz oxşayan, könlü açan gözəl mənzərələr olar.

Bir qoca bağban vardı, Xəzərin sahilində – Sahil qəsəbəsində yaşayırdı. Səhərdən axşamədək ağacların qulluğunda dururdu. Qışda dənizin dalı rüzgarından, xəzərin gətirdiyi neft qoxusundan, Qaradağ Sement Zavodunun zəhərli tozundan tənəyə gəlsə də, yorulmadan çalışırdı.

O zaman burada yulğun kollarından başqa heç nə bitmirdi, yaşıllıqdan əsər-əlamət yox idi. Qoca bağban deyirdi ki, yulğun kolları bərkətsiz torpaqlarda bitir, bunlar yaxşı torpağı xoşlamır. O, yulğun kollarının əvəzinə burada Abşeron iqlimində uyğunlaşa bilən ağaclar əkmək təşəbbüsündə bulundu. Hər gün Günəş çıxandan batanaq onu torpaqla ortaqlıqda götürürdüm. Vaxtı, saatı Günəşin istiqaməti ilə müəyyən edirdi. Həmin ağ saçlı bağbanın burada ilk iydə ağacı əkdici yaxşı yadımdadır.

Torpaqla o qoca kişinin dostluğu belə başladı. Ağac əkdə, bağ saldı. O deyirdi ki, vaxt olacaq biz ömrümüzü başa vuracağıq, amma bu ağaclar boy atacaq. Bizdən sonra gələnlər bu ağacların kölgəsində bir

həmin iydələr çiçəkləyəndə, o çiçəklərin ətrini ciyərlərimə çəkəndə, qəlbim fərəhlə dolur. Qoca bağbana rəhmət oxuyuram.

Günəş yüksəklikdən öz işığını, nurunu iydə ağaclarının üstünə yayır, ağaclar şəfəqlərdən nur əmir, nazlana-nazlana yırğalanır. Belə vaxtlarda çiçəkləyən iydə ağacları bir-birindən gözəl görürəm. Yaz gələndə buralar iydə ətrinə bürünür. Hərdən sakit yatan, fırtınasız Xəzər də iydə çiçəklərini həzin mehlə sığallayır. Bir vaxtlar yovşan qoxuyan səhralıqdan indi iydənin ətri gəlir. Hər gün yaşıllıqların içindən kəçəndə zərif, incə duyğular aləminə qovuşuram. Təbiətin bütün boya və rəngləri, sanki, burada cəmləşib.

İnsanın normal həyatını təmin edən amillərdən biri də təbiətin və ətraf mühitin qorunmasıdır. Udduğumuz havaya, içdiyimiz suya görə ana təbiətə borcluyuq.

...O gün yenə Günəş qıruba enmişdi. Xəzər cəhrayı rəngə boyanmışdı. Bir yanda da irili-xırdalı iydə ağacları görünürdü. Yaşıllığın yaxasını xəzərin ilıq nəfəsi titrədir, keçdi. Ağacların yanında həzin mehin dараğı gəzdi. Təbiətin üzündə xoş bir təbəssüm doladı. İnsanı məftun edən mənzərə idi. O gözəl mənzərəni seyr edə-də düşündürdüm ki, doğrudan da, bu dünya fanidir. Həminiz gəldi-gedərik. İnsan ölür, özündən sonra əməlləri qalır.

Torpaq üzərində gözəlliyi görəndə insan əllərinin qüdrətinə heyran qalırsan. O əllərin qüdrətinə şair nə gözəl təsvir edib:

*Bir qarış torpağı min qarış eylər,
Dünyanın altını şum eylər insan.
Daşları öyrədən gül bitirməyə,
Qayamı arıdib mum eylər insan.*

HƏZİ HƏSƏNLİ,
şair-publist

AZƏRBAYCAN İNŞAAT VƏ MEMARLIQ
ELMİ-TƏDQIQAT İNSTİTUTU

2025-ci il üçün fəlsəfə doktoru proqramı üzrə
doktoranturaya (büdcə hesabına)

QƏBUL ELAN EDİR

İxtisas: 3305.03. “İnşaat konstruksiyaları, bina və qurğular” - 1 yer
Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktoranturaya qəbul üçün aşağıdakı sənədlər instituta təqdim edilməlidir:

- ərizə (institut direktorunun adına ərizə);*
- kadrların şəxsi-qeydiyyat vəzəqəsi;*
- tərcümeyi-hal;*
- 2 ədəd fotosəkil (3x4 sm ölçüdə);*
- iş yerindən xasiyyətnamə;*
- *əmək kitabçasından çıxarış;*
- çap olunmuş elmi işlərin siyahısı və ya seçilmiş ixtisas üzrə referat;*
- ali təhsil müəssisəsini bitirmək haqqında diplomun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti (xarici ölkələrdə təhsil almış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları üçün təhsil haqqında sənədlərin tanınması barədə şəhadətnamə);*
- *şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti;*

Sənəd qəbulu portal.edu.az vasitəsilə 2025-ci il mayın 13-dən 2 iyun saat 18.00-dək həyata keçiriləcəkdir.

Müsbəqədə iştirak etmək istəyənlər əlavə məlumatı institutun “Elmi-texniki informasiyalar və doktorantura” şöbəsindən ala bilərlər.

İnstitutun ünvanı - Bakı, Füzuli küçəsi 65.
Əlaqə telefonu - 012-596 37 60 (240).

Fransada 4 medal

Aerobika gimnastikası üzrə Azərbaycan millisinin üzvləri Fransanın Tuluza şəhərində keçirilən beynəlxalq turnirdə uğurla çıxış ediblər.

Yarışda qarışıq cütlük programında çıxış edən Mədinə Mustafayeva və Vladimir Dolmatov 19.800 xal toplayaraq fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxıblar.

Böyüklərdən ibarət qrup - Mədinə Mustafayeva, Vladimir Dolmatov, Sara Əlixanlı, Dilarə Qurbanova və Xədicə Quliyeva 15.118 xalla ikinci yeri tutaraq gümüş mükafata layiq görülüb. Gənclər kateqoriyasında çıxış edən üçlük - Evelina Kozlovskaya, Fidan İbrahimova və Leyla Əhmədova 16.250 xalla bürünc medalın sahibi olub. Böyüklərdən ibarət üçlük - Dilarə Qurbanova, Leyla Bejanova və Arzu Ağayeva isə 17.413 xalla turnirin bürünc mükafatçıları sırasında yer alıb.

Atletlərimizin Avropa uğuru

Cexiyanın Trutnov şəhərində təchizatla bənc-press, didlift və strikt-körl idman növləri üzrə Avropa çempionatı keçirilib.

40 ölkədən 500-ə qədər idmançının iştirak etdiyi yarışda Azərbaycanı 3 idman növü üzrə 16 atlet təmsil edib. Yığmamızın üzvlərindən Əli Əliyev, Famil Məhərrəmov, Vüqar Namazov, Məhəmməd Hüseynov, Məhəmməd Nağıyev, Mehdi Hacızadə, Zaur Abbasov, Sultan Sultanov, Məhəmməd Yusifov, Turan Qədimli, Vadim Zelenov, Məhəmməd Nağıyev, Mehdi Hacızadə 1-ci yeri tutublar. İlkin Namazov, Seymur Quliyev, Cəlil Əliyev, Sadiq Musayev isə 2-ci yərə layiq görülmüblər.

Qız boksçularımız finalda

Bakıda yeniyetmə boksçular arasında keçirilən “Heydər Əliyev Kuboku-2025” beynəlxalq turnirinin 4-cü günündə oğlanlar arasında 1/4, qızlarda 1/2 final mərhələsi başa çatıb.

Azərbaycan millisinin daha 9 oğlan boksçusu günü qələbə ilə başa vuraraq, adını yarımfinala yazdırıb. Qızlardan ibarət yığmanın üzvləri Aylin Nəzərova, Nurgül Ocaqova (hər ikisi 46 kq), Əminə Tağı (50 kq) bütün rəqiblərini məğlub edərək finala vəsiqə qazanıblar.

Qeyd edək ki, 8 ölkənin qatıldığı yarışa mayın 21-də yekun vurulacaq.

LA ZAD
XQ

“İtaliya savaşı”nda qalibiyyətli “döyüş”

Kunq-fuçularımızın Dünya çempionatında tarixi uğuru

Azərbaycan xalqı çox əzmkar və mübarizdir. Bəlkə elə buna görədir ki, idmanda, əsasən döyüş növlərində daha çox qələbələr qazanırıq. Bugünlərdə İtaliyanın Peruca şəhərində daha bir döyüş növündə – kunq-fu üzrə Dünya çempionatında təmsilçilərimiz tarixi nəticə əldə etdilər. İdmançılarımızın şərəfinə Azərbaycan Dövlət himni səsləndirildi, üçrəngli bayrağımız yüksəklərdə dalğalandı. Qürurverici məqamlardan biri də, mötəbər yarışlarda çıxış edən uşaqlarımızın inamla mübarizə aparıb fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə ucalmaları idi.

Kunq-fu Federasiyasının yeniyetmələrdən ibarət yığmasının baş məşqçisi Ellər Orucov “Xalq qəzeti”nə açıqlamasında qeyd etdi ki, mundialda mübarizə aparən heyət üzvlərindən 4-ü yeniyetmə idi. Qızların yarışında çıxış edən Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın qızı, Prezident İlham Əliyevin nəvəsi Əminə Əliyevanın

(11 yaş, 38 kq) bu yarış ilk ciddi sınağı idi. O, qarşılaşmalarda böyük əzmkarlıq, qətiyyət və inam nümayiş etdirərək qızıl medal qazandı. Oğlanlar arasında isə Rəsul Əsgərov (11-12 yaş, 36 kq), Hüseyn Əliyev (13-15 yaş, 48 kq) bütün rəqiblərini məğlub etməyi bacardılar. Əli Baxışov (11-12 yaş, 33 kq) və Əkbər Əhmədzadə (13-15 yaş, 70 kq) isə yalnız

finalda 2-ci yeri tutdular. Bu uşaqların hər birinin böyük potensialı var.

Məşqçi Dünya çempionatında qazanan qələbələrin ardıcıl məşqlər hesabına əldə edildiyini dedi:

– 6 aydan çox idi ki, yarışa hazırlaşırıdıq. Federasiyanın prezidenti Nurlan Aslanov bir an belə olsun dəstəyini əsirgəməirdi. Hətta Dünya çempionatında qarşılaşmalar zamanı təlimçi qismində idmançıların yanında idi və bu, onlara qələbə qazanmaq üçün böyük motivasiya verirdi. Federasiyanın vitse-prezidenti, Əminə Əliyevanın şəxsi məşqçisi Babək Əliyev də yığmamızın hazırlığı üçün böyük kömək göstərirdi. Gələcəyimiz olan yeniyetmə idmançılarımızın əldə etdikləri yüksək nəticə ardıcıl və düzgün məşqlərin sayəsində mümkün oldu. Kunq-fu döyüş növü olduğu üçün burada ən cəsarətli və güclü uşaqlar mübarizə aparırlar. Ellər müəllim onu da qeyd etdi ki, erkən yaşlarda bu idman növünün yalnız yüngül versiyasında – “Light sanda”da çıxış etmək üçün icazə verilir. Bu da ciddi zədələrin qarşısını alır.

Onu da qeyd edək ki, Ellər Orucov (68 kq) özü də yarışa idmançı qismində qatılaraq 7-ci dəfə Dünya çempionu adını qazanıb. Onunla yanaşı, Toğrul Mikayılov (65 kq) da kişilər arasında 1-ci yeri tutub. Millimiz yarış komanda hesabında 3-cü pillədə başa vurub.

Kunq-fuçularımızı qarşıda yeni sınaqlar gözləyir. Dünya kuboku, Avropa çempionatı və digər yarışlarda yeni nailiyyətlər əldə etmək üçün komanda öz üzərində daha səylə işləməlidir. Ellər Orucov millinin məşq etməsi üçün federasiyanın hər cür şərait yaratdığını dedi:

– Təlim-məşq bazamız var. İdmançılarımızın hərtərəfli məşq etmələri üçün bütün vasitələrdən istifadə edirik. Əminik ki, qələbələrımız davamlı olacaq.

LQ URBANOVA
XQ

21 May Beynəlxalq Çay Günüdür

Uzun illərdən bəri səslənən və çayın özü kimi ürəklərə sərinlik gətirən çay haqqındakı məşhur mahnımı kim eşitməyib:

Armudu stəkanda – çay,
Ürəyimiz yananda – çay...

edən başqa nə var?

Statistika da bunu təsdiq edir: dünyada sudan sonra ən çox istehlak edilən çaydır. Onun 5 min illik tarixi var. Deyilənə görə, böyük Çin imperatorunun xidmətçisi bağçada su qaynadarkən yarpaqlardan biri qaynayan suyun içinə düşür. Yarpaq düşmüş

su tökdükdən sonra ona xas olan ətir qalxır. Həmin ətrə görə ona qiymət vermək mümkündür.

Çay təbabətdə də təsiredici vasitə kimi qəbul olunub. Mütəxəssislər köhnə çayın qəbulunun orqanizmə faydası olmadığını deyirlər. Çay dəmləniləndən sonra 20-30 dəqiqə ərzində qəbul edilməlidir. Tərki-

məclislər də çoxdur. Xalqımızın illərdən bəri gələn belə bir adəti də var: qız evinə elçi gedənlər yalnız ağsaqqalın “çaylarınızı şirin edin”, “çaylarınızı soyutmayın” kəlməsindən sonra çay içib qohumluğa xeyir-dua verirlər.

Çay süfrəsi ünsiyyət, tanışlıq, söz-söhbət, mütakərrim yeridir. Kom-

Ürəyimiz yananda – çay!

Armudu stəkanda daha ləzzətli olur

bindəki kofein yorğunluğu aradan qaldırır, antioksidant isə qocalmanı ləngidir. Çay bədəndə qan damarlarına, əzələlərin bərpasına müsbət təsir göstərir. Bir sıra infeksion xəstəliklərin qarşısının alınmasında, ağır boşluğu və göz xəstəliklərinin müalicəsində ondan istifadə olunur. Xüsusilə, mövsümi soyuqdəymələr zamanı onun qəbulu çox xeyirlidir.

El arasında deyirlər: “Çay nədi, say nədi? Çayın biri qaydadı, ikisi cana faydadı, çıxdın beşə, vur on beşə”. Mütəxəssislər isə gün ərzində 8-12 stəkan çay qəbul etməyi məsləhət görürlər. Armudu stəkanda içilən çay daha dadlı olur.

Çay orqanizmə rahatlıq və dinclik gətirən içki olmaqla yanaşı, həm də mədəniyyət nişəsidir. Ölkəmizin ayrı-ayrı rayonlarında çay evləri, həmcinin çayın bal, mürəbbə və şirniyyatlarla təqdim olunduğu çayxanalar var. Elə bir ziyafət, qonaqlıq, məclis, ləzzət yemək süfrəsi təşəvvür etmək olmaz ki, onun yekunu çay süfrəsi ilə tamamlanmasın.

Nəinki yekunu, hətta bünövrəsi, başlanğıcı çay süfrəsi ilə başlayan

süf ki, son vaxtlar bəzi çayxanalarda domino, nərdtaxta taqquitsından ağzı deyənə qulaq eşitmir. Ətirli və dadlı çay süfrəsi arxasında oturub rahatlıq tapmaq əvəzinə əsəbi və qanıqara çıxırsan. Bəlkə də ən maraqlı fikir və ideyalar da elə həmin süfrələrdən başlayır. Niyə də yox? Yətar ki, məram xoş olsun, istək ürəkdən gəlsin və qarşında da bir stəkan pür-rəngi çay buğlansın...

Süleyman QARADAĞLI

HAVA

Abşeronda yağmursuz, bölgələrdə yağış və duman...

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin verdiyi məlumata əsasən, mayın 21-də Bakıda və Abşeron yarımadasında havanın dəyişkən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Cənub-qərb küləyi əsəcək, gündüz ararib güclənən şimal-qərb küləyi ilə əvəz olunacaq. Gecə 16-18°, gündüz 20-24° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 757 mm cıvə sütunun-

dan 763 mm cıvə sütununa yüksələcək, nisbi rütubət gecə 70-75, gündüz 50-60 faiz olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin gündüzdən bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə qismüddətli leysan xarakterli olacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə sulu qara keçəcəyi ehtimalı var. Bəzi yerlərdə ararib duman

olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək, bəzi yerlərdə ararib güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 15-19°, gündüz 25-30°, dağlarda gecə 6-11°, gündüz 15-20° isti olacaq.

QQ ASIMOV
XQ

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəssisatlıq: 498-85-29
Məsul katib: 493-61-02 Email: xalqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqazeti.az

+994(51) 280-16-44

“Xalq qəzeti”nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 3468
SİFARİŞ 983
QİYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor

Səbuhi MƏMMƏDOV
Çapa imzalanmışdır 00:00

Fransada 4 medal

Aerobika gimnastikası üzrə Azərbaycan millisinin üzvləri Fransanın Tuluza şəhərində keçirilən beynəlxalq turnirdə uğurla çıxış edəblər.

Yarışda qarışıq cütlük programında çıxış edən Mədinə Mustafayeva və Vladimir Dolmatov 19.800 xal toplayaraq fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxıblar.

Böyüklərdən ibarət qrup - Mədinə Mustafayeva, Vladimir Dolmatov, Sara Əlixanlı, Dilarə Qurbanova və Xədicə Quliyeva 15.118 xalla ikinci yeri tutaraq gümüş mükafata layiq görülmüş. Gənclər kateqoriyasında çıxış edən üçlük - Evelina Kozlovskaya, Fidan İbrahimova və Leyla Əhmədova 16.250 xalla bürünc medalın sahibi olub. Böyüklərdən ibarət üçlük - Dilarə Qurbanova, Leyla Bejanova və Arzu Ağayeva isə 17.413 xalla turnirin bürünc mükafatçıları sırasında yer alıb.

Atletlərimizin Avropa uğuru

Cexiyanın Trutnov şəhərində təchizatla bənç-press, didlift və strikt-körl idman növləri üzrə Avropa çempionatı keçirilib.

40 ölkədən 500-ə qədər idmançının iştirak etdiyi yarışda Azərbaycanı 3 idman növü üzrə 16 atlet təmsil edib. Yığmamızın üzvlərindən Əli Əliyev, Fəmil Məhərrəmov, Vüqar Namazov, Məhəmməd Hüseynov, Məhəmməd Nağıyev, Mehdi Hacızadə, Zaur Abbasov, Sultan Sultanov, Məhəmməd Yusifov, Turan Qədimli, Vadim Zelenov, Məhəmməd Nağıyev, Mehdi Hacızadə 1-ci yeri tutublar. İlkin Namazov, Seymur Quliyev, Cəlil Əliyev, Sadiq Musayev isə 2-ci yərə layiq görülmüşlər.

Qız boksçularımız finalda

Bakıda yeniyetmə boksçular arasında keçirilən “Heydər Əliyev Kuboku-2025” beynəlxalq turnirinin 4-cü günündə oğlanlar arasında 1/4, qızlarda 1/2 final mərhələsi başa çatıb.

Azərbaycan millisinin daha 9 oğlan boksçusu günü qələbə ilə başa vuraraq, adını yarımfinala yazdırıb. Qızlardan ibarət yığmanın üzvləri Aylin Nəzərova, Nurgül Ocaqova (hər ikisi 46 kq), Əminə Tağı (50 kq) bütün rəqiblərini məğlub edərək finala vəsiqə qazanıblar.

Qeyd edək ki, 8 ölkənin qatıldığı yarışa mayın 21-də yekun vurulacaq.

L.AZAD
XQ

“İtaliya savaşı”nda qalibiyyətli “döyüş”

Kunq-fuçularımızın Dünya çempionatında tarixi uğuru

Azərbaycan xalqı çox əzmkar və mübarizdir. Bəlkə elə buna görədir ki, idmanda, əsasən döyüş növlərində daha çox qələbələr qazanırıq. Bugünlərdə İtaliyanın Peruca şəhərində daha bir döyüş növündə – kunq-fu üzrə Dünya çempionatında təmsilçilərimiz tarixi nəticə əldə etdilər. İdmançılarımızın şəərəfinə Azərbaycan Dövlət himni səsləndirildi, üçrəngli bayrağımız yüksəklərdə dalğalandı. Qürurverici məqamlardan biri də, mötəbər yarışlarda çıxış edən uşaqlarımızın inamla mübarizə aparıb fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə ucalmaları idi.

Kunq-fu Federasiyasının yeniyetmələrdən ibarət yığmasının baş məşqçisi Ellər Orucov “Xalq qəzeti”nə açıqlamasında qeyd etdi ki, mundialda mübarizə aparan heyət üzvlərindən 4-ü yeniyetmə idi. Qızların yarışında çıxış edən Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın qızı, Prezident İlham Əliyevin nəvəsi Əminə Əliyevanın

(11 yaş, 38 kq) bu yarış ilk ciddi sınağı idi. O, qarşılaşmalarda böyük əzmkarlıq, qətiyyət və inam nümayiş etdirərək qızıl medal qazandı. Oğlanlar arasında isə Rəsul Əsgərov (11-12 yaş, 36 kq), Hüseyn Əliyev (13-15 yaş, 48 kq) bütün rəqiblərini məğlub etməyi bacardılar. Əli Baxışov (11-12 yaş, 33 kq) və Əkbər Əhmədzadə (13-15 yaş, 70 kq) isə yalnız

finalda 2-ci yeri tutdular. Bu uşaqların hər birinin böyük potensialı var.

Məşqçi Dünya çempionatında qazanan qələbələrin ardıcıl məşqlər hesabına əldə edildiyini dedi:

– 6 aydan çox idi ki, yarışa hazırlaşırıdım. Federasiyanın prezidenti Nurlan Aslanov bir an belə olsun dəstəyini əsirgəməirdi. Hətta Dünya çempionatında qarşılaşmalar zamanı təlimçi qismində idmançıların yanında idi və bu, onlara qələbə qazanmaq üçün böyük motivasiya verirdi. Federasiyanın vitse-prezidenti, Əminə Əliyevanın şəxsi məşqçisi Babək Əliyev də yığmamızın hazırlığı üçün böyük kömək göstərirdi. Gələcəyimiz olan yeniyetmə idmançılarımızın əldə etdikləri yüksək nəticə ardıcıl və düzgün məşqlərin sayəsində mümkün oldu. Kunq-fu döyüş növü olduğu üçün burada ən cəsarətli və güclü uşaqlar mübarizə aparırlar. Ellər müəllim onu da qeyd etdi ki, erkən yaşlarda bu idman növünün yalnız yüngül versiyasında – “Light sanda”da çıxış etmək üçün icazə verilir. Bu da ciddi zədələrin qarşısını alır.

Onu da qeyd edək ki, Ellər Orucov (68 kq) özü də yarışa idmançı qismində qatılaraq 7-ci dəfə Dünya çempionu adını qazanıb. Onunla yanaşı, Toğrul Mikayılov (65 kq) da kişilər arasında 1-ci yeri tutub. Millimiz yarışı komanda hesabında 3-cü pillədə başa vurub.

Kunq-fuçularımızı qarşıda yeni sınaqlar gözləyir. Dünya kuboku, Avropa çempionatı və digər yarışlarda yeni nailiyyətlər əldə etmək üçün komanda öz üzərində daha səylə işləməlidir. Ellər Orucov millinin məşq etməsi üçün federasiyanın hər cür şərait yaratdığını dedi:

– Təlim-məşq bazamız var. İdmançılarımızın hərtərəfli məşq etmələri üçün bütün vasitələrdən istifadə edirik. Əminik ki, qələbələrimiz davamlı olacaq.

L.QURBANOVA
XQ

21 May Beynəlxalq Çay Günüdür

Uzun illərdən bəri səslənən və çayın özü kimi ürəklərə sərinlik gətirən çay haqqındakı məşhur mahnımı kim eşitməyib:

Armudu stəkanda – çay,
Ürəyimiz yananda – çay...

edən başqa nə var?

Statistika da bunu təsdiq edir: dünyada sudan sonra ən çox istehlak edilən çaydır. Onun 5 min illik tarixi var. Deyilənə görə, böyük Çin imperatorunun xidmətçisi bağçada su qaynadarkən yarpaqlardan biri qaynayan suyun içinə düşür. Yarpaq düşmüş

su tökdükdən sonra ona xas olan ətir qalxır. Həmin ətrə görə ona qiymət vermək mümkündür.

Çay təbabətdə də təsiredici vasitə kimi qəbul olunub. Mütəxəssislər köhnə çayın qəbulunun orqanizmə faydası olmadığını deyirlər. Çay dəmləniləndən sonra 20-30 dəqiqə ərzində qəbul edilməlidir. Tərki-

məclislər də çoxdur. Xalqımızın illərdən bəri gələn belə bir adəti də var: qız evinə elçi gedənlər yalnız ağsaqqalın “çaylarınızı şirin edin”, “çaylarınızı soyutmayın” kəlməsindən sonra çay içib qohumluğa xeyir-dua verirlər.

Çay süfrəsi ünsiyyət, tanışlıq, söz-söhbət, mütakərrə yeridir. Komanda

Ürəyimiz yananda – çay!

Armudu stəkanda daha ləzzətli olur

bindəki kofein yorğunluğu aradan qaldırır, antioksidant isə qocalmanı ləngidir. Çay bədəndə qan damarlarına, əzələlərin bərpasına müsbət təsir göstərir. Bir sıra infeksiyon xəstəliklərin qarşısının alınmasında, ağır boşluğu və göz xəstəliklərinin müalicəsində ondan istifadə olunur. Xüsusilə, mövsümi soyuqdəymələr zamanı onun qəbulu çox xeyirlidir.

El arasında deyirlər: “Çay nədi, say nədi? Çayın biri qaydadı, ikisi cana faydadı, çıxdın beşə, vur on beşə”. Mütəxəssislər isə gün ərzində 8-12 stəkan çay qəbul etməyi məsləhət görürlər. Armudu stəkanda içilən çay daha dadlı olur.

Çay orqanizmə rahatlıq və dinclik gətirən içki olmaqla yanaşı, həm də mədəniyyət nişəsidir. Ölkəmizin ayrı-ayrı rayonlarında çay evləri, həmçinin çayın bal, mürəbbə və şirniyyatlarla təqdim olunduğu çayxanalar var. Elə bir ziyafət, qonaqlıq, məclis, ləzzət yemək süfrəsi təşəvvür etmək olmaz ki, onun yekunu çay süfrəsi ilə tamamlanmasın.

Nəinki yekunu, hətta bünövrəsi, başlanğıcı çay süfrəsi ilə başlayan

süf ki, son vaxtlar bəzi çayxanalarda domino, nərdtaxta taqquitsından ağır dəyəni qulaq eşitmir. Ətirli və dadlı çay süfrəsi arxasında oturub rahatlıq tapmaq əvəzinə əsəbi və qanıqara çıxırsan. Bəlkə də ən maraqlı fikir və ideyalar da elə həmin süfrələrdən başlayır. Niyə də yox? Yətor ki, məram xoş olsun, istək ürəkdən gəlsin və qarşında da bir stəkan pürəngi çay buğlansın...

Süleyman QARADAĞLI

HAVA

Abşeronda yağmursuz, bölgələrdə yağış və duman...

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin verdiyi məlumata əsasən, mayın 21-də Bakıda və Abşeron yarımadasında havanın dəyişkən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Cənub-qərb küləyi əsəcək, gündüz ararib güclənən şimal-qərb küləyi ilə əvəz olunacaq. Gecə 16-18°, gündüz 20-24° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 757 mm cıvə sütununun

dan 763 mm cıvə sütununa yüksələcək, nisbi rütubət gecə 70-75, gündüz 50-60 faiz olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin gündüzdən bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə qisməddətli leysan xarakterli olacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə sulu qara keçəcəyi ehtimalı var. Bəzi yerlərdə ararib duman

olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək, bəzi yerlərdə ararib güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 15-19°, gündüz 25-30°, dağlarda gecə 6-11°, gündüz 15-20° isti olacaq.

Q.QASIMOV
XQ

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:
Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəssisatlıq: 498-85-29
Məsəl katib: 493-61-02 Email: xalqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqazeti.az

+994(51) 280-16-44

“Xalq qəzeti”nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 3468
SİFARİŞ 983
QIYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor

Səbuhi MƏMMƏDOV
Çapa imzalanmışdır 00:00